

Universitatea Babeș–Bolyai
Facultatea de Istorie și Filosofie
Departamentul de Istorie în Limba Maghiară
Cercetarea și Valorificarea Patrimoniului Cultural

**Reconstruirea colecției de artă plastică a Muzeului
Național Secuiesc, pierdut în timpul celui de-al doilea
Război Mondial**

Lucrare de disertație

Îndrumător științific:
Lect. Dr. Pakó Klára

Absolvent:
Vargha Fruzsina

Cluj-Napoca

2020

Babeş–Bolyai Tudományegyetem
Történelem és Filozófia Kar
Magyar Történeti Intézet
A Kulturális Örökség Kutatása és Hasznosítása

**A Székely Nemzeti Múzeum második világháborús
képzőművészeti veszteségének rekonstrukciója**

Mesteri szakdolgozat

Irányítótanár:

Dr. Pakó Klára adjunktus

Végzős hallgató:

Vargha Fruzsina

Kolozsvár

2020

A kutatás folyamatát, valamint a szakdolgozat megírását segítették **Szücs György, Szvoboda Dománszky Gabriella és Zsákovics Ferenc** művészettörténészek, valamint **Boér Hunor** muzeológus. A kutatásaim külföldi vonatkozásának anyagi támogatásáért pedig további köszönettel tartozom **Sepsiszentgyörgy Város Önkormányzatának.**

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	8
Forrásbázis és a kutatás módszerei	10
Élet a Székely Nemzeti Múzeumban 1875-től napjainkig.....	16
A kezdetektől 1945-ig. Az intézmény a bombatámadás előtt	16
A Székely Nemzeti Múzeum Herepei János idején.....	19
A múzeum a 20. század második felétől napjainkig.....	21
A Székely Nemzeti Múzeum képzőművészeti gyűjteményének története 1945-ig	23
A zalaegerszegi bombázás	24
A múzeumi anyag menekítésének körülményei	26
A gyűjteményt nagyszámú alkotással bővítő művészek csoportja	29
Aba- Novák Vilmos	31
Barabás Miklós.....	33
Edvi Illés Jenő	35
Gyárfás Jenő.....	35
Gy. Szabó Béla	37
Kozma Lajos	38
Márton Ferenc	40
Nagy Imre	41
Nagy István	43
Rudnay Gyula.....	44
Szopos Sándor	45
Szőnyi István.....	46
Tichy Gyula.....	48
Tichy Kálmán.....	50
Vida Árpád.....	51
A gyűjtemény gyarapodásához kevesebb művel csatlakozó alkotók csoportja.....	52
Angyal Géza.....	54
Bajor Ágoston	54

Barth Ferenc	55
Bertalan Béla	56
Berward József	56
Biczó Ilona	56
Bordy András	57
Csóka István	58
Csorna Károly	58
Diénes János	58
Dóczyné Berde Amál	59
Förster Jakab	59
Gyermány Elemér	59
Gerstner István	59
Gyárfás Győző	59
Karol Hiller	60
Jeney Zoltán	60
Fritz Kimm	60
Kissolymosi Simó Ferenc	61
Kmetty János	61
Komjáthy Gyula	62
Krón Jenő	63
K. Sebestyén József	64
László Gyula	64
Lebrün- Phelippeoux	65
Leveil- Jurij	65
Magyari Lajos	66
Melka Vince	66
Möllinger Franziska	66
Nendtwich Jenő	66
Patay Mihály	67

Patkó Károly	68
Gottfried Prixner.....	69
Révay Ilona	69
Schmidtmer F.L.....	69
Seethal Ferenc	70
Sikó Miklós	70
Szathmári Pap Károly	70
Székely Andor	71
Özvegy Székely Istvánné	71
Szentkatolnai Bálint Benedek	71
Tarjáni S. Jenő.....	71
Tipary Dezső	72
Tyroler József.....	73
Vastagh László	74
Weil Erzsébet	74
Weixer Gartner Pensa	75
Wiedemann Elias.....	75
Zádor István	75
Zágoni Szabó Lili	77
Zichy István.....	77
Varga Nándor Lajos munkái.....	79
Műelemzések, korszakolások.....	83
Összegzés	92
Adattár a múzeum 1945 előtti képzőművészeti anyagának egészére vonatkozóan.....	95
Rekonstruálható alkotások	95
További megsemmisült alkotások jegyzéke.....	135
A képzőművészeti gyűjtemény tételei az 1945 és 1951 közötti időszakban.....	183
Bibliográfiai jegyzék	196
Történeti háttér bibliográfiája	196

Művészek bibliográfiája	197
Reprodukciók forrásai	203
Kivonatok.....	206

Bevezető

Bartók Béla népzenekutató és zeneszerző szellemiségének alapvető jegyei abban álltak, hogy úgy hitte és vallotta, hogy a magunk népzenejét, néptáncát, kultúráját csak akkor érthetjük meg igazán, ha a szomszédos népeket is ismerjük, szeretjük és elfogadjuk. Ennek a magatartásnak felel meg a Székely Nemzeti Múzeum immár 145 éves folyamatos gyűjtőmunkája is, hiszen az intézmény nem csupán a székelyföldi magyarság tárgyi emlékeit, de egész Erdély felekezeteinek és nemzetiségeinek anyagi kultúráját is őrizte és őrzi napjainkban is.

Mesteri dolgozatom témája is hasonló alapokon nyugszik, mint Bartók kijelentése, és a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 1945-ben elpusztult képzőművészeti gyűjteményének minél részletesebb rekonstrukcióját célozza, mely kutatás és rekonstrukció fontos részét képezheti a múzeum történetének, ugyanakkor a régió történetének is, hiszen reflektál a korszak művészeire, adományozóira, művészet és kultúra pártoló egyéniségeire. A Kovászna– megye központjában működő intézmény 145 éve az erdélyi és székelyföldi magyar kulturális élet csomópontja, és mint olyan, ez idő alatt számtalan történelmi és politikai viszontagság elszenvedője. A második világháborút lezáró időszakban, a múzeum akkori igazgatója, Herepei János, felsőbb utasításra elrendeli az intézmény anyagának Magyarországra való szállítását, a közeledő háborús front és megszállás elől. Ez év tavaszán a múzeum talán legértékesebb gyűjteményi részét bombatalálat éri Zalaegerszegen, melynek következtében visszatértekor, egy töredék rész kerül megint az itteni magyarság birtokába. A második világháborút követően így szinte azt mondhatnánk, hogy a Székely Nemzeti Múzeum dolgozóinak, kutatóinak újra össze kell gyűjteniük mindazt, ami korábban alapítótól, kutatótól, mecénásaitól az intézményre hagyományozódott.

Az elveszett tárgyak, dokumentumok, néprajzi és régészeti leletek, történelmi vonatkozású elemek, képzőművészeti alkotások mibenlétét azóta is számtalan fehér folt jelzi. Bár vannak és voltak törekvések, az egyes részlegek anyagainak részletes vagy kevésbé részletes feltérképezésére, mégis sok olyan tárgy, emlék van, melyekről szinte semmit nem tudunk. Ezzel a jelenséggel találkozunk a valamikori képzőművészeti gyűjtemény esetében is. A veszteséglistának, mely az 1945-ös menekítési jegyzékeket tartalmazza, illetve a régebbi leltárkönyvek jegyzékeinek köszönhetően, tudunk alkotókról, munkákról, ismerjük esetleg a műalkotások néhány alapadatát, úgy mint adományozó, méret, technika, de ez kevésnek

mondható, ha arra gondolunk, hogy a legtöbb műremek már soha nem kerülhet vissza az őket megillető kiállítóterekbe.

Visszatérve tehát az alapkérdésre, hogy mi is tulajdonképpen jelen dolgozat célja, a válasz talán leginkább az, hogy megmutatni, felkutatni, hogy mitől is fosztott meg minket az az 1945-ben becsapódó bomba. Mi alkotta a markáns gyűjtemény részét, mitől vált meg tulajdonképpen az erdélyi magyar művészettörténet? Úgy gondolom, hogy nem elég csupán beszélni ezekről a munkákról, nem elég tudnunk, hogy ki az alkotó, és mi a cím. Fontos látnunk ezeket a műalkotásokat, fontos visszahoznunk őket a kulturális, művészeti és művészettörténeti élet vérkeringésébe, hiszen olyan alkotók műveiről beszélünk, mint Barabás Miklós, Gyárfás Jenő, Aba–Novák Vilmos, Kmetty János vagy éppen Varga Nándor Lajos, hogy csupán néhányat soroljak a kiemelkedőbb alkotók közül.

Az intézmény jelentőségének feltérképezéséhez elég belegondolnunk abba, hogy egy szinte másfél évszázada folyamatosan működő központról beszélünk, mely ebben a 145 évben megszakítások nélkül fenntartotta magát. Bár az aktuális politikai hatalmak olykor próbálták ellehetetleníteni az itt folyó munkát, mégis az alapítástól kezdődően az itt dolgozó munkaközösség lendülete töretlen. Ennek köszönhetően, mára a Székely Nemzeti Múzeum egy olyan megyei, sőt regionális múzeummá nőtte ki magát, mely számtalan külső fiókintézmény fenntartására képes és vállalja nem csupán az itteni emberek életének fontosabb aspektusainak megőrzését, de egyaránt foglalkozik az itt élők nevelésével, közösségük megszervezésével és megteremtésével. Ezért is tartom fontosnak, hogy bármily kis mértékben is, de visszaadjam a valamikori műveket közönségüknek. Ezt a törekvésemet pedig a dolgozat rekonstrukciós része és adattára segíti elő.

Forrásbázis és a kutatás módszerei

A tulajdonképpeni kutatás előzményeként fontosnak tartom a kutatási módszerek, valamint az elsődleges források bemutatását. Ami a dolgozat magját illeti, egyértelmű, hogy a fő hangsúly az elpusztult műalkotásokon van. Ezen művek jegyzékét három leltárkönyv tartalmazza, amelyek az összegzés alapját is képezik. A leltárkönyvek a következő periódusokat ölelik fel: 1875–1879, 1879–1902, 1903–1944. Ezeket a leltárkönyveket egészítik ki a második világháborús menekítési jegyzékek, ládajegyzékek, melyek arra nyújtanak rálátást, hogy az elpusztult 1723 művet milyen összetételben indították, vagy indították volna útnak. Összesen 11 ládába csomagoltak képzőművészeti anyagot is (a ládáknak nem csupán a képzőművészeti osztályról, hanem a múzeum teljes gyűjteményéből voltak műtárgyak, esetenként vegyes összetételben). Szintén a menekítési jegyzékek alapján tudjuk azt, hogy egyetlen olyan láda maradt végül közülük Sepsiszentgyörgyön, amely képzőművészeti alkotásokat tartalmazott. Az, hogy mit válogattak óvóhelyre elkülöníteni, majd menekíteni, indokolt szakmai szempontok alapján történt, a művész jelentősége, hírneve, a műalkotás színvonala, mérete, technikája és értéke szerint, az anyag válogatását pedig az a Varga Nándor Lajos végezte, akinek több mint 1200 műve semmisült meg Zalaegerszegen.¹

A kutatásom módszertanát illetően, az első lépést a leltárkönyvek digitalizálása, valamint időrendi és névszerinti elrendezése jelentette. Ezt követően igyekeztem az érintett alkotókat minél objektívebb és számszerűsíthetőbb szempontok mentén elosztani, aszerint, hogy az illető művész milyen mértékben kötődött a múzeumhoz és a városhoz, valamint aszerint, hogy hány művel volt jelen a gyűjteményben. Nyilvánvalóan a csoportosításban szerepet játszott az is, hogy az alkotó mennyire volt ismert a korszakban. Az említett szempontok alapján három csoportot különböztettem meg, melyek ugyan szubjektív rendszerezés eredményei, mégis a számszerűsíthető adatok mentén véleményem szerint indokoltak. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az egyes kategóriák nem minősítik a megnevezett művészeket, csupán az átláthatóságot és koherenciát segítik elő.

A gyűjteményt nagyszámú alkotással bővítő művészek csoportjába kerültek azok az alkotók, akik vagy sepsiszentgyörgyi, székelyföldi, erdélyi kötődésűek, vagy pedig életműveik jelentőségénél fogva kiemeltek a magyar művészettörténetben. Szintén nem elhanyagolható, hogy az itt felsorakoztatott művészek mind több, igen értékes műtárggyal gazdagították a

---

¹ HERPEI János: *A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944*. Acta Siculica. A Székely Nemzeti Múzeum évkönyv, Sepsiszentgyörgy, 2004, 45.

múzeum képzőművészeti anyagát, valamint legtöbbjüknek személyes kötődése is volt a városhoz és az intézményhez.

A gyűjtemény gyarapodásához kevesebb művel csatlakozó alkotók csoportjába azokat a művészeket soroltam be, akiknek alkotói tevékenységéről nincsenek információink, esetleg semmilyen formában nem kötődtek ehhez a régióhoz, vagy éppen csak egy-két műalkotással kapcsolódtak az intézményhez. Ebben az esetben fontos szempont volt továbbá a művek mérete, technikája, illetve az intézménybe való bekerülés módja is. Ugyanakkor fontosnak tartom újból hangsúlyozni, hogy az egyes művészekre vonatkozóan nem állt szándékomban semmilyen értékítéletet megfogalmazni, mivel ebbe a csoportba is szép számmal kerülnek olyan művészegyéniségek, akik a korszakban meghatározó kultúremberek és személyiségek voltak.

A harmadik csoport egyedül *Varga Nándor Lajos* grafikusművész alkotásait összegzi. Az amúgy felvidéki születésű alkotó 1230 műve veszett oda a bombatámadáskor, amelyek így méltán értékelhetők akár egy különálló gyűjteményként is. Úgy tűnik, hogy a Sepsiszentgyörgyön is tanult művész, sokszorosított grafikáinak legnagyobb részét a Székely Nemzeti Múzeumban kívánta megőrizni, de ennek indokait és módját a későbbiekben tárgyalom majd. A gyűjtemény ezen részének feltérképezésében a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályának adattára, valamint a művész saját maga által kiadott *Adattára*² volt a segítségemre.

A további kutatási eszközök bemutatására csak röviden vállalkoznék. A felsorolt elsődleges forrásokon túl igyekszem a korabeli sajtó, valamint a művészek monográfiái és a Székely Nemzeti Múzeum fotótára segítségével behatárolni és konkrétan meg is mutatni, hogy milyen művek is semmisültek meg 1945-ben. Ennek a munkának a fontosságát már a bevezetőben indokoltam, de bővebben ki fogok térni még rá a dolgozat előrehaladtával is.

A zalaegerszegi légitámadásra vonatkozó információink zömmel a történeti szakirodalomból származnak. Minket azonban sokkal jobban érdekel a támadás körülményeinél az, hogy milyen alkotásokat is veszített el akkor a Székely Nemzeti Múzeum. A képzőművészeti gyűjteményt is szállító vagonok ugyanis teljes egészében megsemmisültek. Mint már korábban is szó esett róla, csupán egyetlen olyan láda maradt Sepsiszentgyörgyön, mely egészében képzőművészeti alkotásokat tartalmazott, és ez a láda összesen 5 műalkotást számlált, melyek '45-öt követően

---

² VARGA Nándor Lajos: *Adattár a magyar művészi grafikához*. Budapest, 1937.

visszakerültek a patinás épület terébe, falaira. A bombázásból megmenekült kisszámú emlék ezzel egyidőben vagy hazakerült, vagy az Apor Kódexhez hasonlóan külföldi restauráló műhelyekbe vándorolt. A művek mennyiségéről és alapadataikról, gondolok itt a címekre, alkotókra, technikákra, anyagokra, a leltárkönyvekből szerzünk tudomást, így ezek szolgálnak elsődleges forrásul. Fontos tisztáznunk azt, hogy a Székely Nemzeti Múzeum esetében az említett három leltárkönyvről beszélünk, amikor az alapvető forrásokról van szó, ugyanakkor az igazolható számadatok leghitelesebb kiindulópontjai a Herepei János által szignózott ládajegyzékek.

A történelemtudomány, illetve annak szakágai, segédtudományai elsősorban forráskutatásokon alapulnak. A humántudományok és társadalomtudományok zömmel valami eredendőt keresnek kutatásaik alapjául, melyre később hipotézist építhetnek fel, mely nyomán kérdéseket vehetnek fel, válaszokban, eredményekben reménykedhetnek. Mivel a szójhagyomány útján terjedő információk károsodhatnak, ferdülhetnek az emlékezet romlásával, vagy éppen elavulásával, illetve az idők folyamán más színezetet kaphatnak az aktuális politikai, vagy társadalmi viszonyoknak megfelelően, történeti megbízhatóságuk megkérdőjelezhető. Az írott dokumentumok azonban rögzítik, láthatóan visszaadják és megőrzik az egyes adatokat, közléseket, szövegeket, nyelvváltozatokat, így biztosabb táptalajul szolgálnak.

A Székely Nemzeti Múzeum bombázásban megsemmisült anyagát tekintve, első helyen azok a leltárkönyvek állnak, melyekbe a múzeumalapítástól, 1945-ig összeírták az intézményben őrzött gyűjtemény darabjait.

A 20. század elejétől, a második világháború végéig terjedő leltárkönyvek tekintetében azt látjuk, hogy rögzítik a mű szerzőjét, címét, illetve leltári számát. Ezen kívül a táblázatok tartalmazzák az alkotás technikáját, valamint a képzőművészeti ágat, amelyhez tartozik. Esetünkben főleg a hagyományos képzőművészeti formák jelennek meg, mint a szobrászat, festészet és a grafika, de előfordulnak kisebb számban fényképek is. Ami szintén segítségül szolgálhat a kutatásban, hogy feljegyezték az adományozó személyek nevét is, így esetleg monográfiákban, vagy családi levéltárakban is rá lehet keresni egyes műalkotásokra, bár általában véve elég kis számban találunk a művekre vonatkozó konkrét feljegyzéseket. Az igazgatói jelentések, melyek a leltárkönyvekhez csatolhatók további kiegészítésül is szolgálnak, és rávilágítanak arra, hogy a gyűjtemény gyarapodása milyen mértékben történik adományok, illetve vásárlások által. Utóbbi esetben megjegyezném, hogy leginkább Herepei János igazgatója idején indul be nagyobb mértékben a műtárgyvásárlás. Így azt is mondhatnám,

Leírás	Évszám	Előző leltár	Előző leltár	A tárgy leírása	Évszám	Előző leltár	Előző leltár
				Athosai			
1	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
2	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
3	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
4	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
5	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
6	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
7	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
8	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
9	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
10	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
11	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
12	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
13	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
14	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
15	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
16	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
17	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
18	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
19	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		
20	1875	31	1875	Borabai Márta mellékelet a leltárban Tartalom: Borabai Márta, 1875	1		

hogy a vizsgált leltárkönyvek szerint, melyek ezt a korszakot ölelik fel (ez pedig szám szerint két darab), úgy tűnik, hogy főleg a 20. századtól kezdődően leginkább az igazgató múzeumőrök hoznak új alkotásokat a gyűjteménybe, akkor már többnyire vétel után. Ugyanakkor azzal is szembesülhetünk, hogy az egyes művészek beadják megőrzésre saját munkáikat, vagy kortársaik, tanítványaik nívósabb alkotásait. Szintén fontos megjegyeznünk, hogy a műalkotások technikáján túl feljegyzésre került a méretük, valamint a keletkezésük ideje, ami azért nagyon fontos, mert előfordul, hogy egy festő például több önarcképet is készít, ehhez pedig tudnunk kell, hogy tulajdonképpen melyik is a hiányzó darab.

A korábbi leltárkönyvek, melyek az alapítástól a századfordulóig tartalmazzák a műalkotások összeírását némiképp másként vannak strukturálva. Az első az úgynevezett *Alapleltár*, amely a tematikusan kivonatolt leltári jegyzékeket tartalmazza, a múzeum imecsfalvi hőskorának (1875–1879) fenn nem maradt, egységes, tárgycsoportokként el nem különített nyilvántartásai, gyarapodási jegyzékei alapján. Az *Alapleltár* „Képek és figurák” tárgycsoportjában azonban alig akadt képzőművészeti értékűnek tekinthető tétel. A második korszak, eredetiben is fennmaradt gyarapodási naplóiban (1879–1902) egységesen, csupán provenienciájuk szerint tagolva szerepelnek a tárgyak. Az 1881–1889-es periódus tételei szakszerű leírással szereplenek. Később ez a leírás egyre pontatlanabb, de a teljes korszak gyarapodásából amúgy is csak féltucat képzőművészeti munkát válogathattak ki 1944-ben.

Összehasonlítva a korábbi jegyzéket a későbbivel, azt látjuk, hogy a 19. század végén még sokkal több műtárgy kerül adományozás útján a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményébe, mint adás-vétel nyomán.

Mindhárom leltárkönyv esetében elmondhatjuk, hogy törekedtek minél jobban számba venni, hogy mivel gazdagodott az intézmény egyik napról a másikra. Mivel a múzeum gyűjteményei több ízben is költöztek, elmondhatjuk, hogy a múzeumőrök rendkívül jó munkát végeztek,

XXV. láda tartalma	
1.)	632 1. 48-as tiszti tarsely.
2.)	442 18. Tiszti tarsely a XIX. szd. első feléből.
3.)	488. Sikó Miklós: Szent-Iványi, Vízfestmény.
4.)	487. " Szent-Iványi. " "
5.)	sz.nlk. Tussen János arcképe. " "
6.)	3e 3. N. N. " " "
7.)	268. Apor József. " " "
8.)	268. Paplói Kiss Sándor arcképe. " "
9.)	5590. Dauskas Rozália " " "
10.)	9482. Harmányi Barabás Máté " " "
11.)	342. Gyánfa Jenő tollrajza. 1885.
12.)	sz.nlk. Makray László és Paplói Kiss Sándor III.e.kat. érdemjele.
13.)	" Zathureczky István II.e.kat. érdemjele.
14.)	" Bem metszett kis arcképe.
15.)	35 1894. Br. Szentkereszty Zsigmondná keperaóráblája másból.
16.)	sz.nlk. Bem méretesített képe.
17.)	1e 1. Berde Mózsa venetszója.
18.)	1e 29. Kovács László töltyéntáskája 1849-ből.
19.)	sz.nlk. 48-as sapkacimer.
20.)	" II. oszt. érdemjel.
21.)	" III. " "
22.)	" 48-as sapkarózsza.
23.)	" Lőrincz József 5rnagy II. oszt. érdemékeje.
24.)	" Szacsvai András énekes könyve.
25.)	1e 3. 2 drb. puskagolyó a Mikóai csatából.
26.)	sz.nlk. Zathureczky István foglyomunkája: kosárka.
27.)	8 1896. Bereck pecsétnyomja.
28.)	1e 1885 b.19.henv. hadosztály pecsétnyomja.
29.)	36 893. 5 dandár
30.)	sz.nlk. sapkacimer.
31.)	" trekkbita bejtal. SAPTORIS TORINO
32.)	" játékgolyó 48-ból. 4drbba szétbontva
33.)	127 880. óra, Nagy József készítménye Marosvásárhelyen.
34.)	13 888. Pallónócska.
35.)	sz.nlk. Dadey Blok 48-es szds szelgálati öve.
36.)	K-vásárhelyi hűtőszék gyűléshívó táblája.
37.)	4669. jászfutadti fakarperec.
38.)	sz.nlk. " "
39.)	" Pap Ferenc szds fapohara.
40.)	1e 4e. 1851-es fapohár.
41.)	7679. gyűngyűs tárcóban Kessuth és Jókai fényképe.
42.)	sz.nlk. Sántogász gyertyatartó.
43.)	" Kessuth szilkája.
44.)	1e 3e. Cimerez pecsétnyom.
45.)	4 drb. vas és róz kországi pecsétnyom.
46.)	4 drb. Istók János-nakett.
47.)	15 885 2e. Sápkarózsza a XIX. szd. középről.
48.)	235. táska 1768-ból.
49.)	sz.nlk. n5i táska goblen-varással.
50.)	6119. 5 drb. kötött és hímzett pénzárca.
51.)	sz.nlk. 3 drb. pénzárca.
52.)	385 18e b5r és hársenyitáska.
53.)	sz.nlk. házi sapka.
54.)	2132. gembabuszegény Meksikáról.
55.)	8184. "ági játékkártya-csemege.
56.)	124 885.1. " "

P.H. Herepei János sz.k.

hiszen 1879-ben, öt évvel alakulása után, a Múzeum anyaga, amely akkor még Zathureczky Emília magángyűjteményét tartalmazta zömmel, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium legfelső emeletére költözik. Innen pedig 1913-ban, a már sokkal színesebb és bővebb értéktár bekerül a Kós Károly által tervezett és épített, ma is álló épületbe. Sajnálatos módon, napjainkban, ezeket a könyveket lapozgatva, majd minden oldalon hosszában, végig a MEGSEMISÜLT pecsét látható, mely azt hivatott jelezni, hogy 1945-ben, Zalaegerszegen bizony jelentős kár érte a múzeumot.

Ahogy azt már korábban is említettem, ezek a leltárkönyvek az elsődleges források, azonban maradtak fenn oldalak korábbi vendégkönyvek hátsó

lapjain is, amelyek szintén érdekes információkkal szolgálnak, annál is inkább, hogy előfordulnak bennük olyan tárgyak is, amelyekről korábban nem derült még ki, hogy megsemmisültek. A zalaegerszegi pusztulás szempontjából legfontosabbak mégis azok a menekítési ládajegyzékek, amelyeket a második világháború idején tisztségben levő igazgató, Herepei János ekkor készítettet.³ Ezek közül pontosan maradt és így megmenekült ládák, melyeket 1945 novemberében bontott fel a jegyzéküket Budapestről meghozó Balassa Iván, a múzeum volt néprajzkutató múzeumőre, valamint az akkori ügyvezető igazgató-őr Szabédi László.⁴

Ezek az oldalakon Herepei János aláírása és jóváhagyása olvasható a lap alján, és leginkább ezekből a leltári jegyzékekből tudjuk meg, hogy a mintegy 1723 művet számláló elveszett gyűjteményt 82 ládában pakolták fel a vasúti szerelvényre. Nyilván ez a fajta leltári jegyzék már sokkal modernebb, sokkal közelebb áll a napjainkban vezetettekhez, mégis némiképp hiányosabb, mint a korábbi könyvek, hiszen leginkább csak a ládák tartalmát tükrözi. A lapok felső részén megtalálható a láda száma, illetve, hogy mi került az illető ládába. Így lehet következtetni arra, hogy ha a láda megsemmisült, akkor mi az, ami vele együtt a bombatámadás

³SAS Péter: *A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum elmenekített anyagának pusztulása 1945-ben (Erdélyi Tudományos Füzetek 258.)*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2006, 215–249.

⁴ Uo., 254–255.

martalékává vált. Előfordulnak itt is olyan tételek, amelyek a korábbi három jegyzékben, vagyis a bemutatott három leltárkönyvben vagy nem szerepeltek, vagy nem voltak eltűntnek bélyegezve. Talán leginkább ez az a jegyzék, amely alapján a korábbi források hitelesíthetők, hiszen ennek a listának a véglegesítése és megjelölése közvetlenül az események, vagyis a költöztetés, menekítés és megsemmisülés előtt történt, így nagy valószínűséggel hiteles. Ha pedig mindezen forrásokat kiegészítjük Herepei János igazgatói jelentéseinek tartalmával, akkor a következő eredményre juthatunk. Az 1943-as jelentés szerint az intézmény törzsállománya akkor megközelítőleg 1698 képzőművészeti tárgyat tartalmazott. Szintén ezen jelentések alapján megállapítható, hogy a gyűjtemény nagyrészt ajándékozások által bővült, bár vannak törekvések műtárgyvásárlásokra is, de ez sokkal kisebb mértékű. Mivel minden évben láthatjuk, hogy nagy számban kerülnek a gyűjteménybe műtárgyak, így nyilvánvaló, hogy az 1945-ös évet megelőző két évben is nagy mennyiségű műtárggyal bővült a múzeum gyűjteménye, hogy először említsük csupán Varga Nándor Lajos adományát. Az akkori viszonyok szűkös anyagi háttere azonban korlátozta az intézmény dolgozóinak állományát, így többször is olvasható az igazgatói jelentésekben, hogy a gyűjtemények pontos leltározására, és precíz megszámlálására nincs lehetőség. Az viszont biztos, hogy végül 1723 darab művet indítanak el Zalaegerszegre, melyek közül címek és alkotók szerint ismerünk 1647-et, viszont tudomásunk van egy olyan ládáról, melybe nem számszerűen csupán dobozolva kerültek alkotások. Ez a 8 kisebb doboz tartalmazhatta a fennmaradó 76 kisebb művet, melyek zömmel grafikai alkotások.⁵ Az 1945-ös múzeumi vezetőségi jegyzőkönyvek továbbá megmutatják, még ha kivonatolva is, annak a 30 ládának a tartalmát, melyek végül az igazgató által hátrahagyott, és teljesen szubjektíven ítéző munkaközösség nem pakoltatott szerelvényekre. Ez alapján a jegyzőkönyv alapján mindössze a korábban már említett 5 olajfestmény maradt itthon.⁶

---

⁵ HERPEI János: *A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944*. Acta Siculica. A Székely Nemzeti Múzeum évkönyve, 2004, 104–105.

⁶ BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum vezetőségi jegyzőkönyvei, 1945–1955*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2004, 181–182.

Élet a Székely Nemzeti Múzeumban 1875-től napjainkig

A kezdetektől 1945-ig. Az intézmény a bombatámadás előtt

A Székely Nemzeti Múzeum 2020-ban, fennállásának immár 145. évfordulóját ünnepli. Az 1875-ben, özvegy Cserey Jánosné Zathureczky Emília és Vasady Nagy Gyula által alapított intézmény, az elmúlt közel másfél évszázad alatt nem csupán Székelyföld, de az egész erdélyi magyar kisebbség egyik legpatinásabb intézményévé nőtte ki magát. Történetét tekintve elmondhatjuk, hogy megélt és túlélte két világháborút, számos rendszer- és igazgatóváltást, meg egy jelentős veszteséget, mely az intézményt 1945-ben érte. Mindezen csapások ellenére, a múzeum a mai napig élő és nevelő csomópontja Sepsiszentgyörgynek és Székelyföldnek.

A múzeum főépülete ma Kós Károly nevét dicséri, kezdetben azonban az alapítóasszony imecsfalvi kúriájában kapott helyet. A sepsiszentgyörgyi mai épületegyüttes a valamikori Alsósétatér utca mentén épült, mely utca ma az intézmény főépületének építész, Kós Károly nevét viseli. A városba látogatók tehát ma a Kós Károly utca 10 szám alatt tekinthetik meg a kiállított gyűjteményeket. Az intézmény egyébként a városhoz 1880-ban csatolt Sepsis-Szemerja legelső, majdnem három holdas telkén kapott helyet, mely külvárosi rész ma már a település szerves, központi körzete. A Wellenreiter-féle Serfözde korábban Major-teleknek hívott részéről a korábbi épületeket lebontották, a kultúra új palotájának adva helyet így, azonban a korábbi kocsmá felirata napjainkban is megtalálható a múzeum szomszédságában. A telekhez utólag, 1930-ban még hozzávásárolták a múzeum szabadtéri, néprajzi osztálya számára a városközpont felőli szomszédos területet, mely azóta egy díszes határoszlopot is kapott, lévén a város legszélsőbb telke.⁷

Az 1870–'80-as évekre a múzeum intézményi alapjainak megszilárdítása a jellemző. Ezekben az években alapvetően számos reformintézkedés történt. Elsők között említhetjük, a gyűjtemény beköltözését Imecsfalváról, Zathureczky Emília rezidenciájáról Sepsiszentgyörgyre. Ezen esemény már azért is jelentős, hiszen az alapítóasszony először kézdivásárhelyi székhelyűvé akarta volna tenni az intézményt, de gazdasági okokból, illetve Sepsiszentgyörgy megyeszékhelyi helyzetének köszönhetően végül ide kerül a már akkor jelentős gyűjtemény. A múzeum mai állandó kiállításának alapja az akkor idekerült Cserey–

---

⁷ BOÉR Hunor, VÁRALLYAY Réka: *Előzmények*. In: BOÉR Hunor (Szerk.): *Kós Károly Székely Nemzeti Múzeuma*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2012, 12.

Vasady magángyűjtemény. Ehhez később adományok, majd pedig az 1890-es évektől kezdődően szervezett és komoly kutatások anyagai adódtak hozzá.⁸

Ugyancsak az 1890-es években kezdődik meg az a szoros együttműködés a Székely Nemzeti Múzeum és a Székely Mikó Kollégium között, mely évtizedekig életben van. Ennek az együttműködésnek az eredménye és terméke, hogy a múzeum igazgatói, sokáig a kollégium tanárai közül kerülnek ki. Ez a hagyomány Herepei János kinevezésével szakad, és nem szakad meg, ő ugyanis utólag kerül az iskolába és csupán névleges kinevezéssel, hogy a városi múzeum élére állhasson. A múzeumi sikerek már a kilencvenes évek végén megkezdődnek, hiszen a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége által támogatásra érdemesnek vélt intézmények között, egyedül Sepsiszentgyörgyön volt működő és folyamatosan gyarapodó néprajzi gyűjtemény.⁹

A századfordulót követő években ez a fajta tudományos munkásság és kiszélesedés még erősebbé válik. A korábban már említett kollégiumos együttműködésnek köszönhetően a múzeumnak olyan őrei lesznek, mint László Ferenc vagy éppen Csutak Vilmos. Az 1900-as évek elején egészen Párizsig jut a múzeum, hiszen néprajzi gyűjteményének anyaga, az árapataki varrottasok 1900-ban a Világkiállításon szerepelnek.

A múzeumban zajló egyre szerteágazóbb és színvonalasabb kutatás vezet el oda, hogy az éppen hatalmon levő Gödri Ferenc polgármester mind politikailag, mind szakmailag hozzájárul az intézmény fejlődéséhez, minek eredményeként az 1910-es évek elején, megépül a Kós Károly által tervezett épület, mely a mai napig helyet ad a gyűjteményeknek.¹⁰ Az építész értékelését jelzik már azok a rajzok is, amelyeket a lépcsőfolyósó falain megtekinthetnek azok, akik ma a Székely Nemzeti Múzeumba látogatnak. Kós nem csupán az épület külsejét tervezi meg, de színvonalas bútorzatot, korlátokat, ablakdíszeket is előterjeszt. Levelezéseiből kitűnik, hogy annak ellenére, hogy egy vérbeli kalotaszegi emberről beszélünk, szívügyének érzi a székelység számára egy kultúrára méltó hely kialakítását. Gondoskodik nem csupán az itt őrzött műtárgyak raktározásáról és bemutatásáról, de egy olyan közösségi tér kialakításáról is, melyben később megférhetnek hangversenyek, gyermek- és felnőttfoglalkozások, irodalmi estek. Ennek szellemiségében az intézmény igyekszik, és a múltban is nagy hangsúlyt fektetett nem csupán

---

⁸ BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum*. In: VARGHA Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013, 7.

⁹ Uo., 7.

¹⁰ VINCZE Zoltán, BOÉR Hunor: *Kovács István, a Székely Nemzeti Múzeum éremtárának rendezője*. Acta Siculica, Sepsiszentgyörgy, 2017, 333.

egy megfelelő kiállítótér kialakítására, de olyan rendezvények szervezésére is, melyek a különböző korosztályok megragadását tűzik ki célul, továbbá teret adnak egyfajta összművészeti tevékenység folytatásának is.¹¹

Ebben a Kós Károly által tervezett új épületbe kezdi meg később Gyárfás Jenő egyfajta képtár kialakítását, mely munkában Varga Nándor Lajos vállal kiemelkedő szerepet. Ez a munka kiterjedtsége és hangsúlyos volta miatt aztán átköltözik a város központjában levő egykori bazár épületének termeibe, mely napjainkban a Gyárfás Jenő Képtár nevet viseli. Ugyancsak az 1910-es évekre tehető az a nagy lélegzetvételű kezdeményezés, mely később a Székely Nemzeti Levéltárban csúcsosodik ki, és aminek köszönhetően a múzeum a román karhatalom berendezkedése után is a székelység tulajdonában maradhat. Majdnem egy évtizeddel később a Genfben megszervezett néprajzi kiállításon is bemutatkozik az intézmény a hatezer éves erődi ház makettjével, minek következtében a Trianon utáni elszakadt területek egyetlen magyar tudományos intézményeként működhet. Megbecsülést vív ki magának nem csupán az 1920-as békediktátumot követően immár megcsonkított magyarországi, de a román politikai és tudományos elit részéről is. A román karhatalom számára tagadhatatlanná válik az intézmény jelentősége, hiszen a genfi kiállításon az intézmény Románia képviselőjében van jelen. Ennek a megbecsülésnek és kulturális, tudományos hírnévnek köszönhető, hogy 1927 tavaszán Bartók Béla is tiszteletét teszi Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeumban. Ünnepi hangversenyét követően, az intézmény vezetői úgy döntenek, hogy a múzeum rendezvénytermét immár a világhírű zeneszerzőről, zongoristáról nevezik el, így ez ma is Bartók nevét viseli.¹²

1925-től kezdődően egy új korszak köszönt a múzeumra, Csutak Vilmos igazgatósága alatt. Csutak idejében bővül ugyanis a múzeum azzal a szabadtéri skanzenel, mely mai napig nyitva áll a látogatók előtt. Az épületnek így nem csupán belső tereiben található az érdeklődő a különböző leletekkel, de a hatalmas fák által szegélyezett udvar is immár kiállítótérre nő ki magát. Ennek a skanzennek a pártolásában később kiszélesedik a néprajzi paletta és Csernátban (Kézdivásárhelyhez közeli nagyobb település) idősebb Haszmann Pál és fiai jóvoltából (1970-es évek) egy még színvonalasabb és bővebb néprajzi skanzen alakul. Az 1936-ig tartó Csutak-féle vezetés idejére tehető a Székely Oklevéltár VIII. kötetének kiadása, valamint az első olyan műemléki restaurálás terve, majd megvalósítása, melyet román hatalom

---

¹¹ KATÓ Zoltán: *A Székely Nemzeti Múzeum története és gyűjteményei*. Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2005, 7–10.

¹² BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum*. In: VARGHA Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013, 8.

alatt egy kisebbségi, magyar vonatkozású intézmény bonyolít le. A csíkdelnei Szent János katolikus templom műemlékvédelmi munkálatai Vámszer Géza felügyelete alatt zajlottak.¹³

Az intézmény vezetője 1928-ban indít el egy jelentősebb építészeti beavatkozást, amikor is az épület mennyezetét a Kós Károly által tervezett minták alapján készítteti el. Az épületet ugyanis átadják 1912-ben, sok apróbb részlet azonban kidolgozatlan marad. Ezek „pótlása” öt éven át végigkíséri az igazgató életét, hiszen a múzeumi birtok határában levő múzeumőri lakásokat is Kós mintára módosítják, még 1932-ben. Ugyancsak az intézmény előmenetelét szolgálja vezetőjének képzőművészetek iránti rajongása, melynek köszönhetően a Székely Nemzeti Múzeumban fektetik le a Barabás Miklós Céh alapjait, valamint itt születik meg a Szolnay Sándor által vezetett generációs művészcsoporthozásának gondolata is. Az 1930-as évek elején Csutak Nagy Imre csíkszögödi képzőművész személyében egy olyan társra lel, aki segíti őt a múzeum képzőművészeti anyagának minél reprezentatívabbá bővítésében. A későbbiekben kialakított Gyárfás Jenő Képtár pedig ennek a patinás gyűjteménynek szolgál végül méltó lakhelyül. A képzőművészeti anyag jelentős adományt kap Varga Nándor Lajos grafikusművésztől, aki mint a Székely Mikó Kollégium egykori diákja, boldogan és gazdagon adományoz a város múzeumának.¹⁴

A Székely Nemzeti Múzeum Herepei János idején

Csutak Vilmos fellendülő és virágzó intézménye a második világháború kezdetén kerül Herepei János védnöksége és vezetése alá. Herepei múzeuma tulajdonképpen az ország egyik legtamogatottabb vidéki múzeumává szélesedik. Az 1945-ös zalaegerszegi bombatámadásig minden kétséget kizáróan egy folyamatosan gyarapodó intézményről beszélhetünk. Oklevéltárak, szótörténeti táruk, levéltári és néprajzi kutatások zajlanak egyre szélesebb skálán. A világháború utolsó évében az el nem szállított anyagot Fadgyas Anna titkárnő őrzi meg, mely a háborút követően szinte felbecsülhetlenné válik. A levéltári anyag kiszakításáig a legnagyobb magyar, vidéki múzeumgyűjteményként tartják számon a Kárpát-medencében a '45-ös veszteség ellenére is.¹⁵

Csutak Vilmos halálát követően az intézmény vezetősége úgy dönt, hogy a múzeum élére immár egy a szakmaiságában megkérdőjelezhetetlen, muzeológusi képzettséggel rendelkező személyt állítana. Így esik a választás Herepei Jánosra, aki az első olyan „múzeumőr”, aki nem

---

¹³ PAIS Ágnes: *Adatok Nagy Géza sepsiszentgyörgyi éveire.* Acta Siculica. Sepsiszentgyörgy, 2001/1, 59–84.

¹⁴ BOÉR Hunor: *Csutak Vilmos Székely Nemzeti Múzeuma.* Acta Siculica. Sepsiszentgyörgy, 2009, 547–551.

¹⁵ BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum.* In: VARGHA Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum.* T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013, 8–9.

a Székely Mikó Kollégiummal kötött „paktum” szerint kerül megválasztásra. A numizmatikai anyag válogatásában és szakvéleményezésében nyújtott segítsége, valamint Csutak Vilmoossal ápolt jó kollegiális viszonyának köszönhetően, nem volt újdonság számára sem Székelyföld, sem pedig a Székely Nemzeti Múzeum, kiterjedt kolozsvári és magyarországi kapcsolatai pedig az intézmény javát szolgálják. Mivel azonban a származása, valamint kapcsolata a régióval akadályokat és ellenérzéseket kelt, főleg a kollégium tanáraiban, igazgatói tisztségébe való beiktatása előtt a nagymúltú iskola megválasztja tiszteletbeli levéltárosává. Így teremti meg számára a kollégiummal való elengedhetetlen kapcsolatot is.¹⁶

A beiktatását követő elégedetlenség ugyan nem személyének, hanem kívülálló voltának szól, hosszabb ideig elhúzódik. A viták elülését követően azonban az új igazgató nagy lendülettel veti bele magát a múzeum szakmai vonalának erősítésébe és a felújítási munkálatokba is egyaránt. Első intézkedései közé tartozik, hogy az addig kihasználatlan épületrészeket szakmai segítséggel újra funkcionálissá alakítja. Az épület nagy részét újrafedeti, valamint nem elhanyagolandó, hogy Fadgyas Anna titkárnő segítségével a gyűjtemények jelentős hányadát raktáraiban, kiállító tereiben újrendeztetni. Így már sem a kiállított anyag, sem pedig a raktárakban őrzött egységek nincsenek annyira kitéve a múlandóságnak, mint korábban. Emellett igazgatói és adminisztratív irodákat rendeztet be, szakmühelyeket hozat létre. Szintén erre az időszakra keltezhető a szabadtéri néprajzi gyűjtemény megszületése is.¹⁷

A második bécsi döntést követően a múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum hatáskörébe kerül, így Herepei mozgásteret is beszűkül némiképp. Bár a budapesti vezérkar nagy jelentőséget tulajdonít Székelyföld mondhatni egyetlen kulturális intézményének, mégis a Herepei által benyújtott fejlesztési terveket, sokáig figyelmen kívül hagyják. Az igazgató által javasolt pontok, a gyűjtemények korszerűsítése, az intézmény nevelői státusa, az épület feljavítása, anyagának szakszerű rendszerezése, alkalmazottainak utólagos vagy éppen továbbképzése, mind szerepel a felhívásban és tervezetben. Ennek ellenére a vezetőség mély hallgatásba burkolózik. Herepei ekkor kolozsvári összeköttetéseit felhasználva igyekszik minél inkább hangot adni kéréseinek és az intézmény szükségleteinek. A kívánt fejlesztés végül elmarad, a múzeumi munka pedig valamelyest beszűkül. Az időközben egyre gyarapodó gyűjteményeknek, az aktív kutatói munka termékeinek immár nem felel meg az épület

---

¹⁶ SAS Péter: *i.m.* 13–15.

¹⁷ Uo., 15–16.

kapacitása, így Herepei Kós Károlyhoz fordul az épületbővítés okán. Ez a fejlesztés azonban szintén meghiúsul egyrészt anyagi, másrészt politikai és háborús okok miatt.¹⁸

A múzeum a 20. század második felétől napjainkig

Az 1950-es években, Erdélyben és egész Romániában uralkodó kommunista hatalom nyomása alatt sem áll meg az élet. Az 1989-es rendszerváltás előtti és utáni időszakot egyaránt a pezsgő kulturális élet jellemzi az intézményen belül. A működő kulturális központok közül egyike azoknak, amelyben még törekszenek az ideológiai nyomás ellenére fenntartani egy élhető és értékelhető eszmerendszert. Ennek a próbálkozásnak tudható be, hogy a történelmi és aktuálpolitikai kutatásokkal szemben előnyben részesítik a természetrajzi kutatást, mely egy evolucionista szemléletet képvisel. Szintén ekkor válik fontossá és jelentőssé a geológiai vonatkozású anyagegyüttes fejlődése is. Az '50-es évek végére odáig jutnak az intézmény dolgozói, hogy kiadhatják az első évkönyvet román, illetve magyar nyelven. Ennek azért van nagy jelentősége, mert a kommunista Magyarország és Románia egyetlen vidéki múzeuma, amelynek erre lehetősége és kapacitása nyílik. Székely Zoltán régészeti kutatásaival, a Háromszéken feltárt kora-középkori temetőkkel csak növeli az intézmény nemzetközi jelentőségét, így lehetőség nyílik immár valóban szakképzett néprajzkutatók, történészek, muzeológusok, képzőművészek alkalmazására a múzeumban. Ekkor már 1970-et írunk.¹⁹

Épületbővítés, külső egységek alapítása, képzőművészeti szimpóziumok, szakperiodikák. Ezek a tevékenységek jellemzik a Székely Nemzeti Múzeumot a 20. század utolsó harmadában, a rendszerváltás évéig. Ekkor alakul meg a csernátoni Haszmann Pál Múzeum és válik mind a mai napig látogatható, szabadtéri néprajzi skanzenné. Megalakul a Zabolai Csángó Néprajzi Múzeum, valamint a kézdivásárhelyi Céhtörténelmi Múzeum. Benedek Elek, híres mesemondó és meseíró szülőházába, Kisbaconba is emlékházat alapítanak, valamint Erdővidék legjelentősebb városa, Barót is múzeumi fiókinstitúciónnyá válik. A Kós Károly tervezte épület, immár az eredeti tervek szerinti bővítéseket kap, belső berendezését pedig egészen 2012-ig igyekeznek a tervekhez hűen megvalósítani, kivitelezni. A Gyárfás Jenő Képtárnak köszönhetően, mely a múzeum képzőművészeti gyűjteményének jelentős részét tartja, Baász Imre megszervezi a Médium kortárs képzőművészeti szemlét, mely nemzetközi méreteket ölt.²⁰

---

¹⁸ Uo., 16–22.

¹⁹ BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum*. In: VARGHA Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013, 10.

²⁰ Uo., 10.

A rendszerváltást követően, 1990-től kezdődően már nagyobb és szélesebbkörű távlatokban lehet gondolkodni. A különböző infrastrukturális bővítéseken túl, a Székely Nemzeti Múzeum visszakerül a magyar kulturális és tudományos élet vérkeringésébe. Kapcsolatba kerülhet az anyaországi intézményekkel, testvértelepülésekkel megyei alárendeltsége miatt. A képtárnak köszönhetően a '90-es évek közepétől már a nemzetközi porondon is egyre gyakrabban mutatkozhatnak meg az erdélyi alkotók. A századvégre az egyes fiókintézmények némiképp önállósódnak, így még nagyobb lélegzetvétellel állhatnak a múzeumi munka szolgálatába.²¹

A felsorolt kronológiai események folytatása, a megjelölt értékek továbbéltetése, valamint a közösség-szervező szerep pedig mai napig a múzeum mindennapjainak fontos kelléke. Az intézmény jelenleg négy állandó kiállítással és egy folyamatosan megújuló időszakos tárlattal várja a látogatókat. Az állandó tárlatokat a természettudományi, néprajzi, régészeti és történelmi gyűjtemény alkotja, melyeken kívül a múzeum gazdag könyvtárral is rendelkezik. A különböző korosztályok bevonása érdekében a Bartók terem valóban egy közösségi térére nőtte ki magát, mely hangversenyeknek, könyvbemutatóknak, szakmai konferenciáknak ad helyet. A múzeumpedagógiának köszönhetően pedig évente megrendezésre kerülő program a Múzeumok Éjszakája, a Festészet napjának megünneplése, valamint hangsúlyos szerep jut a fiatalok és kisgyermek bevonásának a múzeumi környezetbe. Külső egységei folyamatosan bővülnek, hiszen immár 2010 óta működik a város főterén a Magma Kortárs Művészeti Kiállítótér is, a korábbiakban felsoroltak mellett.

---

²¹ Uo., 10–11.

A Székely Nemzeti Múzeum képzőművészeti anyagának története 1945-ig

Ahogy arról már a korábbiakban is szó esett, a Székely Nemzeti Múzeum képzőművészeti anyagának lakhelye évtizedeken keresztül, a város központjában található bazár épülete volt. Ez az intézmény később a város egyik leghíresebb szülöttjének, Gyárfás Jenőnek nevét veszi fel, azóta pedig, mint Gyárfás Jenő Képtár működik. Mindennek ellenére, a múzeum főépülete is számtalan szobor, festmény és grafika otthona, így nem szűkíthetjük le a teljes anyagot a Képtár gyűjteményének mennyiségére.

A Székely Nemzeti Múzeum 1879-ben költözik be végleg Sepsiszentgyörgyre, akkor még nem a Kós- féle épületbe, hanem a Székely Mikó Kollégium felső emeletére. A képzőművészeti gyűjtemény, mely akkoriban kevés eredeti műalkotást tartalmaz (főleg sokszorosított könyvnyomtatások és fényképek jelentették az anyag nagyobb részét), a Kollégium Béli-házának folyosóján kap helyet, mely épületrész azóta már nem létezik. Ebben a térben 1892-ig látogatható és feltérképezhető. A 19. század végét alapvetően elsősorban a középkori falképkutatás jellemzi művészettörténeti szempontból, azonban Nagy Géza és Huszka József közreműködése nagyban hozzájárul a gyűjtemény nívósabb műtárgyakkal való bővüléséhez.²²

Bár az intézmény több európai szintű rendezvényen is képviseli a várost és a régiót, az 1903-as László Ferenc-féle reformokig a képzőművészeti osztály meglehetősen szerénynek bizonyul. 1903-tól kezdődően azonban, egészen az új épület 1913-as végleges átadásáig számos eredeti művel gazdagodik. László Ferenc múzeumőr már külön szakkatalógust is ír az intézmény „szépművészeti” osztályáról. Azonban a képtár sem véletlenül kapja nevét Gyárfás Jenőről, hiszen a szentgyörgyi festő saját munkák adományozásával bővíti a gyűjteményt. Jelentős szervezőmunkát azonban leginkább az Európa-szerte ismert grafikusművész Varga Nándor Lajos fejt ki, aki számos adománnyal bővíti a múzeum készletét, főleg az 1940-es évektől kezdődően. Ezek az adományok nem csupán saját grafikák, de több metszetet, és tanítványok munkáit is tartalmazza, többek között pedig kiegészült a csíkzsögödi Nagy Imre munkáival is.²³

Hogy miért is jelentős a két művész adománya? Elsősorban azért, mert gyarapították a sepsiszentgyörgyi képzőművészeti és művészettörténeti palettát. Másodsorban azért, mert az első világháborút követő években a múzeum nem számíthatott semmiféle állandó támogatásra a központi, állami hatalomtól. Ennek tudható be a következő években az a tendencia is, mely

---

²²VARGHA Mihály: *A Sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár*. In: VARGHA Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013, 57.

²³ Uo., 57–58.

inkább a székelyföldi, erdélyi művészek munkásságának feltérképezésére koncentrálnak. Ennek a jelenségnek köszönhetően egy 1929-es igazgatói beszámoló már arról értekezik, hogy tucatnál is több Barabás Miklós és Gyárfás Jenő nevével fémjelzett műalkotás is van a múzeum tulajdonában. A két jelentős székely alkotón túl azonban olyan művészek munkáiról is tudunk, mint Aba–Novák Vilmos, Kmetty János, Nagy Imre, Szőnyi István, Rudnay Gyula, Szathmáry Papp Károly, és még sokan mások. Így kerül sor 1929-ben a Székely Mikó Kollégium szervezésében, Csutak Vilmos vezetése alatt, a *Székely Tárlat* címet viselő kiállításra, melyet azóta a Barabás Miklós Céh egyik előfutáraként tartanak számon.²⁴

Az ezt követő években a gyűjtemény bővítése az egyik elsődleges cél. Mindezeknek a törekvéseknek azonban csúfos véget hoz, az 1945-ös katasztrófa. 1944-ben még Gyárfás Jenő kiállítás szervezésére készülnek az intézményben, melyen szerepeltetnek olyan nagyméretű műveket, mint például a *Gábor Áron halála* címet viselő monumentális festmény, mely azóta az állandó kiállítás részévé is vált. A második világháborút követően azonban több mint másfél ezer képzőművészeti alkotással lett szegényebb az intézmény, amikor is a vezetőség vonatokra pakoltatja a munkákat, és Magyarországra menekíteti. A zalaegerszegi bombatámadásban a Székely Nemzeti Múzeum Gyűjteményének több mint fele elpusztul. Az a fele, amely méltán mondhatjuk, hogy az egyik legreprezentatívabb részt képviseli.²⁵

A zalaegerszegi bombázás

A második világháború ezen eseményéről kevés feljegyzés, ám annál több találgatás látott már napvilágot. Mindez köszönhető annak, hogy a légitámadás olyan hirtelen érte a várost, és a vasúti állomást, hogy a menekítésre, valamint az események feljegyzésére szinte semmi idő nem juthatott.

A Székely Nemzeti Múzeum jelentős anyagmennyiségének megsemmisülése több álhír és rossz döntés eredményeként is számon tartható. 1944 nyarán a közeledő front és a szovjet Vörös Hadsereg ellen, a múzeum akkori őre, Herepei János, vagonokba rakatja az intézmény tárgyait és elindítja Magyarországra. Bár ezt a döntését a felsőbb, nyilas karhatalom rendelete előzi meg, mégis az események után a közvélemény a felelősséget egyértelműen Herepeire hárítja. A vonat Zalaegerszegig jut sértetlenül, itt állítják meg hosszabb időre, itt hivatott kivárni a háború végét. A menekítési útvonal előző állomásai Kolozsvár, valamint Keszthely voltak, azonban ezek a helyszínek túlságosan ki voltak téve az ellenséges légitámadásoknak.

---

²⁴ Uo., 58.

²⁵ Uo., 58.

Zalaegerszeg ellenben az idő tájt egy félreeső helységnek bizonyult, annak ellenére, hogy megyeszékhely volt. Vasútállomása kívül esett az amerikai és szovjet bombázók látókörén. Mégis, 1944. október 7-én és december 6-án már dobtak le bombákat Egerszegre, ezeknek a támadásoknak azonban nem voltak jelentősnek mondható veszteségeik. Az elmondottakhoz még hozzátartozik az a tény, hogy a zalai olajmezők voltak 1944 végére az egyetlen, még német kézen levő olajmezők, ennek köszönhetően még a következő év márciusáig működtek, ugyan kis számban, német és magyar lokátormezők, melyek a légitámadásokat voltak hivatottak jelezni a lakosság és a menekítők számára.²⁶

1945. március 27-ről 28-ra virradólag azonban a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteménye mégis bombatámadás áldozata lett. Ahogy arról már korábban is beszámoltam, a múzeumi anyagot is érő támadás váratlanul érte az egerszegi lakosságot és vasúti biztosokat, így a veszteségek feldolgozására és feltérképezésére, valamint az események részletes leírására végül nem is került sor. 1944. áprilisában kezdődtek meg a támadások az országban a különböző közlekedési és adminisztrációs csomópontok ellen, úgy, mint vasúti hálózatok, postahivatalok. Kevesebb, mint egy évre rá, 1945. március 16-án a Vörös Hadsereg zárt gyűrűjébe került, és elesett Budapest. A főváros orosz kézre jutását követően több nagyobb állomás is elesett, így a már korábban említett és működő lokátorok közül is sokat felszámoltak bizonyos útszakaszok mentén. A zalai szakasz azonban még állt, és működött március végén. Az amerikai és szovjet légierő számára viszont már nem jelentett kihívást. A lokátorszint alatt támadó vadászgépeket nem érzékelte a német-magyar légvédelem, ennek tudható be az is, hogy számos településen a légvédelmi riasztók vagy be sem indultak, vagy pedig akkor indultak be, amikor már nem volt esély a menekülésre. Így történhetett meg az is, hogy az emberek már el sem jutottak az óvóhelyekre, valamint a múzeum anyagát pusztító támadást sem jelezte előre semmilyen légvédelmi sziréna.²⁷

---

²⁶PATAKY Iván: *Zalai légihelyzet, 1944–45.* Budapest, 1996. <http://www.bibl.u-szeged.hu/porta/szint/tarsad/muzeum/acta96/html/cikkek/hu/patakyl.htm> Letöltve: [2019. Szeptember 5, 14:34]

²⁷ Uo.

A múzeumi anyag menekítésének körülményei

A rekonstrukciós munkát megelőzően, mintegy összefoglalásul szánom a következő fejezetet az előbbieken ismertetett történeti egységek számára. Úgy gondolom, hogy a múzeum története, valamint a képzőművészeti gyűjtemény évszázados múltja elegendő bizonyítékul szolgál arra az állításra, mely 1945-ben mondhatjuk, hogy futótűzként terjedt, és mely szerint a székelységet olyan kár érte, amelynek pótlása majdhogynem lehetetlen. És mint minden tragédiát, ezt is bizonyos mértékű rágalmozási, és felelős keresési hadjáratok követték, melyekből nyilvánvalóan a legnagyobb vesztesként az intézmény akkori igazgatója, Herepei János került ki. Az elmúlt időszakban több tanulmány is foglalkozott azzal, hogy valamilyen formában magyarázatokat, érveket vagy éppen mentségeket sorakoztasson fel az igazgató cselekedete mellett vagy éppen ellen.

A menekítés egy rövid kronológiáját tekintve azt láthatjuk, hogy az igazgató 1944 áprilisában kapja meg először a menekítésre vonatkozó rendeletet, amelyet az igazgatói tanács elé is terjeszt, majd megszavazzák. Kollégája Székely Zoltán segítségével igyekeznek a háborús front, valamint a román és szovjet megszállás elől elmenekíteni a múzeumi anyagot. A múzeumi anyag célhelye a Tolna– megyei Lengyel község Apponyi kastélya, ahova biztonságba igyekeznek eljuttatni a gyűjteményeket. Az igazgató és a vezetőség akarata ellenére Székely Zoltán és Árvay József előbb Kolozsvárra viteti az anyagot, ahol is az Erdélyi Múzeum Egyesület pincéjében tárolják, nem akarván, hogy a dobozok elhagyják Erdélyt. Később azonban felsőbb utasításra mégis tovább küldik a szerelvényeket, és a későbbiekben, főleg a veszteséget követő időszakban az is kiderül, hogy Herepei ellenzi a Kolozsváron való veszteglést, amely szintén háborús övezet és veszélyes lehet a múzeumi anyagra nézve. Innen kerül 1944 decemberében a Székely Nemzeti Múzeum anyaga is Keszthelyre, a város polgári kiürítése miatt azonban alig két nap múlva Szombathelyre irányítják tovább, ahova azonban nem jut el, és újabb két hét szünet után végül Herepei viteti vissza Tapolcáról Keszthelyre az anyagot, ahol a Balatoni Múzeum anyagával együtt őrzik. 1945 januárjában a Zala– megyei nyilas főispán elrendeli a múzeumok anyagának Zalaegerszegrre való mentését, mi ellen Herepei minden hadakozása sikertelennek és fölöslegesnek bizonyul. Az anyagokat elindítják, majd két hónap múlva a zalaegerszegi pályaudvaron bombatalálat éri őket.²⁸

---

²⁸ VINCZE Gábor: *A Székely Nemzeti Múzeum anyagának részleges elszállítása és pusztulása 1944-45-ben*. Acta Siculica. Sepsiszentgyörgy, 1995, 229–230.

Mivel 1944. december 4-én a szovjet 57. hadsereg átmenetileg elfoglalja Marcali várost, szinte lőtávolságra kerülnek a múzeumi kincsek, hiszen Keszthely nincs már messze a megszálló csapatoktól. Darnay Béla, a Keszthelyi Múzeum igazgatója azonban még nem tartja annyira aggasztónak a háború állását, hogy a két múzeum anyagát elindítsa egy biztosabb célpont felé. Az állomáson veszteglő szerelvények számára katonai őrséget biztosítanak, illetve minden jelzett bombariadókor kivontatják a vagonokat az állomásról, de nem áll szándékukban védettebb helyre szállítani a műkincseket. Darnay végül csak többszöri levélváltás és telefonálás után hajlandó a birtokába került műtárgyakat, egy hónappal a jelzett veszély jelentése után Zalaegerszegre küldeni. Emiatt is történhet meg, hogy a veszteséget követő időszakban többen is őt vádolják a két múzeum anyagának pusztulásáért, többnyire a felelőtlen várakozás és visszatartás miatt. Ennek ellenére, Erdélyben, Sepsiszentgyörgyön Herepei János és Székely Zoltán a „fő bűnösök”, akiknek többek között azt is szemére vetik, hogy azért nem tulajdonítottak nagyobb jelentőséget a menekítésnek, mert nem szentgyörgyi születésűek, így kisebb a személyes kötődésük a múzeumhoz és annak anyagához. A korábbi ellenérzések tehát, melyek Herepei igazgatóságát is beárnyékolják, így ismét felszínre törhetnek.²⁹

Az események végső kimenetelére vonatkozóan a következőkben tettek ugyan jelentéseket a helyszínen, melyet jegyzőkönyvbe is vettek, de az ide kapcsolható mondatok meglehetősen homályosak. Mindazonáltal Szabó Miklós *A magyar királyi honvéd légielő szervezeti fejlődése 1941–1945* címet viselő tanulmányában, amelyben a szerző kitér a feltételezhető okokra, melyek a szerencsétlenséghez vezettek, találhatunk pontosításokat a történetekre vonatkozóan.³⁰ „1945. évi március 28-ról 29-re követő éjszaka a zalaegerszegi vasútállomás egy meglepő orosz repülőtémadást kapott, s az orosz gépek foszfor lövedékeitől az a vasúti szerelvény, melyhez kapcsolva volt a fent említett vagon, kigyulladt, s ugyanakkor bomba telitalálatot is kapott, s mert az állomáson levő lőszervonat is felrobbant, menteni semmit sem lehetett, hanem az értékek mind megsemmisültek”³¹

Összességében nézve tehát a jelenséget, melynek művészettörténeti vonatkozásaiba a továbbiakban bocsátkozom majd, azt mondhatnám, hogy bár Herepei János és Székely Zoltán szerepe egyértelműnek tűnik a múzeumi anyag bombázása és megsemmisülése kapcsán, mégis több olyan tényező is közrejátszott a tragédiában, amelyek nem feltétlenül függtek a vezetőktől.

---

²⁹ CSEH Valentin: *Műtárgyak a bombázásban (A Balatoni Múzeum és a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek pusztulása 1945-ben)*. Pannon Tükör, 2016. március-április, 21. évf., 2. szám.

³⁰ M. SZABÓ Miklós: *A magyar királyi honvéd légielő szervezeti fejlődése 1941–1945*. Hadtörténeti közlemények, 105. évf., 1. szám, 1992. Március, 63–65.

³¹ SAS Péter: *i.m.* 37.

A korabeli levelezésekből, valamint a feljegyzések egy részéből, melyeket Sas Péter átfogóan közöl, megtudhatjuk a korábban felsorakoztatott kronológián túl azt is, hogy tulajdonképpen a hirtelen helyzetek hirtelen döntései jutottak Herepei János igazgató osztályrészeül, aki sajnos hozott néhány megkérdőjelezhető döntést. Ugyanakkor nem feledkezhünk meg arról a tényről sem, hogy csupán felőbb utasításokat teljesített, amikor a vezetőtanács elé vezette a gyűjtemények elszállításának kérdését. Ezen tények miatt pedig talán megengedhetünk neki annyit ma, hogy kijelentsük, egy háborús időszak nehézkes kommunikációja, valamint különböző érdekek ütközése is közrejátszott az intézmény ilyenemű veszteségéhez, melynek kifejtésére és bizonyos szintű rekonstrukciójára a következőkben kerül majd sor.³²

---

³² FARKAS Gábor, BOÉR Hunor: *Ferencesek és székelyek: két elrejtett kincs a páncélszekrény mélyéről*. Magyar könyvszemle, 80. évf., 1. szám, 2017, 89–93.

A gyűjteményt nagyszámú alkotással bővítő művészek csoportja

Az erdélyi képzőművészeti paletta egyszerre nevezhető fejlődőnek, bővülőnek, ugyanakkor hagyományosnak, a gyökerekhez és a konzervatív értékrendhez ragaszkodónak. Mondhatnánk, hogy ennek a jellemzésnek nincs értelme, hiszen ellentétes tartalmakat próbálunk ráhúzni ugyanarra a területre, mégis tényszerűen kell fogadnunk ennek a kettősségnek a létezését. Napjaink erdélyi képzőművészetét az avantgárd alkotói mód jellemzi. A kortárs fiatal alkotók különböző alternatív módokkal élnek, amikor alkotásaikat készítik. Gondolhatunk itt a performansz művészetre, vagy a non– figuratív festészetre, szobrászatra, az iparművészet fejlődésére, a különböző művészeti ágak keveredésére. Mégis van valami hagyományos, ha tetszik maradi a kiállításokban. És ez a maradiság talán leginkább abban áll, hogy a szobrok még mindig posztamensekre, a festmények, grafikák a falakra kerülnek. Tárlatainkat szakmai meghívottak nyitják meg, a közönség befogadása és érdeklődése pedig nem változott.

Hasonló tendenciák mutatkoztak a hazai művészeti élet pályáin ezelőtt ötven és száz évvel is. Az alkotók folyamatos kísérletezései szint vittek a mindennapokba, megújították a képzőművészetben használt technikákat, műfajokat, kifejezésmódokat, de nem feltétlenül tudták megújítani a közönség szemléletét és azt a múzeumi magatartást, amellyel mind a mai napig látogatjuk a muzeális intézményeket. A különbség korszak és korszak között talán éppen csak az, hogy míg korábban az újító alkotók nem állíthattak ki a felsőbb szakmai réteg beleegyezése nélkül, addig ma már szinte bármilyen alkotással meg lehet mutatkozni egyik vagy másik kiállítóterben.

Ahogy a magyar művészettörténeti és a kortárs képzőművészeti paletta, úgy a bemutatásra váró anyaggyűjtemény is rendkívül összetett. Nem egy és még csak nem is tíz művész mutatkozik be, hanem félszáznál is több. És nem csupán az alkotók sokszínűsége, de technikáik, témáik, stílusaik és módszereik sokszínűsége is jelen volt a lebombázott anyagban.

A Székely Nemzeti Múzeum világháborús veszteségeit megelőző években 67 művész 1647 címevel, és alapadatokkal jegyzett elpusztult munkája között megtaláljuk a festészet, illetve a sokszorosított grafika számos színvonalas példáját. A lebombázott gyűjtemény továbbá 76 olyan alkotást is számlál még, amelyeknek sajnos csak a létezéséről tudunk. A leltárkönyvekben jegyzett művészek között általában megtalálhatók a Trianon utáni Magyarország, illetve az 1920-at követő időszakban elcsatolt, magyar lakta területek művészegyéniségeinek többsége. A gyűjtemény rekonstrukcióját végző folyamatban, a következőkben bemutatásra kerülő két

csoport jegyzi azt a 66 „kiállító” művészt, akik közül szám szerint 21 erdélyi, 18 pedig magyarországi származású. Rajtuk kívül megnevezhetünk még 13 művészt, akikről sajnos neveiken és az elpusztult alkotásaik címén kívül semmit nem tudunk, illetve még 14 alkotót, akik az elszakított (1920 utáni), valaha magyar fennhatóság alatt lévő területeken éltek és alkottak (Trianon után a legtöbben Szerbiában és Szlovákiában éltek le az életüket).

A gyűjteményben műveik által reprezentált művészeket két csoportra osztottam az átláthatóság kedvéért, valamint műveik tárgyalása érdekében, hozzájuk pedig szinte külön gyűjteményként kapcsolódik Varga Nándor Lajos munkássága.

A gyűjteményt több műalkotással is bővítő művészeket, életműveiket és munkáikat is talán legjobban a változatos szóval tudnánk jellemezni. Az ok, amely miatt éppen ezek a művészek kerültek ebbe a csoportba, elsősorban a város és az intézmény életében játszott szerepük. Másodsorban a művek száma, amellyel az elpusztult gyűjteményben jelen voltak, hiszen ezen alkotók összesen majdnem annyi művet adtak a múzeumnak, mint a második csoportban bemutatottak, noha jelentősen kevesebben vannak. Az ebbe a csoportba tartozó 15 művész mintegy 75 munkával volt jelen a tárlaton, melyek között megtaláljuk a festészet, illetve a sokszorosított grafika számtalan színvonalas példáját. A 15 alkotóból 9 erdélyi, 6 pedig a Trianon utáni Magyarország, illetve Felvidék szülötte. Pályáikat elkülöníteni nem egyszerű dolog, hiszen sok esetben láthatjuk azt is, hogy erdélyi művészek végül valamely anyaországi települést választják otthonukként, illetve tanulmányaikat többen is Budapesten végzik.

Az egyik legfontosabb fonal, amely mentén a gyűjteményt vizsgálunk kell, az a műveknek az egyes stílusokba való csoportosítása. Ez talán a legnehezebb feladat, hiszen már egy művész életpályáján belül is több különböző hatást fedezhetünk fel, nem hogy egy gyűjteményen belül. Mégis vannak bizonyos pillérek és tartóoszlopok, amelyek segítségünkre lehetnek. Egy ilyen pillér elsősorban a székelyföldi, illetve erdélyi kötődés lehet. Ez azért fontos, mert, ahogy már a bevezetőben is szó volt róla, az erdélyi jelleg meghatározó a képzőművészetben és meghatározó volt korábban is. A gyökerekhez, hagyományokhoz való ragaszkodás, a hagyományos képzőművészeti ágak használata, mind döntő fontosságú. A második stíluspillérnek nevezhetjük az erdélyi magyarság kapcsolatát a magyarországi képzőművészekkel, akadémiákkal és iskolákkal (ez a megállapítás nem csupán a Trianont követő időszakra érvényes, hiszen előtte talán még nagyobb stilisztikai és életvitelbeli átfedések voltak). Nem csupán innen vándorol számos alkotó Magyarország felé, de fordítva is igaz ez a fajta mozgás. A nagybányai művésztelep, a csíkszeredai, székelyföldi millió, Marosvásárhely és nem utolsósorban a kolozsvári kulturális élet, legalább annyira pezsdítőleg hat a határon innen és túl élő

művészekre, mint a budapesti Képzőművészeti Főiskola, vagy a Művészeti Akadémia. Ezek az intézmények és művészcsoportok, szellemi műhelyek, kölcsönösen hatnak egymásra és formálják, alakítják a mesterek tevékenységét, művészetét.

Harmadik pillérnek pedig a közös történelmet tekinthetjük, a közös tanítókat, tanárokat, élményeket, viszontagságokat. Mindezek segítséget nyújtanak egyfajta hozzávetőleges stílusbeli fonál kihúzására.

Alkotók

Aba- Novák Vilmos

Az 1894-ben Budapesten született alkotó életműve rendkívül változatos, és legalább ennyire sikeres is. 1912-től a Képzőművészeti Főiskola diákjaként már kitűnt tehetségével, ennek köszönhetően, a világháborút követően lehetősége nyílik Olgyai Viktor mellett grafikát tanulni. Az elpusztult anyagban megtalálható Olgyai Mária arcképe, mely erre az időszakra datálható. Festményeit az erős színhatások, illetve az expresszionizmus formanyelve jellemzik, mégis grafikáinak köszönheti legjelentősebb díjait, mint például a Szinyei Társaság grafikai díját. 1921 és 1923 között Nagybányán dolgozik, majd a '20-as évek végén és a következő évtized elején Rómában. Az úgynevezett *római iskola* képviselőjévé vált. Nem csupán grafikai és festészeti tevékenysége miatt jelentős, Magyarországon freskói is elhíresültek. Még életében elismert művész volt, így 1941-ben Budapesten bekövetkezett haláláig, ünnepelt alkotó hírében állt.³³

A művész stílusának jellemzésére talán a legtalálóbbs, hogy a színekkel és az ecsetvonásokkal készít rövid elbeszéléseket. Munkáin többnyire a mindennapok szereplői és a mindennapok eseményei köszönnek vissza, de egy olyan sajátos formában, amely rádöbben az egyhangúság mégis változó alakjára. A formák, a színek, a különböző festési módok játéka révén alkotásai túlmutatnak a mindennapok szürkeségén. Mindezen elbeszélések legfontosabb jellege mégis az, hogy minden esemény és alak a színek alárendeltjévé válik. A művész minden ecsetvonása arra összpontosul, hogy színeket és formákat beszéltesen, hozzon mozgásba.³⁴ Ha pedig a mozgásról és dinamizmusról beszélünk, szót kell ejtenünk a készítés módjáról. Munkáinak dinamizmusa a képterek és alakok cikázásából adódik. Aba- Novák egyszerre több képen is dolgozott. Vázlatszerű első ecsetvonásaira később lendülettel és erőteljesen építette fel

---

³³ *Aba Novák Vilmos*. Képzőművészet Magyarországon a kezdetektől a 20. századig. https://www.hung-art.hu/frames.html?magyar/a/aba_nova/ Letöltve: [2019. 11. 06, 11:20]

³⁴ KÁLLAI Ernő: *Aba Novák Vilmos gyűjteményes kiállítása*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1936, 1–4.

a végül kibontakozó festményeket. Ennek eredményeként köszönhetünk neki olyan műveket, melyek nem hagyják megpihenni sem a szemet, sem pedig az elmét. Folyamatos mozgásban tartanak, nem elégszenek meg a felületes múzeumi nézéssel. Nem túloz, és még csak nem is zsúfol túl, hiszen a képek terei áttekinthetők.³⁵

Aba- Novák Vilmos a Székely Nemzeti Múzeum elpusztult gyűjteményében 4 alkotással képviseltette magát, melyből jelen dolgozatban 2 művel tudunk képszerűen foglalkozni. A *Savonarola* (2. kép) címet viselő alkotás a művész egyik legsikeresebb és legkeresettebb művévé vált. Már maga a témaválasztás egy jelentős meghasonlást eredményezhet a nézőben, hiszen Girolamo Savonarola szerzetes volt az az előreformátor, aki máglyán égettette el az élet hiúságaiként megbélyegzett tárgyakat, köztük számos műalkotást is. A mű ennek a történelmi jelentőségű eseménynek megfelelően rendkívül mozgalmas. A sötét és világos felületek játékaival, az architektonikus elemek aprólékos megformálásával, a tömeghatás elnyerésével a művész egy rendkívül dinamikus, magával ragadó alkotást nyújt.

Hasonlóan erőteljes és lendületes a *Tízparancsolat* (1. kép) rézkarca is. A mű szintén egy felekezetekhez, Bibliához, hitvilághoz kapcsolható jelenetet mutat be, mely mindenki számára hordoz valamilyen üzenetet. A tömeg sötétben való szemléltetése erős kontrasztot képez a háttér világos megalkotásával, melyet tengelyként hasít meg a gyertyaszerű alak, aki két kezében felemelve tartja a törvényeket tartalmazó táblát. Bár egyik mű esetében sem látunk arcokat, erős expresszivitásuk így is szembetűnő és megragadó.

Jegyzet: Aba- Novák Vilmos tevékenységét sok féle jelzővel illelhetnénk. Alkotásai nyersessége, ugyanakkor dinamikus, aprólékos szerkesztésmódja olyan kontrasztokat eredményez, melyek egyedivé teszik a művészt.³⁶ Alkotásait számos egyéni és csoportos tárlaton csodálhatták meg az érdeklődők nem csupán napjainkban, de még a művész életében is. Ezen kiállítások jegyzékei még zömmel fennmaradtak.³⁷ Továbbá a művész életművének feltérképezése szempontjából kiemelt helyen olvashatjuk Molnos Péter monográfiáját.³⁸

Elpusztult művei: Tíz parancsolat (rézkarc); *Savonarola* (rézkarc); *Olgyai Mária* (rézmetszet); *Dombtetőn* (rézmetszet)

---

³⁵ Uo., 13–14.

³⁶ SUPKA Magdolna: *Aba- Novák Vilmos*. Corvina Kiadó, Budapest, 1966.

³⁷ *Tizennyolc magyar művész kiállítása*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1934; GEREVICH Tibor: *Aba Novák Vilmos emlékkiállítása*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1942, 5–10; *Szép művészeti kiállítások magyar mesterek műveiből*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1932.

³⁸ MOLNOS Péter: *Aba- Novák*. Népszabadság Kiadó, Budapest, 2006.

Barabás Miklós

Barabás Miklós az egyik első olyan magyar portréfestő, akinek az önmegvalósításon túl, keresete alapját is művészete jelentette. Az 1810-ben Kézdimárkosfalván született festő hírneve leginkább annak köszönhető, hogy a portréfestés minden technikáját mondhatni a tökéletességig fejlesztette. A korszak polgári és nemesi lakossága értékelte a kiváló minőségű munkákat és a művészi alázatot. Barabás Miklós a nagyenyedi kollégium diákja volt. Innen jut ki Bécsbe, ahol mindössze egy évig tanult, majd 1830-ban visszatér Kolozsvárra, ahol a litográfia módszerének elsajátítására és tökéletesítésére törekszik. Ez a technika egész életén át elkísérte. Később megfordul Bukarestben is, ahol elismert arcképfestővé válik, de velencei és itáliai tanulmányútjai is nagy jelentőséggel vannak művészetére, hiszen itt tökéletesíti más és más technikákban való tudását. 1835-től Pesten telepedik le, és nagy szerepe van abban, hogy a főváros művészeti központtá válik. Számatalan közéleti személyiség portréja kerül ki a kezei alól, hírneve pedig 1898-ban bekövetkezett haláláig, de utána is töretlen maradt.³⁹

Barabás Miklós művészetének minden bizonnyal legkimagaslóbb részét képezik az általa készített portrék. Úgy az ismert személyiségekről, mint a mindennapok emberéről készített munkái megragadnak egy olyan valóságot, mely ugyanakkor néha eszményít. A művész halálának 200. évfordulója alkalmából szülőföldjén is számatalan próbálkozás történt alkotásának és életművének feltérképezésére. Egyik első és talán legkomolyabb munkaként kell számon tartanunk a Pallas Akadémia és a Székely Nemzeti Múzeum közös gondnoksága alatt kiadott *Eszmény és hasonlatosság* címet viselő kötetet. A több tanulmányból álló, Jánó Mihály által szerkesztett gyűjtemény egyik alaptézise, mint az már a címből is kitűnik, Barabás portréfestészetének valóságghűsége. A művész nem a naturalisztikus jellegű valóságokra törekszik. A vásznanon és papírokon úgy köszönnek vissza az alakok, hogy közben egyfajta idealizmust, egyfajta eszményít ragadnak meg és közölnek. A művész maga is megfogalmazza, hogy nem csupán az alak és a festési technika alkotja azt az eleganciát, melyet ő megragadni kíván, hanem mindezeknek a háttér, a ruházat és a dekoráció részleteivel való egysége.⁴⁰

Ami a művész rekonstruálható műveit illeti, azt láthatjuk, hogy népszerűsége segítségünkre lehet ma, a művek felkutatásában. Életműve rendkívül sokszínű, művészi pályafutása pedig tagadhatatlanul az egyik legragyogóbb a 19. századtól egészen napjainkig, már ami az erdélyi

---

³⁹Barabás Miklós. Képzőművészet Magyarországon a kezdetektől a 20. századig. <https://www.hung-art.hu/frames.html?magyar/b/barabas/index.html> Letöltve: [2019. 11. 08, 11:26]

⁴⁰EGYED Péter: *Fényes pillanatok Barabás Miklóssal*. In: JÁNÓ Mihály: *Eszmény és hasonlatosság*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2010, 141–157.

származású képzőművészek körét tekinti. A múzeum elszállított gyűjteményében 11 képet találunk Barabás szignójával ellátva, melyből 6 darabot tudunk utólag azonosítani. Ezek fele olajfestmény, fele pedig acélmetszet. Megfigyelhetjük, hogy mind portrékról beszélünk, többnyire egy alakkal, a *Három nővér* (9. kép) címet viselők esetében pedig egy három alakos kompozíciót látunk. A művész rendkívüli érzékenysége az arcok, alakok és formák visszaadására tagadhatatlan, ugyanakkor nem mehetünk el szó nélkül a tekintetek sajátosságai mellett, mely a különböző irányokba vezető tekintetekben rejlik. Az életmű szintén fontos állomásait képezik a feleségéről *Bois de Chesne Susonne*-ről (5. kép) készített alkotása, illetve 1837-ben festett *Önarcképe* (4. kép). Mindkettő olajfestmény, melyeknek rekonstruálása ma már csak a múzeumi belsőt ábrázoló fényképekről, illetve leírásokból lehetséges. Azt láthatjuk, hogy mindkét portré esetében egyfajta melankolikusnak is nevezhető félmosollyal ábrázolja a festő alanyait. Arcaik tökéletesek, idealizáltak, ugyanakkor nem dicsekvők és hivalkodók. Az acélmetszetek egyszerűbben kezelhetők, hiszen mindhárom esetben egy-egy híres történelmi személyiség köszön vissza a szemlélőre. A *Petőfiről* (7. kép), *Kölcseyről* (8. kép) és *Vörösmartyról* (6. kép) készült alkotások mindenike ugyanazt a gondolatot ragadja meg, és közvetíti a néző felé. Három, a hazáért és a nemzeti jóért tenni kívánó alakot látunk, férfikoruk legszebb éveiben, ugyanakkor a félszepségek eltitkolása nélkül. Mégis az érzékeny közlés mód nem a hiányosságokat, hanem a magasztosságot és erkölcsileg követendő példát emeli ki. Mindenik alkotás egyfajta remekét képezi a magyarországi és erdélyi biedermeier–festészetnek kifejezés módja és témája nyomán is.

Jegyzet: A művész életművének egy igen jelentős forrása a Barabás által írt *Önéletírás*, melyet először 1944-ben rendeztek nyomda alá. Az önéletírás számos jegyzetet és vázlatot tartalmaz nem csupán a művész életéről, de modelljeiről és családjáról egyaránt. Ennek az önéletírásnak egy újra kiadott, rövidített változata köthető Banner Zoltán nevéhez.⁴¹ De szintén nem hanyagolhatjuk el Szvoboda-Dománszky Gabriella gyűjteményét⁴², aki a Barabás–életmű talán legpontosabb ismerője. Az oeuvre–katalógust is szerkesztő kutató többször is publikálja a művész kevésbé ismert alkotásait is, hasonlóan Hoffmann Edithez, aki szintén jó ismerője volt Barabás Miklós munkásságának.⁴³

Elpusztult művei: Önarckép (olajfestmény); *Bois de Chesne Susonne* (olajfestmény); *Kuthy Kálmán* (olajfestmény); *Rétyi Székely Dávid* (olajfestmény); *Rétyi Székely Gizella*

⁴¹ BANNER Zoltán: *Barabás Miklós önéletrajza*. Dacia Kiadó, Kolozsvár, 1985.

⁴² SZVOBODA DOMÁNSZKY Gabriella: *Barabás Miklós*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2009.

⁴³ HOFFMANN Edit: *Barabás Miklós*. Művelt Nép Könyvkiadó, Budapest, 1950.

(olajfestmény); *Alapi Salamon* (olajfestmény); *Három nővér* (olajfestmény); *Útra induló oláh család* (rézmetszet); *Vörösmarthy Mihály* (acélmetszet); *Petőfi Sándor* (acélmetszet); *Kölcsey Ferenc* (acélmetszet); *Önarckép* (nyomat); *Önarckép* (kőrajz); *Gyermekei képe* (kőrajz)

Edvi Illés Jenő

Aradi Edvi Illés Jenő híres, magyar grafikus. 1886-ban született Aradon. Tanulmányait szülővárosában kezdi meg, majd korán jelentkező művészi képességei Budapestre viszik, ahol kezdetben a Képzőművészeti Főiskolán tanult, majd tanulmányutakat tett Németországba és Itáliába is. Leginkább Münchenben és Bécsben, illetve Ravennában, Velencében és Firenzében tartózkodott többen. 1909-től szerepelt a Műcsarnok kiállításain. Műveinek zöme a soproni és pápai múzeumban van. 1962-ben hunyt el Budapesten.⁴⁴

Jegyzet: A művész alkotásainak egyfajta jegyzékét találjuk az 1930-as őszi tárlat kiállítási katalógusában. Az 1900-as évek elején bemutatkozó Edvi Illés Jenő az első műcsarnoki tárlaton Olgyai Viktor tanítványaként szerepelt. Később, hazai ismertsége egyre nyilvánvalóbbá vált és a Szépművészeti Múzeum tárlatain is kiállított.⁴⁵

Elpusztult művei: **Kapu** (linóleummetszet); **Balaton** (linóleummetszet); **Ex libris** (linóleummetszet); **Várrészlet** (linóleummetszet); **Vörös ház** (linóleummetszet)

Gyárfás Jenő

Gyárfás Jenő székelyföldi, sepsiszentgyörgyi festőművész, művészeti író. 1857-ben született a székelyföldi kisvárosban, középiskolai tanulmányait pedig a méltán híres Székely Mikó Kollégiumban végezte, majd a budapesti Mintarajztanodába iratkozott. Később a Bajor Királyi Képzőművészeti Akadémián tökéletesítette festészeti látás- és alkotómódját. A korszak szakmai tekintélyei nem értették Gyárfás életképekből, mindennapokból építkező képi világát, így a „meg nem értett művész” visszavonult Sepsiszentgyörgyre, ahol 1880-ban műtermet is épített magának. Kiváló arcképfestő volt, ugyanakkor többalakos kompozíciói is magas színvonalú festőtehetségről tanúskodnak. Egyaránt fest életképeket, történelmi témájú képeket, családi portrékat. Művészeti írásai, elemzése kis számban maradtak fenn. Arany János költészete nyomán mind festészeti, mind pedig irodalmi ihletettséget kap, így később prózát és

---

⁴⁴Aradi Edvi Illés Jenő. Kieselbach Galéria és Aukciósház. Letöltve: https://www.kieselbach.hu/muvesz/aradi-edvi-illes-jeno-edvi-illes-jeno_7151 [2019. 11. 09, 18:54]

⁴⁵Az 1930. évi őszi kiállítás műtárgyjegyzéke. Műcsarnok, Budapest, 1930, 39–41.

verseket is kezd írni, majd megfesti *Tetemrehívás* címet viselő híres alkotását. 1925. december 17-én hunyt el Sepsiszentgyörgyön.⁴⁶

A 19. század második felének egyik legnagyobb változása a magyar festészetben a bécsi iskolától való elhatárolódás. A forradalmat követő időszakban a magyarországi, illetve erdélyi alkotók inkább a bajor, müncheni iskola felé fordulnak és követik annak valóságfestő törekvéseit. A korábbi historizmust befogadó idealizálás hanyatló korszakát éli ekkor. Nincs ez másképpen Gyárfás Jenő esetében sem, akinek korán megmutatkozó tehetsége lehetővé teszi a külföldi utakat. Az első nagy bemutatkozás és az átütő siker a *Tetemrehívás* című kompozícióval jön el, mely alkotás drámaiságával, lendületes ecsetkezelésével, a színek harmóniájával, a fények és árnyékok játékával magával ragadja szemlélőjét. A művész hazaköltözését követő időszakát azonban a hanyatlás jellemzi, melyet ő is érez. Ez látszik a többször átdolgozott műveken, a számtalan fennmaradt és befejezetlen vázlaton. Nem találja meg azt a drámaiságot, mely kezdeti műveit jellemzi. Így némiképp szakít is a monumentális, többalakos kompozíciókkal. Élete utolsó szakában már sokkal inkább az arcképfestészetben teljesíti ki művészetét. Ezeken a portrékon utánozhatatlan keveredését láthatjuk a technikai tudásnak és a mély lélekábrázolásnak.⁴⁷ Ahogy a felsorolásból is kitűnik, az 1945-ös veszteség Gyárfás esetében leginkább éppen az utóbbi kategóriából származó alkotásokat tartalmaz, és ez nem is véletlen, hiszen életének utolsó szakaszában a művész elsősorban művészet írói tevékenységére, illetve a Székely Nemzeti Múzeum képzőművészeti osztályának létrehozására koncentrált.

Gyárfás Jenő 5 művet számláló elpusztult alkotásai közül a múzeumalapító, *Csereyné Zathureczky Emília* portréja (10. kép) rekonstruálható. A művész életművének jelentős helyszíne Sepsiszentgyörgy, hiszen itt született, itt végezte tanulmányait, innen indult el a külföldi ismertség felé, majd pedig ide is tért vissza. Bár pályája felfeléível, kortársai és tanárai megbecsülését élvezzi, a művész mégis a székelyföldi kisvárosba építi fel saját műtermét az 1880-as évek elején, ahova visszavonulva utóbb már csak a művészetének szenteli életét. A portrén visszaköszönő női alak megfelel a korszak reprezentációs igényeinek. A nemes vonások, az öltözet finomsága, a gazdag dekoráció a ruházaton és az ékszereken kiemelik és hangsúlyozzák az alak fontosságát és társadalmi rangját. A Székely Nemzeti Múzeum életében kulcsszerepet betöltő egyéniség 1875-ben saját kúriájában indítja útjára, a mára már több mint

---

⁴⁶ Gyárfás Jenő. Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Letöltve: <https://lexikon.kriterion.ro/szavak/1269/> [2019. 11. 09, 19:27]

⁴⁷ SZÉKELY Zoltán: *Gyárfás Jenő emlékkiállítás*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 1957, 2–7.

140 éves gyűjtési munkát. A székelység kulturális életében meghatározó szerepet játszó asszony a társadalomban és a kulturális életben betöltött szerepéhez méltó ábrázolást kap. Vonásai finomak, a háromnegyed profilban ábrázolt arc derűs, a szemlélőből szimpátiát és együttérzést vált ki. A testtartás, a kezek vonalvezetése, az arc méltósága, kifejezik a nemes tartás és a nagyszerűségekbe vetett hit elsőbbségét. Ugyanakkor a romantikus festészet egyfajta idealizáló jellege is megmutatkozik, ennél hangsúlyosabb azonban a valósághű, realista ábrázolásra való törekvés.

Jegyzet: Gyárfás Jenő életművéről számtalan monográfia született. A művész kultusza szülővárosában épp úgy, mint a magyar fővárosban, Budapesten is igen jelentős. Ennek tudható be, hogy nagyszabású alkotásait már alaplíkiént ismeri a magyar művészeti írás és művészettörténet. Gazda József, illetve⁴⁸ Almási Tibor életrajzi monográfiái elsődlegesek lehetnek a művész lelkivilágának megértésében.⁴⁹

Elpusztult művei: Özvegy Cserey Jánosné (olajfestmény); *Cseh Viktor* (olajfestmény); *Cseh Viktorné* (olajfestmény); *Erzsébet királyné* (olajfestmény); *Tollrajz 1885* (tollrajz); *Kossuth Lajos hadvezéri alakban* (olajfestmény)

Gy. Szabó Béla

Gyulafehérváron született 1905-ben. Tanulmányait 1927-ig a Budapesti Műszaki Főiskolán végezte, majd visszatért szülővárosába. Eleinte autodidakta módon tanult festeni, rajzolni, majd Kós Károly biztatására beiratkozott a budapesti Képzőművészeti Főiskolára. 1939-ben Kolozsvárra költözött, ahol letelepedett európai és ázsiai tanulmányújtait követően. Számos műfajban kipróbálta magát. Festett úgy portrékat, mint tájképeket, pasztellel, akvarellal és olajjal egyaránt. Művei elismerést hoztak számára nem csak az európai kontinensen, de Dél-Amerikában és Kínában egyaránt. Alkotásai megjelentek a Velencei Biennálé kiállított művei között is. 1985-ben hunyt el Kolozsváron.⁵⁰

Gy. Szabó Béla alkotásait, csakúgy, mint kortársainak zömét áthatja a gyökerekhez, az otthonhoz való ragaszkodás. A sokszorosított grafikában jeleskedő művész alkotásain gyakran visszaköszönő a mindennapi élet. A paraszti és kispolgári lét, a munka és sok esetben a nyomor, és szegénység is. Nem tagadható, hogy a grafika pedig mindezek kifejezésében jó segítőtárs, hiszen a vonalak, és foltok, a munkák fekete-fehér kontrasztjai egyfajta komorságot,

⁴⁸ GAZDA József: *Gyárfás Jenő*. Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1969.

⁴⁹ ALMÁSI Tibor: *Gyárfás Jenő*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2007.

⁵⁰ Gy. Szabó Béla. Kortárs magyar művészeti lexikon, 3. köt., Budapest, Enciklopédia Kiadó, 2001, 445–446.

ugyanakkor fennkölséget és harmóniát eredményeznek. A külföldi útjait megelőző időszakokban az erdélyi mester előszeretettel tér vissza a falvakba, a csángó kunyhókba és a székelyföldi esztenákra, tanyákra. Gyakran merít ezekből a valóságokból, és gyakorta jeleníti meg olyan módon a hétköznapi szereplőit, hogy az valóban egyfajta társadalmi állásfoglalásként hasson.⁵¹

A grafikai megoldások egy erőteljesebb, ugyanakkor letisztultabb változata mutatkozik meg Gy. Szabó Béla *Kőrösi Csoma Sándor* (11. kép) címet viselő alkotásán. A profilból ábrázolt portrén az erőteljes vonalvezetésnek, a szimmetriáknak, illetve a környezeti elemek sematikusságának köszönhetően megmutatkozik a világutazó, a gondolkodó és a feltaláló egyaránt. A művész olyan emléket állít a székelyföldi utazónak, mely megragadja az elvagyódást, a magasbatörő gondolatiságot és a filozofikus magatartást, ugyanakkor az arcvonások jellegzetességei meghatározók a gyökerekre vonatkozóan.

Jegyzet: A művész alkotásainak teljes áttekintése egy rendkívül nagy és összetett tárlatot eredményezhetne. Vitathatatlan, hogy a leginkább a sokszorosított grafika terén ismert alkotó napjainkban is jelentős nem csupán Erdélyben, de Magyarországon is. A grafikai alkotásokon túl azonban találunk festményeket, akvarelleket és pasztellrajzokat is az életműben. Mindezek megmutatására számtalan alkalommal sor került úgy Romániában, mind a határon túl. Ennek bizonyítására pedig katalógusok sokaságával reflektálhatunk.⁵²

Elpusztult művei: Kőrösi Csoma Sándor (rézmetszet)

Kozma Lajos

Kiskorpádon született 1884 júniusában. Tanulmányait a Budapesti Műegyetemen végezte, majd az 1910-es évek elején Franciaországba megy tanulmányútra. Hazatérve megszervezi a belsőépítészettel foglalkozó Budapesti Műhelyt. Grafikai munkáinak nagy része erdélyi hatásokat tükröz. Gyakran merít a barokk, illetve a népművészet motívumai közül. Grafikai munkái zömmel illusztrációkként szolgálnak, ám ő talán elsősorban építészként volt jelen a köztudatban. Munkásságát többek között belsőépítészeti és iparművészeti alkotások (székek, díszek, evőeszközök) jellemzik. 1948-ban hunyt el Budapesten.⁵³

---

⁵¹ POGÁNY Ö. Gábor: *Gy. Szabó Béla gyűjteményes kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1966.

⁵² *Gy. Szabó Béla emlékkiállítás*. Községi Községi Ház, Szank, 1990.

⁵³ *Kozma Lajos*. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/k-760F2/kozma-lajos-766C1/> Letöltve: [2019. 11. 11, 11:34]

Kozma Lajos művészetén talán leginkább a szecesszió jegyeit fedezhetjük fel, ahogy arról már korábban is szót ejtettem. Az erdélyi levegő, Kós Károly népi motívumokat ötvöző építésze, és az Új Művészethez való ragaszkodás egyértelműen jelen van alkotásaiban. Belsőépítészeti munkáinak alapjául a funkcionalizmusra való törekvés szolgál, grafikáira pedig a vonalak kuszasága, az indázó minták sokasága, ugyanakkor a letisztultság jellemző. Metszetei leggyakrabban könyvek illusztrációiként szolgálnak, vagy valamely épületbelső terveit jegyzik. Az 1945-ös veszteség összetétele is hasonló, hiszen többnyire kezdőbetűk és különböző belső és külső díszek vannak jelen benne, melyek leginkább illusztrációkként értékelhetők.

A művész 7 munkája pusztult el 1945-ben, ezekből most hármát tudunk, ha kérdőjelesen is, bemutatni. Bár nem tudjuk pontosan, hogy a leltárkönyvekben megjelenő *Címlap* (14. kép), *Dísz* (15. kép) és *Iniciálék/ Díszítmény* (16. kép) pontosan hogyan nézhetek ki, a művész sokszorosított grafikái ebben a korban az itt reprodukáltakhoz hasonlóak. Felfedezhető nála a szecesszió, illetve a Kós Károly által hirdetett transzilvanizmus formakészlete, vonalvezetése, eszmeisége. Az indázó motívumok és csigavonalak gyakori használata, az emberi alakok kertekbe való illesztése mind olyan jegyek, melyek meghatározták ezt a korszakot. Továbbá az is szembeűnő, hogy mindenik alkotás visszavezethető egy-egy alapmotívumra, mint a tulipán vagy éppen a szegfű, melyek a népmesék és népdalok világából lehetnek a legismerősebbek a szemlélők számára. Mindenképpen elmondhatjuk, hogy a népművészet, a népi élet erőteljes hatása érvényesül.

Jegyzet: *Az új ház* című kötet a művész saját írása.⁵⁴ Ez egyfajta hitvallás, ha úgy tetszik ars poetica, melyben megfogalmazódnak mindazok az elvek, amelyeket Beke László, tíz évvel korábban írott monográfiájában már papírra vetett.⁵⁵

Elpusztult művei: *Címlap* (linóleummetszet); *Dísz* (linóleummetszet); *Kalotaszegi kapu* (linóleummetszet); *Kezdőbetűk* (linóleummetszet); *Díszítmény* (linóleummetszet); *Két metszet* (linóleummetszet); *Kalotaszegi templom* (linóleummetszet)

---

⁵⁴ KOZMA Lajos: *Az új ház*. Corvina Könyvkiadó, Budapest, 1978.

⁵⁵ BEKE László: *Kozma Lajos*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968.

Márton Ferenc

1884-ben született Csíkszentgyörgyön. Budapesten tanult a Mintarajztanodában, majd később Münchenbe folytatott tanulmányutat. Különböző folyóiratok és újságok számára készített rajzokat. Gazdag rajztechnikai tudásának köszönhetően nem csupán Erdélyben, de Magyarországon is maradtak fenn illusztrációi. Olajfestményeit a Magyar Nemzeti Galéria és a sepsiszentgyörgyi képtár is őrzi. A három nagy csiki mester közül (Nagy Imre, Nagy István, Márton Ferenc), talán Márton életműve a legkevésbé feltárt. Alkotásai jelentősége ugyan egyáltalán nem elhanyagolható, a művészettörténet mégis csak az utóbbi években kezdett részletesebben foglalkozni a művésszel.⁵⁶

A mindössze 56 évesen, 1940-ben elhunyt művész után számtalan rajz, pasztell és olajfestmény maradt hátra. Stílusát leginkább az akadémista törekvésekkel jellemezhetnénk, ugyanakkor azt is észrevehetjük, hogy technikája meglehetősen virtuóz. Kezdeti műveit áthatja a székelység hiedelemvilága és mindennapjainak néha szürke, néha színes kavalkádja. A háború azonban felváltja ezt a tematikát, hiszen haditudósítóként több száz rajzot készít a frontról és a háborús viszontagságokról. A világháborút követő években telepedik le végleg Budapesten. Ezt a korszakát már egyfajta megkésett szecesszió hatja át, mely azonban már az 1910-es évek elején is megjelenik a művésznél. Fennmaradtak mind monumentális, mind kisebb méretű alkotásai, és mindeniken szembetűnő a rajzosság és a technikai virtuozitás.⁵⁷

Tichy Gyula, későbbiekben bemutatásra kerülő művész, vonalvezetéséhez és alakformálásához hasonlíthatnánk Márton Ferenc *Ópiumszívó* (18. kép) linóleummetszetének a hangulatát. Az öt elpusztult műalkotásból erre az egyre vonatkozóan található csupán képi megjelenítést, viszont ebben megmutatkozik a művész ezen korszakának jellege. A vékony vonalak kuszasága szervezi a háttér képét, megteremti a sejtelmesség érzetét, mely hangulatból erőteljesen rántja vissza a nézőt a valóságba a fekete, és vastag vonalakkal ábrázolt két alak. A köztük levő viszony nehezen meghatározható. Az arckifejezések szinte semlegesek, mégis azt mondhatnánk, hogy a füst magával ragadja és maradásra készíti az álló női alakot.

Jegyzet: Márton Ferenc munkássága, mint azt már korábban is megfogalmaztam, meglehetősen bejáratlan terep az erdélyi és magyarországi művészet történetében. Ugyanakkor íródtak már

---

⁵⁶ Márton Ferenc. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/marton-ferenc_763
Letöltve: [2019. 11. 11, 12:49]

⁵⁷ Márton Ferenc. In: DÁVID Gyula (Szerk.): *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. Kriterion Kiadó, Budapest, 1994.
[http://mek.oszk.hu/03600/03628/html/m.htm#M%C3%A1rtonFerenc\(Cs%C3%ADkszentgy%C3%B6rgy,1884.d ec.15.-1940.j%C3%BAAn.8.Budapest\)](http://mek.oszk.hu/03600/03628/html/m.htm#M%C3%A1rtonFerenc(Cs%C3%ADkszentgy%C3%B6rgy,1884.d ec.15.-1940.j%C3%BAAn.8.Budapest)) Letöltve: [2020. 02. 10, 16:56]

monográfiák a művész életművének feltérképezése érdekében. Az elsők közé tartozik dr. Tusnádi Élthes Gyula írása a művész alkotásairól és életéről, mely nem sokkal halála után, 1940-ben került nyomtatásra.⁵⁸ Ezt követően a 2000-es évek elején készült el egy újabb és bővebb leírás az amúgy sokszínű alkotóról, akinek immár nem csupán festészeti, de szobrászati alkotásaival is foglalkozhatunk.⁵⁹

Elpusztult művei: Szerelmesek (linóleummetszet); *Ópiumszívó* (linóleummetszet); *Fejléc* (linóleummetszet)

Nagy Imre

Nagy Imre 1893 júliusában született a Csíkszereda melletti Zsögöd faluban, mely napjainkban már a város részét képezi. Élete jelentős részében rajztanárként működött, de számos nagy és kisméretű műalkotás köthető a nevéhez. 1914-ben a csíkszeredai Tanítóképzőben diplomázik, majd az első világháborút követően Budapestre költözik, ahol szobrászattal is foglalkozik. Olgyai Vikornál festészetet és rajzot tanul, így lép végérvényesen a festészet útjára. 1920–'22-ben a kecskeméti főiskola ösztöndíjas diákja volt, majd tanulmányait befejezve hazaköltözik Székelyföldre, Csíkszeredába. A székely mindennapokat és tájat ábrázoló műveit leginkább szülővárosában, Brassóban és Kolozsváron állítja ki. Többekkel, a Barabás Miklós Céh egyik alapítótagja volt. 1976 augusztusában bekövetkezett haláláig számos hazai és nemzetközi díjjal is elismerték munkásságát.⁶⁰

A művész stílusát tekintve azt megkülönböztethetjük két néhány jegyében elkülönülő korszakát. Az elsőben még a grafika expresszív formanyelvéhez nyúl, melyben a fekete–fehér felületek az erős kifejezők. A másodikban, és tulajdonképpen ebben teljesedik ki, már megjelenik a klasszicizálásra, és az erős festőiségre való törekvés. Visszaemlékezéseiből megtudjuk, hogy a művészt nem kevésbé érdekli a szobrászat műfaja, mint a festészeté, még ha utóbbiban is bontakozik ki. Alakjainak plaszticitása azonban éppen ezzel a szobrászattal való együttélésből is gyökerezik. Festészeti újításai ilyen formán egyrészt ösztönösek, másrészt pedig virtuózok.

---

⁵⁸ TUSNÁDI ÉLTHES Gyula: *Márton Ferenc élete és művei*. Stádium Részvénytársaság, Budapest, 1940.

⁵⁹ MURÁDIN Jenő, ZOMORI István, SÜMEGI György: *Márton Ferenc*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2009.

⁶⁰ Nagy Imre. Magyar Életrajzi Lexikon <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/n-ny-76F7D/nagy-imre-76FE1/> Letöltve: [2019. 11. 11, 13:21]

A munkákat áthatja a hazai táj szeretete, a székelységhez és az otthonhoz való őszinte ragaszkodás, mindezek pedig ráveszik a nézőt az értékek és az igazi, emberi érzések megélésére és megtapasztalására.⁶¹

Jegyzet: A művész hitvallásáról, festési módjáról, életrajzáról számos mű íródott már. A nagy csiki triász két legfeldogozottabb művésze ugyanis éppen Nagy Imre és Nagy István. Szabó András *A bőfény forrása* című könyve a művész halálának 30. évfordulójára íródott, és mint olyan átfogó képet nyújt egyrészt a hátramaradt hagyatékról, másrészt az életműről. A napjainkban Nagy Imre Galériaként ismert emlékház nyújt teret ennek a hagyatéknek a bemutatására.⁶² Szintén fontos forrás az életmű feltérképezéséhez az alkotó által szerkesztett reprodukciós kötet, melyben rajzait mutatja meg a szemlélőnek.⁶³ A Nagy Imre életmű feltérképezésében nem szabad megfeledkeznünk azokról a kiadványokról, melyek elsősorban kiállításokhoz készült válogatásokat mutatnak be, illetve a művész önvallomásairól, melyek magyarázatul és vezetőül szolgálhatnak a festmények megértéséhez, szemléléséhez.⁶⁴ Ugyanakkor önéletírásai is hasonlóan jó kiindulási pontot jelentenek. Megismerhetjük az alkotó viszonyát a 20. század történéseivel, találkozunk bennük olyan háborús leírásokkal, melyek nyomán érthetővé válik alakjainak plasztikus, szobrászi megformálása. Ugyanakkor szintén feljegyzései segíthetik hozzá az olvasót egyfajta kor- és társadalomkritika befogadásához, hiszen többször ír arról a jelenségről, mely a székel falvak társadalmát sokszor még ma is jellemzi, mi szerint, ha valaki taníttatja gyermekét, és „csak” egy művész lesz a fiatalból, akkor azt a szülőt szánni kell, hiszen hiábavalóságokra áldozott időt, energiát és természetesen pénzt.⁶⁵

Elpusztult művei: Nagy Imre és szülei (olajfestmény); *Kettős arckép* (olajfestmény); *Csutak Vilmos és Kós Károly arcképe* (olajfestmény); *két néprajzi tárgyú fénykép*

---

⁶¹ Raoul SORBAN: *Nagy Imre kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1976, 7–9.

⁶² SZABÓ András: *A bőfény forrása. Zsögödi Nagy Imre*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2006.

⁶³ NAGY Imre: *Kétszáz rajz*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1973.

⁶⁴ *A mi Nagy Imrénk. Válogatás Zsögödi Nagy Imre festőművész műveiből*. Csíkszereda Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2008.

⁶⁵ NAGY Imre: *Ahogy Csíkba megérkeztem*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1983.

Nagy István

Az 1873-ban született festőművészt tanulmányai elvégzése után fedezi fel a művészettörténet. Már rajztanárként dolgozik, amikor megismeri őt a közönség. Ekkor kerül a budapesti Mintarajztanodába, ahonnan később Münchenbe, Párizsba és Olaszországba megy tanulmányútra. 1902-ben visszaköltözik Székelyföldre, ahonnan a világháborús frontszolgálat szólítja el. A háborút követően még rövid ideig élt Erdélyben, ahova később időszakonként visszajárt, de Budapesten, majd pedig Baján telepedett le, ahol 1937-ben hosszas betegeskedés után hunyt el.⁶⁶

Nagy István művészetét az évtizedek és a különböző rendszerek kritikusai számtalan jelzővel illették már, melyeket sokszor befolyásoltak az országhatárok, vagy az éppen hatalmon levő politikai rendszerek. Valószínű, hogy éppen a sok megélt történelmi és emberi viszontagság az oka annak az alkotási módnak is, mely Nagy István vásznain visszaköszön. A művész talán legnagyobb meghasonlását a trianoni békeszerződés jelentette, amikor is Erdélyt immár „véglegesen” Romániához csatolják. Maradni vagy elmenni? Az egzisztenciális kérdés ott lebeg nem csupán Nagy István, de számos erdélyi képzőművész feje fölött. Az ellehetetlenülő alkotói lét immár nehézkessé, teherré válik. És talán emiatt a meghasonlás miatt van az, hogy a festőt annyiféle stílusba és csoportba próbálták már beskatulyázni. Kezddhetjük a sort a Kós Károly által meghatározott erdélyiséggel, és folytathatjuk a realizmus, illetve a szocialista realizmus egyre erősödő meghatározásaival.⁶⁷

Amit a vásznan látunk, valóban zavarba ejtő. Egyrészt azért, mert a mindennapok színes és sok esetben komor valósága tárul a szemünk elé. És itt nem csupán a paraszti élet viszontagságait megmutató művekre, hanem a frontszolgálatot teljesítő katonák életére, a portrékra és a tájképekre egyaránt gondolnunk kell. Hiszen mindenik műfaj alkotásait belengi az a szellem, amelyet a művész a Székelyföldről vitt magával külföldi tanulmányútjaira, majd pedig végső letelepedésének helyére, Bajára is. Azt láthatjuk, hogy bár léteztek az országhatárok, Nagy István festészetében a stilisztikai jegyek különbözőségei feloldódtak egy olyan realizmus nyomán, mely egyszerre rideg és ugyanakkor hívogató is.

Jegyzet: A művész életművét feldolgozó tanulmányok és könyvek sora meglehetősen hosszú. Mégis talán érdemes megemlékeznünk éppen az elpusztult múzeumi anyag nyomán olyan

---

⁶⁶ SÜMEGI György: *Nagy István festőművész és életműve- ma*. Forrás, 51. évf., 4. szám, 2019.

⁶⁷ Uo., 78–106.

szerekről, mint Solymár István vagy éppen Lóránth László⁶⁸ és Murádin Jenő.⁶⁹ Műveik a művészettörténeti értekezéseken túl olyan gazdag képanyagokat sorakoztatnak fel, melyek segítségével szolgálhatnak a rekonstrukciós munkában, mivel nem csupán kész műalkotásokkal segítenek, hanem esetenként vázlatokat, skicceket egyaránt hoznak.⁷⁰ Az eddigi legbővebb válogatás azonban a Kieselbach Galéria nevéhez köthető.⁷¹ Ennek ellenére a művész elpusztult művei közül egyet sem sikerült visszakeresni, megmutatni.

Elpusztult művei: Tájékp (ceruzarajz); Mienlicai házak (ceruzarajz); Kovásznai Gábor arcképe (pasztell); Nagy Károly arcképe (fametszet); Mahlmarkt Barabás rajza nyomán (ceruzarajz)

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula Pelsőcön született 1878-ban. 1893-ban az Iparművészeti Főiskola diákja volt, azonban tanulmányait Hollósy Simon vezetésével végül Münchenben fejezte be. Rendszeres látogatója volt a nagybányai művésztelepnek, valamint Rómában és Párizsban egyaránt képezte magát. Szoros barátságot ápolt Tornyai Jánossal, majd a háborút követően Losoncon festette meg annak borzalmait. Később majd harminc évig volt a Képzőművészeti Főiskola tanára. Élete vége fele festőiskolát, valamint művésztelepet szervezett Baján, így számos korabeli festő és grafikus, képzőművész köthető hozzá. 1957-ben hunyt el Budapesten.⁷²

Alkotásai tanulmányozásakor sok neves festő hatását fedezhetjük fel, kezdve Munkácsytól, el egészen Delacroix-ig. Mégsem mondhatjuk, hogy elsajátította, ellopta azokat. Rudnay Gyula művészetét egyszerűen tudatosnak kell neveznünk. A vásznakról és papírlapokról olyan formák és alakok köszönnek vissza, melyek valahogy patetikusakká teszik a valóság szürkéseit és nehézségeit. Egyszerre tűnik fel a szép, a bájos, a groteszk és néha a rút is, mint esztétikai minőség. Mondják, hogy álomszerű. És valóban, ezt mondhatjuk, hiszen Rudnay művein, nem csak a színes festményeken, de a karcolatokon és a grafikákon is szinte víziók köszönnek a nézőre. Álomképek, jövendőmondások, lidércek és mégis valós karakterek, valós lények.⁷³

Korábbi alkotásait még mélyen belengik a gyermekkor és a fiatalság éveit befolyásoló sokszor negatív élmények. Festményei talán emiatt olyan álom- és víziószerűek. A későbbi alkotások

⁶⁸ LÓRÁNTH László, SÜMEGI György: *Nagy István*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2007.

⁶⁹ SOLYMÁR István: *Nagy István*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1977.

⁷⁰ POGÁNY Ö. Gábor: *Nagy István (1873–1937)*. Fővárosi Képtár, Budapest, 1948.

⁷¹ KIESELBACH Tamás: *Nagy István (1873–1937). Tisztaság, tömörség, transzcendencia*. Kieselbach Galéria, Budapest, 2019.

⁷² *Rudnay Gyula*. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/rudnay-gyula_963
Letöltve: [2019. 11. 11., 14:53]

⁷³ DR. LAZÁR Béla: *Az Ernst Múzeum 33. kiállításának katalógusa*. Ernst Múzeum Kiadóvállalata, Budapest, 1918, 2–6.

ezeiktől némiképp eltérnek. Az alakok és a formák körvonalai elmosódnak, minden szinte foltszerűvé válik. Túlvilági fények, erős szíkontrasztok jelennek meg a vásznan, melyek kiforrottabbá teszik a korábban vállalt festői hitvallást. Különböző festési technikák, kontrasztok és paletták váltakoznak, melyeket a festő erőteljesen megragad, ural és melyek mindenikét meg is mozgatja úgy, hogy a nézőben mindeközben azt az érzetet kelti, hogy felülről tekint a világra.⁷⁴

Jegyzet: Rudnay Gyula művészi termékenységének számtalan kiállítási katalógus a bizonyítéka. Ezeken túl azonban a művész hitvallását és életművét különböző szerzők tollából is olvashatjuk. Ide sorolnám elsősorban Bényi László monográfiáját. A korábban már megszólított Lázár Bélán kívül, talán leginkább Bényi munkájában fogalmazódik meg az az esszencia, amely Rudnay festészetét jellemzi.⁷⁵

Elpusztult művei: Vásári jelenet (rézmetszet)

Szopos Sándor

A csíkszeredai festő, grafikus a budapesti Mintarajztanodában kezdte tanulmányait, majd, mint több más pályatársa is, a Képzőművészeti Főiskola diákjaként folytatta. Mesterei között volt Lotz Károly és Székely Bertalan is többek között. Németországi és olasz tanulmányútjain túl, gyakran járt a nagybányai művésztelepen, majd először Gyergyószentmiklóson telepedett le. Itt rajztanárként dolgozott. Később Désen festészeti iskolát működtetett, majd pedig Kolozsvárra költözött, ahol 1954-ben hunyt el. Kolozsváron is festőiskolát vezetett, valamint grafikusként könyveket illusztrált. Számos erdélyi kiállítása nyílt, és az 1940-es évek elején, Budapesten is megmutatkozhatott. A korban kevésbé ismert képzőművész hagyatéka napjainkban több erdélyi és magyarországi múzeumban is megtalálható, ugyanakkor a művész még élő leszármazottai is segíthetnek életműve felgöngyölítésében, mely életmű még szinte ismeretlennek számít.⁷⁶

Szopos alakjainak kiképzésében együttlését fedezhetjük fel a nagybányai művésztelep, illetve a 20. századi nyugati művészeti akadémiák hatásának. Désre költözését követően azonban a művész élete másfajta fordulatot vesz mint kollégáié, hiszen hamar felismeri a kisvárosi gyerekekben rejlő tehetséget, így 1916-ban, Désre való költözését követően, meg is indítja

---

⁷⁴ DR. LÁZÁR Béla: *Az Ernst Múzeum 74. kiállításának katalógusa*. Ernst Múzeum Kiadóvállalata, Budapest, 1924, 2–6.

⁷⁵ BÉNYI László: *Rudnay*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1961.

⁷⁶ *Szopos Sándor*. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/szopos-sandor_1066
Letöltve: [2019. 11. 11, 15:46]

gimnáziumi esti tanóráit, melyek bevonzzák az arra hivatottakat. A háborút követő időszakban a dési-iskola működése nehézkessé válik, amit a mester a helyi vezetőkkel igyekszik megoldhatni, sikerrel. A város akkori vezetője egészen 1934-ig támogatja a művészeti törekvéseket, azonban a gazdasági válságot követően az intézményt mégis bezáratják. A Szopos-iskola tanulói között ugyan sok volt a műkedvelő, viszont mégis kikerültek később hírnévvel büszkélkedhető tanítványok is. Bár a festőről nem mondhatjuk el, hogy nagyívű újításokat kezdeményez diákjai alkotásában, többnyire hagyja őket a maguk stílusában alkotni, de mégis ő vezeti rá őket az avantgárd mozgalmak felé való törekvésre. Elülteti a kubizmus, valamint a modern képszerkesztés magvát, a rajzos kifejezésmódot.⁷⁷

Jegyzet: A művésről írt dokumentáció egyelőre meglehetősen szegényes, azonban Murádin Jenő monográfiája rávilágít és megfejt az alkotó ars poeticájának egyes elemeit. Nem csupán az életművet igyekszik bemutatni, hanem a fennmaradt és dokumentált alkotások egy részét is, melyből a Zalaegerszegen elveszett műre is következtethetünk.⁷⁸

Elpusztult művei: Női akt (olajfestmény)

Szőnyi István

1894-ben született Schmidt István néven, Újpesten. Iskoláztatását illetően, a Képzőművészeti Főiskola esti tagozatán tanult, majd később beiratkozott rajztanári-, és képzőművészeti szakra. Miután tüdőtuberkulózissal diagnosztizálták, az első világháború idején egy rövid periódust tüdőszanatóriumban töltött. Itt ismerkedett meg Nagy Imrével. Pályatársának is köszönhetően sokat járt a későbbiekben a nagybányai művésztelepre is. 1919-től rendszeres kiállítója a Múcsarnoknak, és első ízben nyerte meg a Szinyei Merse Pál Társaság díját. Számos hazai és külföldi kiállítása nyílt egészen 1960-ban Zebegényben bekövetkezett haláláig.⁷⁹

A kezdeti évekre jellemző nagybányai stílust Szőnyinél hamar felváltja a tárgyak iránt való érdeklődés. Nem szakítja meg ugyan a kapcsolatot a természettel és a benne rejlő lehetőségekkel, mégis a cézanne-i gondolatot követve kezd el alkotni. A nagy francia festőtől is azonban csupán a tárgyak festésének örömét és módját veszi át, mintsem a színvilágot. A fiatal művész nem a színekben teljesedik ki. Látásmódja sokkal inkább a plaszticitásra, az egyes elemek súlyára, formájára, erejére összpontosít, mintsem a színek adta lehetőségekre. Formái nyugodt ütemben vezetik a néző tekintetét és bár kompozíciói néha fojtottak, nyugodtabbak, de

⁷⁷ MURÁDIN Jenő: *Dési évek*. Korunk, 3. évf., 5. szám, Kolozsvár, 1972, 765–770.

⁷⁸ MURÁDIN Jenő: *Szopos Sándor*. Tibera Kiadó, Budapest, 2006.

⁷⁹ *Szőnyi István*. Budapest Aukció. <https://budapestaukcio.hu/szonyi-istvan/festo> Letöltve: [2019. 11. 11, 19:17]

több kontrasztot is magukon hordoznak. Ezen kettősségek ellenére művei mégsem felkavaróan impulzívok. Mindezeket a képi harmóniakat annak köszönhetjük, hogy nem az erős kolorit használatával él az alkotó művei készítésénél, hanem sokkal inkább a légyságra és folytonosságra törekszik. Szőnyi István festészetének egy másik kihagyhatatlan jellegét képezi a vonalak és a rajzosság felé való húzódás. A grafikai elemek helyenkénti megmutatkozása karakteresebbé és egyedibbé teszi a vásznakat.⁸⁰

Szőnyi István művészete kevésbé erőteljes, kevésbé dinamikus, mint több más kortársáé, mint például Aba- Novák Vilmosé, hogy csupán egyet említsek, ugyanakkor legalább annyira expresszív. A művésznél abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mindhárom elpusztult műve megtalálható reprodukciókon napjainkban is. Ezeken a műveken a mindennapi élet apró jelenetei és jelenségei kapnak főszerepet. A *Tere-fere* (21. kép) címet viselő műalkotás az ember kíváncsiságának és szociális igényének bemutatására törekszik. A két női alak elmélyülten és elgondolkodva beszélget egymással, melyek érzések megmutatására más- más kifejezőeszközt választ a művész. Egyik esetben a kéztartás, másik esetben a megvilágított arc fejezi ki a beszélgetés élvezetét és fontosságát. Egyfajta melankólia és rezignáltság ül az *Elhagyott malom* (20. kép) metszetén. Ez az elfogódottság egyértelműen a különböző tónusok és kontrasztok keveredéséből adódik, melyek elvezetnek ugyanakkor a megnyugvás érzéséhez is. Az elmagányosodás kifejeződése az elhagyott épület és a csenevész fák által némi derűt nyer a világosan hagyott felületek, dombok, égbolt, tisztás látványa által. És hasonló a kiképzése a *Tavaszi szántás* (22. kép) látványának is. Ugyanazok a csenevész fák, ugyanaz a melankólia a ló tartásában. A két emberi alak azonban egyfajta reményt jelenthet. Bár nincsen közöttük semmi kapcsolat, a közös munka, és feltételezhető eredménye, párosulva a szél megjelenítésével, a világos terek optimizmusával, egyfajta vidámságot kölcsönöz a műnek. Szinte azt is mondhatnám, hogy a paraszti világ, a munkás ember nagy eszméssel kevésbé foglalkozó pozitív, és életvidám szemlélete köszön vissza az alkotásokról.

Jegyzet: A festő terjedelmes életművét számtalan kiállítási jegyzék és katalógus mutatja be. A Székely Nemzeti Múzeum elpusztult anyagára vonatkozóan is így jutottunk adatokhoz, hiszen termékeny életműve és nagyszámú kiállításai számos reprodukciót eredményeztek. A katalógus béli dokumentációkon túl azonban a művész pályáját feltáró írásokat is felsorakoztathatunk, így például Tóbiás Áron kötetét, mely Zebegegnyel való viszonyát tárgyalja.⁸¹ Szintén nem

---

⁸⁰ DR. LÁZÁR Béla: *Szőnyi István gyűjteményes kiállítása*. Ernst Múzeum, Budapest, 1924, 2–6.

⁸¹ TÓBIÁS Áron: *Nyár Zebegegnyben*. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 1982.; ELEKIFY Jenőné: *Tizennégy nyár Zebegegnyben*. Szőnyi Múzeum, Zebegegny, 1970.

mehetünk el szó nélkül a művész saját szerkesztésű, reprodukciókat tartalmazó kötete mellett⁸², valamint Nagy Ildikó három művészt egyszerre ismertető könyve mellett, mely az életrajzi és stilisztikai pontosításokban nyújthat segítséget.⁸³

Elpusztult művei: Elhagyott malom (rézmetszet); *Tere-fere* (rézmetszet); *Tavaszi szántás* (rézmetszet)

Tichy Gyula

1879-ben született Rimaszombaton. Nagyhirű festő és grafikus. Székely Bertalan és Hollósy Simon tanítványa volt Budapesten, illetve Nagybányán. Szimbolista prózáírók kiadványait illusztrálta, alkotásaiban pedig gyakran visszaköszön a lélek mélységeinek kutatása. Elsősorban grafikusként tartjuk számon. 1920-ban hunyt el Rozsnyón.⁸⁴

A múzeum elpusztult anyagában linóleummetszetek képviselték alkotásait, a keveset kiállító művész életében ugyanis a sokszorosított grafika jelenti az áttörést. Betegsége miatt sajnos sokszor kényszerül az általa oly nagyon kedvelt festészeti technikák mellőzésére, bár kezdeti próbálkozásai ebben a műnemben történnek. A szecessziós stílus keveredése jellemzi kezdeti alkotásait az akadémián tanult jellegekkel, majd a nagybányai festészettel való megismerkedés után az akademizmus, a szecesszió és a nagybányai formakészlet hármasa köszön vissza a vásznanak. Az ágyhoz kötöttség azonban később a rajzi tudás tökéletesítését eredményezi. 1906 nyara hozza el Tichy Gyula számára a művészi beteljesedést, amikor rátalál egyrészt a temperára, másrészt pedig a grafika eszközeire. Temperával készült festményeit elsősorban a dekorativitás, a tiszta színek használata, a mélységek kibontakoztatása jellemzi, ugyanakkor az a fullasztó monotonitás, mely ezekben az időkben a Felvidéket és Magyarországot egyaránt meghatározta stilisztikailag.⁸⁵

Olgyai Viktor segítségével tökéletesíti 1908-tól kezdődően a linóleummetszés technikáját. Kezdetben csak a fekete, szürke, kék vonalak jellemzik alkotásait, ám idővel megpróbálkozik a polikróm metszéssel, és átütő sikert ér el vele. Kezdeti műveit még erősen meghatározzák a japán metszetek, de az Iparművészeti Társaság jóvoltából megismerkedik mélyebben a népművészet egyes elemeivel, formáival, melyek végképp hatalmukba kerítik. Ettől kezdve

---

⁸² SZŐNYI István: *Szőnyi István tizenhat képe*. Korvin Corona Grafikai Intézet, Budapest, 1932.

⁸³ NAGY Ildikó: *Rippl-Rónai, Vaszary, Szőnyi*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1967.

⁸⁴ *Tichy Gyula*. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/tichy-gyula_1088 Letöltve: [2019. 11. 11, 19:46]

⁸⁵ FOLTIN Brunó: *Tichy Gyula festő pályája*. Művészettörténeti értesítő, 31. évf., 4. szám, 1982, 292–295.

munkáit meghatározzák a népiségből merítkező tematikák és formák, az indázó, ugyanakkor foltszerű kifejezőmódok.⁸⁶

A rimaszombati festő–grafikus 10 művel szerepelt a múzeum elpusztult gyűjteményében, amelyből jelen dolgozatban 4 darabot sikerült képileg is rekonstruálni. A négy linóleummetszet mindenike egyfajta szecessziós alkotói módot tükröz. A négy művet páronként csoportosíthatjuk témáik nyomán. Az *Aki nem érti a tavaszt* (24. kép), illetve a *Haldokló tavasz* (26. kép) címet viselő műalkotások egyfajta allegorikus közlést jegyeznek. Az évszak egy női alak formájában jelenik meg, attribútumaival a virágzó fákkal, a vidámsággal, a kibontakozással. Ugyanakkor nem tekinthetünk el attól sem, hogy mindkét esetben két alak jelenik meg a műveken, melyek a külső hatásokat, a korlátozottságot, a legyőzöttséget és meghasonlást sejtetik. Nem a reneszánsz jelképes nőalakjai köszönnek vissza, hanem sokkal inkább az érvényes korszellem allegóriái. A másik két műalkotás az isteni szférát ragadja meg. A római mitológiát idéző *Juno* (25. kép) a barlangrajzok és az antikvítás emlékeit, festett edényeit, sírhelyeit idézi. A nyújtott alak, a sematikusnak mondható vonalvezetés, a geometrikus formák mind az antik világba röpitének vissza. Erre egyfajta rímet találhatunk az *Apokalipszis* (27. kép) címet viselő műben, mely az isteni igazságszolgáltatás és leszámolás megjelenítését célozza meg, ugyanakkor a központi figura egy antik kariatidára emlékeztet.

Jegyzet: A művész hitvallásáról és művészetének alapjairól saját kötetéből tudhatunk meg több információt. Egyéni kiállításai kis számban és elvétve voltak, művészi pályafutása alatt azonban több csoportos kiállításon is szerepelt, legtöbbször éppen szintén grafikus öccsével, Tichy Kálmánnal. Ezeken a csoportos tárlatokon kitűnik egyrészt sajtóságios érdeklődési tere, valamint a múlt felé való vágyódás, ugyanakkor azt is tapasztalhatjuk, hogy a korábbi időszakok művészetének szellemét a jelen értékrendjével, társadalmi meghasonlottságával is társítja.⁸⁷

Elpusztult művei: ***Aki nem érti a tavaszt*** (linóleummetszet); ***Tó alatt*** (linóleummetszet); ***Könyvdísz*** (linóleummetszet), ***Juno*** (linóleummetszet); ***Fejléc*** (linóleummetszet); ***Könyvdísz*** (linóleummetszet); ***Rajz*** (linóleummetszet); ***Haldokló tavasz*** (linóleummetszet); ***Könyvjog*** (linóleummetszet); ***Apokalipszis*** (linóleummetszet)

---

⁸⁶ Uo., 298–302.

⁸⁷ TICHY Gyula: *Egy tusos üveg meséi*. Világosság Nyomda, Budapest, 1909. <http://mek.oszk.hu/09000/09001/#> Letöltve: [2020. 02. 12, 12:36]

Tichy Kálmán

Tichy Kálmán, Tichy Gyula grafikus öccse, 1888-ban született Rozsnyón. Bátyjához hasonlóan Hollósy Simonnal tanul Münchenben, majd később Olgyai Viktor lesz a grafikatanára. Kezdetben többnyire újságokat és folyóiratokat illusztrál, nem csupán Magyarországon, hanem Csehországban is. 1927-ben megjelenik első önálló kötete, saját grafikáival. 1930-tól a Rozsnyói Városi Múzeum vezetője, majd Pozsonyba költözik, ahonnan meg később Budapestre. Leginkább szecessziós alkotásai jelentősek. 1968-ban hunyt el Budapesten.⁸⁸

A művész alkotói tevékenységén megállapíthatók bátyja hatásai, néha olyannyira, hogy a szignó az egyetlen megkülönböztetési lehetőség kettejük között. A grafikában és festészetben egyaránt alkotó Tichy Kálmán munkáit meghatározta nem csupán a szecesszió felé való törekvés, hanem a hazai népi élet iránti fogékonyság és érzékenység is. Néprajzi gyűjtései, fotói és a falvakban látottak visszaköszönnek munkáin, melyeket néha borongós szemlélet, máskor pedig derűs hangvétel jellemez. Nem a nyomasztó világábrázolás a domináns, hanem az értékek megtalálása és felmutatása. A rozsnyói múzeum igazgatójaként aktív részt vállalt a közösség életében, mely még inkább kicsúcsosodott a művészetében is.⁸⁹

Csupán néhány év korkülönbség van a korábban megmutatott Tichy Gyula és öccse, Tichy Kálmán között. Utóbbi 9 alkotást szerepeltetett a múzeum gyűjteményében, melyből egyedül a *Vajdahunyadi vár* (28. kép) ábrázolására sikerült ráakadni. A metszet egy derűs hangvételű, optimista alkotó képét közvetítheti. A finom vonalvezetés, a kompozíció részletes és aprólékos kidolgozása megmutatja a vár egy eszményített képét, ugyanakkor kordokumentumként is szolgál. Ahogy az már a címből is kitűnik, a mű középpontjában az épület áll, de az alkotó nem állja meg, hogy egyfajta életképet ne faragjon a műemlékből. Emiatt jelennek meg a sétáló, napernyős emberek és asszonyok, a vár környezetét alkotó egyéb városi és környezeti elemek, mint a mű balján helyet kapó szobor, vagy a környező fás park. Szinte olyan kép tárul elénk, mint egy romantikus regény valamely illusztrált oldala.

Elpusztult művei: Virágcsendélet (olajfestmény); *Faág terméssel* (rézmetszet); *Vajdahunyad részlet* (rézmetszet); *Utca* (rézmetszet); *Házak* (rézmetszet); *Ház nyárfával* (rézmetszet); *Vároldal* (rézmetszet); *Scylla vitorlás* (rézmetszet); *Író öreg* (rézmetszet)

⁸⁸ Tichy Kálmán. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/t-ty-780F8/tichy-kalman-78262/> Letöltve: [2019. 11. 11, 19:51]

⁸⁹ FÁBIÁN Gergely: Tichy Kálmán festőművész és grafikus. Múzsza, 2018. <https://muzsa.sk/muveszet/tichy-kalman-n-festomuvesz-es-grafikus> Letöltve: [2020. 02. 12, 12:54]

Vida Árpád

Az erdélyi, marosvásárhelyi születésű festő, grafikus, sok kortársaihoz hasonlóan a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait. Több európai fővárosban is tevékenykedett, így nem csak itthon, de külföldön is jelentős hírnévre tett szert. Hazatérte után, előbb Budapesten, majd pedig Budakeszin telepedett le. Itt is halt meg, 1915-ben.⁹⁰

Bár mindig magán és művészetén hordozta az otthonának temperamentumát és szeszélyeit, Budapesten töltött évei erősen meghatározták művészetét. A tüdőbajban szenvedő művész végül éppen betegsége miatt választja végleg a vidéki életet és otthonát letelepedése helyszínéül. Szülőföldje ellátta őt témákkal, színekkel, eseményekkel, melyek megihlették és foglalkoztatták elméjét. Elvonultan dolgozott, de első sikerét követően az egyre több megbízás miatt a város figyelmének középpontjába került. Művészetére az erőteljes ecsetkezelés, egyfajta érdesség jellemző, melyet erős színekkel és mesteri technikával alkot meg. Munkájában csak saját stílusának és látásmódjának kialakításával foglalkozik. Grafikai, akvarelljei és pasztelljei pedig hasonló tendenciákat mutatnak. Az Olgyai Viktortól szerzett tudás és az ösztönösség egyaránt visszaköszön Vida munkáin, melyek élete utolsó szakaszában leginkább a csendéletekben és a portrékban merültek ki.⁹¹

Jegyzet: A művész életéről és alkotásáról Vécsei Hunor tanulmányában is olvashatunk.⁹²

Elpusztult művei: Női fej (rézmetszet); Férfi fej (rézmetszet)

A bevezető részben már szó esett arról, hogy ezt a csoportot 15 művész alkotja, akik összesen 75 darab képpel voltak jelen az elpusztult gyűjteményben.

Ehhez képest sajnos, csak az alkotók felének sikerült a munkáit valamilyen mértékben feltérképezni és bemutatni. Sajnálatos, hogy jelentős művészek fontos alkotásai maradtak ismeretlenek számunkra, ami egyértelműen nagy veszteségként könyvelhető el.

---

⁹⁰ Vida Árpád. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/vida-arpad_6632
Letöltve:[2019. 11. 12, 18:20]

⁹¹ LYKA Károly: *Vida Árpád*. Művészet, 14. évf., 3. szám, 1915. <http://www.mke.hu/lyka/14/165-167-vida.htm>
Letöltve: [2020. 02. 12, 13:50]

⁹² VÉCSEI Hunor: „*Ez az élet, amely művészeknek van teremtve egyedül.*” *Vida Árpád* Párizsban. Korunk, 2015. 1. sz.

A gyűjtemény gyarapodásához kevesebb művel csatlakozó alkotók csoportja

A második csoportba tartozó művészek fontossága és jelentősége a képzőművészeti palettán nem kevésbé érdekes a kutatás számára, csupán kevesebb művel kötődtek a Székely Nemzeti Múzeum intézményéhez. Éppen emiatt, valamint néhányuk esetében életműveik, stílusuk és alkotásaik kevésbé ismertek voltak miatt kerültek ebbe a csoportba, ahol elsődleges céllá válik a művészek megismerése is, hiszen mondhatni fehér foltok éktelenkednek az életrajzaikban. Ahogy azt már a korábban bemutatott 15 alkotó esetében is kiemeltem, nem művészi jelentőségük értékelésére vállalkozom az ebben a csoportban megismert és bemutatott művészek esetében. Több a külföldi alkotó, több az olyan művész, akik csupán néhány műalkotás révén kötődnek Sepsiszentgyörgyhez, őket pedig másképpen kell kezelnünk, mint az eleve itt tanuló, vagy karriert építő művészegyéniségeket. Azt láthatjuk, hogy a felsorakoztatott 51 művésztől összesen 116 műalkotás képezte a sepsiszentgyörgyi intézmény gyűjteményét. Ez az arány nem annyira számottevő, hogy ugyanolyan hangsúlyt kaphasson, mint a Varga Nándor Lajos által hagyományozott anyagmennyiség, amely önmagában is ezernél több alkotást számlál.

A gyűjtemény ezen részének összetétele is meglehetősen vegyes. Ahogy azt már az első csoport alkotóinál is megfigyelhettük, itt is elmondható, hogy túlsúlyban vannak a sokszorosított grafika műneméből kikerült alkotások: rézmetszetek és rézkarcok, linóleummetszetek, fametszetek. Ezeken kívül azonban találunk természetesen olajfestményeket, akvarellal és pasztellel készült munkákat, illetve a kisszámú szobrász jelenlétnek köszönhetően szobrokat is. A 116 műalkotáshoz még 58 fénykép is csatlakozik, amelyeknek rekonstruálása azonban szinte lehetetlen, akárcsak azon 60 műnek az újbóli megmutatása, melyek esetében csak a mű címe ismeretes, de az alkotó nevére vonatkozóan sincsenek adataink. A számszerűség fonalán tovább haladva, azt mondhatjuk, hogy a fél száz művész között kétszer annyi magyarországi, illetve külföldi alkotó van jelen, mint erdélyi (jelen esetben is az 1920-at követő határokról van szó). Mégis sajnálatos számadat, hogy 17 művésztől szinte semmilyen információt nem találhatunk műveik címén kívül. Ebből a 17 alkotóból 4 művész nem magyar származású, a neve és a műveik tematikája alapján, míg a fennmaradó 13 alkotó valószínűleg a Trianon előtti Magyarország szülöttje. Szintén elmondhatjuk, hogy rajtuk kívül 12 erdélyi születésű, később sok esetben Budapesten letelepedett művész adta munkáját a múzeum gyűjteményébe, mellettük pedig 12 magyarországi (1920-at követő Magyarország területéről van szó), illetve 10 más, szomszédos országokhoz csatolt helység (többnyire felvidéki) művésze képviselte még magát.

A lebombázott anyag ezen részében a műnemek szerinti elosztást nézve az mondható el, hogy a sokszorosított grafikai alkotások vannak túlsúlyban, viszont nem egyenlő arányban. Alkotóikat tekintve továbbá többnyire az figyelhető meg, hogy mindenik művész igyekezett egy technikát tökéletesíteni, vagy csupán kevés beadott művei közül csak egy műnemben találunk munkákat.

Ami a tematikus eloszlást illeti, meglehetősen változatos a művészek érdeklődési köre. Leggyakrabban portrékat találunk, és portrék alatt kell ebben az esetben értenünk a táji környezetbe beillesztett alakot is, hiszen nem minden esetben tudjuk megállapítani azt, hogy mi is az, amit egészen pontosan láthattak a korabeli nézők a vásznan, vagy papírlapokon, még a rekonstrukciók és analógiák mentén sem. Tematikáik szerint, ha el akarjuk osztani a korábban már számba vett 116 műalkotást, akkor azt látjuk, hogy 28 portréábrázolást, 21 tájképet, 11 egyházi témájú képet, valamint 1 több alakos kompozíciót találunk. Azért elsősorban ezekre a művekre fektettem a nagyobb hangsúlyt, mert ezeknek az alkotásoknak a felgöngyölítése valamivel egyszerűbb lehet már a funkciójuk és a társadalomban betöltött szerepük miatt is. Ami a többi művet illeti, találunk 9 a mindennapi élet egy jelenetét megragadó alkotást, 2 illusztrációt, ami alatt azt kell értenünk, hogy valamely irodalmi műhöz, esetleg könyvhöz készült rajzról vagy nyomatról van szó, 3 korabeli reprezentációt szolgáló művet, amelyből az egyik egy heraldikai elem, illetve 41 darab dokumentációs szerepet betöltő művet a köpeci templomról.

Utolsó elemzési pontként talán a stíluskritika következne, minek utána tematikájukban, illetve technikáikban feltérképeztük már az ebbe a csoportba tartozó műveket. Készítési módjuk, illetve a korszakolás hiánya miatt azt mondhatjuk, hogy a művek zöme vagy a 19. század második felén, esetleg végén, vagy pedig a 20. század első felében készült. Ez egy érdekes korszak már csak azért is, mert a művészeti életben ekkor történik a legtöbb meghasonlás. A különböző irányzatok párhuzamos együttélése nem egyedi jelenség, és a későbbiekben egyre gyakoribbá válik, gondoljunk csak a különböző avantgárd mozgalmak megjelenésére és tovább élésére. Mivel sajnos több műről vannak csupán hiányos információink, így egy általános képet nagyon nehéz lenne felállítani, az viszont a művészek életrajzaiból kiderül, hogy a múzeumi gyűjtemény anyagában szereplő művek többsége a Budapesti Képzőművészeti Egyetem tanárai, a nagybányai művésztelep, illetve az itáliai és a nagyobb európai művészközpontok (München, Bécs, Párizs), mesterek hatását tükrözi. Így ez a három pillér az, amelyeken talán legegyszerűbben elindulhatunk.

Alkotók

Angyal Géza

1888 karácsonyán látta meg a napvilágot Körmöcbányán. Szlovákiai magyar festő és grafikusművész, aki 1906–1911 között a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanul. Szülei támogatását élvezve, 1910-ben tanári oklevelet szerez, majd néhány évvel később Münchenbe utazik. Tanulmányutakat tesz Olaszországba, Párizsba, Csehországba, majd visszaköltözik Körmöcbányára, ahol képzőművészként tevékenykedik. Művészetét a szociális viszonyok iránti empátia, az emberközpontú alkotói mód jellemzi. 1956. szeptember 23-án hunyt el Körmöcbányán.⁹³

*Elpusztult művei: **Bányász pipával** (rézmetszet)*

Bajor Ágoston

Bajor Ágoston, születési nevén Bayer Ágoston, 1882. szeptember 17-én született Esztergomban. 1910–'16 és 1920–'21 között a budapesti képzőművészeti Főiskolán tanult, olyan mesterektől, mint Olgyai Viktor, vagy éppen Edvi Illés Aladár. A két világháború idején többnyire katonai tudósítóként vállalt szolgálatot. 1919-ben festőiskolát nyitott Esztergomban, illetve később rajztanárként dolgozott. Budapest eleste után és a második világháborút követő években, 1947-ben, hazaköltözik Esztergomba és elkészíti híres *Ismeretlen Esztergom* című, több mint 100 darabból álló sorozatát. Munkásságát számos szakmai díj és kitüntetés fémjelezte már életében is, illetve 1958-ban bekövetkezett halála után is. Alkotásai zömmel azt a közeget jelenítik meg, amelyben életét eltöltötte. Naturalisztikus ábrázolásmódja az esztergomi és budapesti milliőt közelíti a szemlélő felé.⁹⁴

A rekonstrukciós kutatás során előkerült a művész egyik metszete is, mely segítségünkre lehet alkotásai további feltérképezésében. Az *Esztergomi utcát* (3. kép) megmutató rézmetszet valódi korrajzként szolgálhat a szemlélő számára. Az aprólékos kidolgozású utcarészlet a fény-árnyék kontrasztok segítségével egyfajta líraiságot közvetít, melyben megmutatkozik a személyes kötődés és a ragaszkodás az otthonhoz. A járdák kövezése, a hegyoldalak töredezettsége, a bástya falának rusztikussága kifejezésre juttatja a művész részletgazdag alkotói stílusát. Ugyanakkor azt is megfigyelhetjük, hogy a háttér nem kevésbé erőteljes és fontos, mint az

---

⁹³ *Gejza Angyal*. <https://en.isabart.org/person/2121> Letöltve: [2019. 11. 07, 16:22]

⁹⁴ BÁRDOS István: *Képzőművészek a XIX–XXI. századi Esztergomban*. In: BÁRDOS István, VIRÁG Jenő, WEHNER Tibor (Szerk.): *Art Limes*. 15. évf., 2. (65.) szám, 46.

előtér. Bár kétségtelenül a meredek sötét kiképzése szervezi a teret és vezeti a tekintetet, nem mehetünk el a hegytetőn elhelyezett ház fölött sem. Elidőzhet a néző szeme továbbá a bozótoson, melyből kilépve átkerülünk az udvarház környezetébe.

Elpusztult művei: Esztergomi részlet (rézmetszet)

Barth Ferenc

1903. június 26-án született Kolozsváron. Tanulmányait Egerben végezte a Ciszterci Gimnáziumban. Itt érett meg benne a döntés, a szerzetesi életforma iránt, de egészségi állapota miatt eltanácsolták. Hogy rajzkészségét tovább fejlessze, különböző ipari és bútorgyárak képzéseire járt, majd egy müncheni szabadiskolában tanult. Művészetére leginkább a vallás volt nagy hatással, így művei tematikája is leginkább a hithez és az egyházi élethez kapcsolódik. 1984-ben hunyt el hosszú betegeskedés után. Élete utolsó éveit súlyos szemidegsorvadása miatt már vakon élte le.⁹⁵

Gyermekei születését követően és végleges letelepedése után szerves részévé vált a közösségnek, amelyhez csatlakozott. Nem csupán templomi szolgálatokat vállalt, de egyre több megbízást is kapott. Templomi berendezések, mozaikablakok, üvegablakok, belső díszítések viselik nevét napjainkban. Stílusára éppen ebből adódóan egyfajta transzcendentalitás jellemző. Arányai, színei, egy a vallásos, hívő ember képzeletének kivetülései. Előszeretettel készített falfestményeket is, különböző technikák (mint a sgrafitto és freskó technika) alkalmazásával. Pályafutása második felében pedig egyre erőteljesebben jelentkeznek nála a népművészet elemei. Inspirációs forrásai ilyen tekintetben a népi iparművészet és a népdalok világa volt, melyeket elsősorban kazettás mennyezetei idéznek meg.⁹⁶

Jegyzet: A művész 12 alkotásáról tudunk egy 1936-os katalógusjegyzékből. Képi megjelenítés nincs, illetve a sepsiszentgyörgyi alkotások sem szerepel közöttük.⁹⁷

Elpusztult művei: Wer diese Werse Lesen kann (rézmetszet); *Címlap Insignia gentilia című műhöz* (rézmetszet)

---

⁹⁵ BARTH Mária: *Barth Ferenc életrajza*. http://www.okgyk.hu/inc/irasok/barthf/Barth_Ferenc.pdf Letöltve: [2019. 12. 15, 22:54]

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ *Winold Reiss festőművész indián képeinek és Barth Ferenc, Schrotta Frigyes, kákai Szabó György, Turchányi László, Molnár Géza, vitéz Pataky Ferenc és zólyomi Zierlich Dezső kiállítás*. Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, Budapest, 1936.

Bertalan Béla

A művésről nem lelhető fel semmilyen életrajzi adat.

Jegyzet: A művész néhány alkotása fellelhető Kovács László: *Erdélyi csillagok* című kiadványában.⁹⁸

Elpusztult művei: Sepsiszentgyörgyi régi Olt híd (ceruzarajz)

Berwhard József

A művésről nem lelhető fel semmilyen életrajzi adat.

Elpusztult művei: A fehérvári Petőfi emlék (vízfesték)

Biczó Iлона

Fábián Gyuláné Biczó Iлона, 1886-ban született Budapesten. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte, majd 1910-ben tanári oklevelet is szerzett. Életének jelentős részét töltötte Sárváron, ahol rajztanárként működött, és közben kiváló festő-, és grafikusművészé fejlődött. A Fábián- Biczó művészpár emlékezete igen jelentős napjainkban is a sárvári közösség számára. Később Szombathelyen telepedtek le, és számtalan folyóirat illusztráció is köthető a nevükhöz. Úgy egyéni, mint csoportos kiállítások is fémjelzik a grafikusnő munkásságát, aki 1968-ban hunyt el Budapesten.⁹⁹

Ahogy arról már korábban is szó esett, Biczó Iлона neve gyakran összefonódik férje nevével. Ez részben közös kiállításai miatt, részben pedig az általa a társadalomban vállalt anya és feleség szerepnek köszönhető. Mégis létezik ezekből a szerepekből is egyfajta kitörés. A művésznő mondhatni azon első asszonyok és nők egyike, akik igyekeznek úgy tenni közösségükért, hogy közben hűek maradnak a társadalom által rájuk rótt feladatokhoz. Első jelentősebb sikereit rézkarcaival éri el Sárváron és környezetében, majd fokozatosan bekerül a magyarországi művészeti élet körforgásába, mint tanár és mint alkotó egyaránt. Tollrajzai, karcolatai, grafikai egyenlő mértékben ragadják meg az egyházi és a mindennapi élet rezdüléseit. Kifejezőkészsége lágy, ugyanakkor erőteljes és karizmatikus.¹⁰⁰

---

⁹⁸ KOVÁCS László: *Erdélyi csillagok*. Erdélyi Szépművészeti Céh, Kolozsvár, 1924.

⁹⁹Biczó Iлона. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/biczo-ilona-fabian-gyulane_10603 Letöltve: [2019. 11. 08, 11:35]

¹⁰⁰ FÁBIÁN Dénes, KOVÁCS Árpád: *Fábiánné Biczó Iлона*. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely, 2019.

Jegyzet: A művésznő életrajzáról, szárnybontogatásáról bővebben ír Kovács Árpád.¹⁰¹

Elpusztult művei: Nyírfa (rézmetszet)

Bordy András

1905-ben született Héderfáján. Tanulmányait kisebb-nagyobb megszakításokkal végezte a Képzőművészeti Főiskolán. Közben párhuzamosan a párizsi Julian Akadémián képezte magát grafikusművésszé. Életművét számos egyéni és csoportos kiállítás kíséri, melyekért szakmai elismerésekben részesítik. Többek között a Szinyei Társaság is elismerő oklevelet ítél munkásságáért. Jelentős továbbá múzeumpedagógusi tevékenysége, minek folytán nyolc évig a marosvásárhelyi képzőművészeti főiskola tanára is volt. 1989-ben hunyt el Marosvásárhelyen.¹⁰²

A művész életművében kiemelkedő szerep jut az alkotáson túl a pedagógiai szerepnek. Murádin Jenő és Vásárhelyi Z. Emil is kiemelik a *Sors és Jelkép* című kiadványban annak a munkának a fontosságát és áldozatkészségét, mellyel Bordy tanítványait illette. Tehetségesebb növendékeit gyakran elvitte kolozsvári és budapesti tárlatokra, hogy azokkal a művekkel, melyeknek reprodukciói nyomán alkotni tanultak, élőben is láthassák. A legsikeresebb alkotásokat majd minden év végén egy nagyszabású kiállítás keretében bemutatták a közönségnek is, így méginkább ösztönzést kaptak az iskola tanulói a színvonalas alkotáshoz. Mindezek mellett Bordy András mindvégig megmaradt saját tehetsége, készségei és érdeklődési köre festőjének, mint ahogy tanítványait sem próbálta meg a maga stílusa szerint alakítani. Lágyszínű és meleg színvilága, az általa megragadott témák jellemének és társadalmi szerepvállalásának méltó tükröi.¹⁰³

Jegyzet: A művész bővebb munkássága fellelhető Banner Zoltán Bordy Andrásról szóló kiadványában¹⁰⁴, valamint az alkotó Hajdu Zoltán által szerkesztett katalógusában¹⁰⁵, továbbá az Erdélyi Művészeti Központ újonnan kiadott kiállítási katalógusában is.¹⁰⁶

---

¹⁰¹ KOVÁCS ÁRPÁD: *Egy művészcsalád sárvári indulásának képeplékei*. Vasi Szemle, 71. évf., 4. szám, 2017, 1–6.

¹⁰² *Bordy András*. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/bordy-andras_10759 Letöltve: [2019. 11. 08, 11:35]

¹⁰³ VÉCSI NAGY ZOLTÁN: *A marosvásárhelyi képzőművészeti oktatás alakulása és hatása a hatvanas- hetvenes évek művészeti életére*. In: BORUS Judit, KARDOS Eszter, RUTTKAY Helga (Szerk.): *Sors és Jelkép*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2015, 220–222.

¹⁰⁴ BANNER ZOLTÁN: *Bordy András*. Kriterion könyvkiadó, Bukarest, 1978.

¹⁰⁵ HAJDU ZOLTÁN: *Bordy András festőművész kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1981.

¹⁰⁶ VÉCSI Nagy Zoltán: *Bordy András*. Erdélyi Művészeti Központ, Sepsiszentgyörgy, 2015.

Elpusztult művei: Űlő székely lány (vízfesték)

Csóka István

A gárdonyi születésű grafikusművész kalandos életművet mondhatott magáénak. Képzőművészeti tevékenysége mellett, jelentősek még művészet írói munkái is. Az 1897-ben született művész számos hazai és szakmai kiállításon mutatkozott meg élete során, de hírneve az amerikai kontinensen nőtte ki magát igazán. New Yorkba költözése után az Academy of Fine Arts tagjai közé választották. Egyetemeken tanított, művészettörténeti munkái pedig New Yorktól, Londonig és Budapestig a legtöbb gyűjteménytárban megtalálhatók. 1989-ben hunyt el New Yorkban. Művészetének meghatározó témáivá váltak a tematikák menti kontrasztok, vagyis a kisvárosi és vidéki környezet megragadása a nagyváros zsúfoltsága és dinamikus felépítése mellett.¹⁰⁷

Jegyzet: A művésznak a 20. század közepén jelentek meg írásai a pasztellfestészetéről. Ennek nyomán 2001-ben egy átfogó katalógus készült az alkotó életművéből.¹⁰⁸

Elpusztult művei: Vihar előtt (rézkarc)

Csorna Károly

A művésről nem lelhető fel semmilyen életrajzi adat.

Elpusztult művei: Kuruc vitéz Szentgyörgy lobogójával (olajfestmény)

Diénes János

Az abaújbaktai festő, grafikusművész 1884-ben született. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult 1909-ig. Munkásságát számos díjjal jutalmazták, többek között a Munkácsy-díjat is magáénak mondhatja. A debreceni Művészház egyik alapítójaként sokáig Debrecenben dolgozott, többnyire rajztanárként. 1945-től rendszeres kiállítója a hazai képzőművészeti életnek. Debrecenben hunyt el 1962-ben.¹⁰⁹

Elpusztult művei: Köpenyes női alak (kőrajz)

---

¹⁰⁷ Csóka István. Kieselbach Galéria és Aukciósház. <https://www.kieselbach.hu/muvesz/csoka-istvan> Letöltve: [2019. 11. 08, 11:55]

¹⁰⁸ Stephen CSOKA: *Endless is the way leading home: The art of Stephen Csoka*. Vail Fine Art Press, Colorado, 2001.

¹⁰⁹ Diénes János. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/dienes-janos_424 Letöltve: [2019. 11. 09, 18:39]

Dóczyné Berde Amál

Dóczyné Berde Amál kackói születésű festőnő. 1886. december 15-én született, tanulmányait Kolozsváron végezte, majd pedig Nagyenyeden tanított. További tanulmányutak vitték Münchenbe, majd pedig Svájcba, de nagy hatással volt rá Ács Ferenc impresszionizmusa is. Sok időt töltött Nagybányán, ahol Thorma János volt a mestere, így festményei a nagybányai festőiskola jegyeit is magunk hordozzák. Egyéni és csoportos kiállításai is nyílnak Erdély és Magyarország– szerte. Munkáit a sokféle hatáson kívül, melyek mindenikét fellelhetjük a különböző alkotásokon áthatja egyfajta báj, nyugodtság, harmónia. 1976 decemberében hunyt el Kolozsváron.¹¹⁰

Elpusztult művei: Székely a fiával (ceruzarajz)

Förster Jakab

A művésről nem található semmilyen életrajzi adat.

Elpusztult művei: Honterus János (kőrajz)

Germány Elemér

1890-ben született Budapesten. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán, majd pedig Fényes Adolfnál Szolnokon tanult. 1912-től állított ki a Műcsarnokban egészen korán bekövetkezett haláláig, 1916-ig.¹¹¹

Elpusztult művei: Kislány (rézmetszet)

Gerstner István

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Börtönjelenet (rézmetszet)

Gyárfás Győző

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Részlet a Békási szorosból (vízfesték)

---

¹¹⁰Dóczyné Berde Amál. Magyar Életrajzi Lexikon. Letöltve: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/d-750BB/doczyne-berde-amal-7524F/> [2019. 11. 09, 18:47]

¹¹¹Germány Elemér. Kieselbach Galéria és Aukcióház. Letöltve: https://www.kieselbach.hu/muvesz/germany-elemer_8678 [2019. 11. 09, 19:01]

Karol Hiller

1891. december 6-án született a lengyelországi Lodz városában. A lengyel konstruktivista művészet legjelentősebb alkotójaként tartjuk számon. Életművét leginkább a modern, avantgárd művészet felé fordulása jellemzi. 1939 decemberében hunyt el szülővárosában.¹¹²

*Elpusztult művei: **Batthyány címer** (rézmetszet)*

Jeney Zoltán

1899-ben született festőművész, grafikus.

Jegyzet: A művész alkotásairól a Nemzeti Szalon 81. kiállítása alkalmából megjelentetett műtárgyjegyzék referál.¹¹³

*Elpusztult művei: **Csendes, párás Balaton** (vízfestmény); **Alsóörsi kilátás a Balatonra** (vízfestmény); **Zathureczky István** (olajfestmény)*

Fritz Kimm

1890-ben született brassói grafikus, festő. Tanulmányait részben Brassóban, részben a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte, Balló Ede tanítványaként. 1941-ben Nadányi-ösztöndíjban részesült.¹¹⁴

Fritz Kimm egy profilba állított *Férfi fejjel* (12. kép) képviseli magát a gyűjtemény elpusztult részében. A címadásban nem megnevezett férfi egyénített. Azt láthatjuk, hogy a tekintet bal irányba, lefelé néz, így a kép sarka felé irányítja a néző szemét is, mely irányból azonban egy átló mentén haladva könnyedén eljutunk a részletesen megformált és kidolgozott hajzatig. Szintén nem mehetünk el megjegyzés nélkül a magas homlok, illetve az enyhén hajlott „sasorr” mellett, melyek mindenike meghatározza az alak karakterét. Szintén érdekes, ahogy a világos és sötét felületek szinte átfolynak egymásba.

*Elpusztult művei: **Női fej** (rézmetszet); **Férfi fej profilban** (rézmetszet)*

---

¹¹² Karol Hiller: *The Alchemist from the Evil City*. <https://culture.pl/en/interrupted-country/karol-hiller-the-chemist-from-the-evil-city> Letöltve: [2019. 12. 15, 22:36]

¹¹³ *A 81. gyűjteményes kiállításának katalógusa*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1933. április.

¹¹⁴ Kimm Frigyes. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/kimm-frigyes_9943 Letöltve: [2019. 11. 11, 10:37]

Kissolymosi Simó Ferenc

1801. április 11-én született Székelyudvarhelyen. Az erdélyi festő recepciója meglehetősen nehézkesen indult. A bécsi Anna Akadémián tanult festészetet, majd tanulmányai végeztével haza indul. Útba ejti Budapestet, ahol Döbrentei Gábor író segítségével kerül a köztudatba. Számos arcképet fest, de később kiderül, hogy nem csupán arcképfestőként tehetséges. 1829-ig élt Budapesten Döbrenteinél, majd Kolozsvárra költözött, ahol pályafutása végéig rajztanárként dolgozott. Bár tanári pályafutása is igen jelentős, nem az a szerep jut neki, mint a korábban bemutatott Bordy Andrásnak. Tanári pályája őt inkább mozdítja el a tanítás, mintsem az önálló és sikeres művészi kiteljesedés felé.¹¹⁵

Karrierjét számos forrásban egyfajta felfelé ívelő dinamikával jellemzik, mely megtörik Döbrentei Gábor politikai pályafutásának megbicsaklásával és hanyatlásával. Sok írás úgy emlékezik meg a fiatal festőről, mint nagyreményű, tehetséges ifjúról, ki végül egy kolozsvári líceum tantermében fejezi be, amúgy csillogónak induló pályáját. Stílusáról azonban majd minden szakirodalmi feljegyzés megegyezik. Finom ecsetkezelése, könnyed festési modora, a formák, alakok, színek harmóniája és visszaadása kedvelt alkotóvá tette Simó Ferencet. Korának több nagy személyisége is megfesteti vele portréját, melyet tehetségén túl nagyhírű mecénása közbenjárásának is köszönhet. Portrékészítői mivolta megkérdőjelezhetetlennek tűnik mind a visszaemlékezések, mind pedig elkészült munkáinak tükrében. Ugyanakkor észre kell vennünk, hogy kisszámú alkotásaiban néha erőteljesen felüti a fejét egyfajta visszacsatolás a korábbi nagy portrékészítők munkásságához, akár stílusjegyeik átlényegítése által is.¹¹⁶

Elpusztult művei: P. Lengyel István (rajz); Antal János erdélyi református püspök (kőrajz)

Kmetty János

Az 1889-ben Miskolcon született festőművész tanulmányait a 20. század elején Budapesten Szablya- Frischauf Ferencnél kezdte. Az 1910-es évek elején Párizsban folytat tanulmányutát, ahol leginkább Cézanne és Braque festészete hat rá. Hazatérte után 1912 és 1918 között a kecskeméti művésztelep állandó művésze. Az 1924-ben alakuló Képzőművészek Új Társaságának egyik alapítótagjaként tartjuk számon, minek utána Kassák Lajos aktivista

---

¹¹⁵ DR. BAYER József: *Kissolymosi Simó Ferencz festő*. Erdélyi Múzeum, 1. évf., 3. szám, 2015, 1–4.

¹¹⁶ Uo.

festészetének hatása alá kerül. 1946-tól a Képzőművészeti Főiskola tanáraként működik, tanítványai közül pedig több jeles képzőművész is kikerül. 1975-ben Budapesten éri a halál.¹¹⁷

Stílusát tekintve azt mondhatjuk, hogy a magyar nyelvterületeken meglehetősen ritka, kubista törekvések egyik legjelentősebb képviselője volt. Ábrázolásmódja nyugodt, az általa használt színek leginkább a hideg színskáláról kerültek ki. Kubista formavilágát leginkább a természet elemeinek, és az érdekes táji meg hasonlásoknak ábrázolására alkalmazta. Ennek ellenére azonban azt mondhatjuk, hogy érdeklődése mégis inkább a monumentálisabb, figurális kompozíciók felé fordult. Élete utolsó harmadában inkább az csendéletfestésnek szentelte idejét, ahol szintén a hűvösebb színhasználat jellemezte, valamint a zöldesbarna árnyalatok gyakori használata.¹¹⁸

Jegyzet: A művész tevékenységéről bővebben Ury Ibolya monográfiájából¹¹⁹, valamint a művész önéletírásából és jegyzeteiből tudhatunk meg többet.¹²⁰ Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság idején a korábbi Nyolcak művészcsoporthelyét az aktivista felfogású, Kassák Lajos által vezetett művészcsoporthoz vette át. Kmetty erre a korszakára Passuth Krisztina írásából is következtethetünk.¹²¹

Elpusztult művei: Táj (rézmetszet)

Komjáthy Gyula

Komjáthy-Wanyerka Gyula 1894-ben született Nyitrakomjáton. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol mestere Olgyai Viktor volt. Sikereit az első világháború idején készített rézkarcai hozták meg, melyekért Ernst-, és Zichy-díjakat nyert. 1927-ben hosszabb ideig Londonban tartózkodik, miután hazatérve megnyílik első önálló kiállítása. 1953-tól a budapesti Képző- és Iparművészeti Főiskola tanára. 1958-ban hunyt el Budapesten.¹²²

A *Rab* (13. kép) címet viselő metszet a következő, melyet nagyító alá kell és lehet vennünk, hiszen szerencsére ez is előkerült a kutatás folyamán. A kifejezésében egészen elragadó műalkotás megismerteti a nézőt a bezártság érzetével és a kiszabadulás vágyával. A

---

¹¹⁷ Kmetty János. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/kmetty-janos_675 Letöltve: [2020.06.18, 15:55]

¹¹⁸ FÜLEP Lajos, DERCSÉNYI Dezső, ZÁDOR Anna: *A magyarországi művészet története*. Corvina Kiadó, Budapest, 1970, 481–482.

¹¹⁹ URY Ibolya: *Kmetty János*. Képzőművészeti Alap, Budapest, 1979.

¹²⁰ KMETTY János: *Festő voltam és vagyok*. Corvina Kiadó, Budapest, 1976.

¹²¹ PASSUTH Krisztina: *A Nyolcak festészete*. Corvina Kiadó, Budapest, 1967.

¹²² Komjáthy-Wanyerka Gyula. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/komjathy-wanyerka-gyula_komjathy-gyula_wanyerka-gyula_10123 Letöltve: [2019. 11. 11, 11:00]

témaválasztással ellentétben, a szemünk előtt kibontakozó kép nem komor. Az ablakon besűrűdő fény, a vonalak vékonysága által megteremtett nyugalomérzet, megengedi a szemlélőnek a derűt. Ezzel azonban erőteljes kontrasztban áll a profilban ábrázolt marcona arc. Az alak az ég felé tekint, megformálásában erőt láthatunk. A kiugró arccsont, a kezek nagysága, erőteljessége, csontossága, mind olyan megfogalmazások, melyek erőteljes karaktert kölcsönöznek az alaknak. A műalkotás részletező. A hát vonala, mely a félalakban ábrázolt férfit belevezeti a börtön levegőjébe és sötétségébe a kezdeti derűn túl egyfajta nyugtalanságot és elmagányosodást is sejtet.

*Elpusztult művei: **Rab** (rézmetszet); **Vízáradás** (rézmetszet)*

Krón Jenő

1882-ben született Szobráncon. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Olgyai Viktor tanítványaként tanult festészetet és grafikát egyaránt. Éveken keresztül járt a nagybányai művésztelepre dolgozni, majd Trianon után Kassára költözik, ahol rajztanárként dolgozott. Három évtizedig Olaszországban élt, majd 1956-ban költözött Budapestre. Rézkarcai és litográfiái miatt vált elismertté Európaszerte. 1974-ben hunyt el Budapesten.¹²³

Munkásságának legjelentősebb részét sokszorosított grafikák alkotják, ezekkel érte el legnagyobb sikereit is. A '20-as évek elején Kassára emigrált művész stílusában szorosan összefonódik a kubizmus és az expresszionizmus formavilága. Érzékenyen reagál a korszak kérdéseire és problémáira. Művein egymást váltják a lágyan indázó, vagy éppen erőteljesen előretörő vonalak, annak függvényében, hogy milyen témát és lelkiállapotot igyekszik közvetíteni a néző felé. Olaszországi tartózkodása alatt ismerkedik meg mélyebben Patkó Károly és Aba- Novák Vilmos munkásságával, melyek nyomán Krón művei is lágyabbakká válnak. A festészet eszközeit használva igyekszik megmutatkozni. Alkotásain a mindennapi élet pillanatait ragadja meg, de nem a változóra összpontosítva, hanem sokkal inkább az állandóságot helyezve előtérbe.¹²⁴

Jegyzet: A művész alkotásairól kiállítási katalógusok referálnak.¹²⁵

*Elpusztult művei: **Férfi kisgyermekkel** (rézmetszet)*

---

¹²³Krón Jenő. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/kron-jeno_10983
Letöltve:[2019. 11. 11, 12:11]

¹²⁴ SOÓS Klára: *Krón Jenő 1882 kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1972. június.

¹²⁵ *Krón Jenő grafikusművész kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. május.

Köpeczi Sebestyén József

1878. november 12-én született Széken, Erdélyben. Életművét művészettörténészként, építészként, heraldikusként tartjuk számon. Középiskolai tanulmányait Besztercén végezte, majd tanult Budapesten, Párizsban és Münchenben is egyaránt. 1903-ban Kolozsvárra költözött, ahol rajztanárként dolgozott. Több könyvet is illusztrált, illetve számos akvarellje maradt fenn templombelső, üvegablakok másolatairól. Legjelentősebb tevékenységét a heraldika területén fejtette ki. 1919–'41 között Köpecen él, ahol családfákat állít össze, címereket fest. 1964 decemberében hunyt el Kolozsváron.¹²⁶

Munkásságára és művészettörténeti jelentőségére főleg az utóbbi évtizedekben került nagyobb hangsúly, minek köszönhetően több nagyobb monográfia is íródott a méltán neves heraldikus életéről. Ezekben az alkotásokban azonban főleg a címertanban betöltött szerepe és jelentősége kerül a középpontba, így sajnos nem találhatunk részletesebb reprodukciókat sem a következőkben felsorolt két freskódokumentációról, sem pedig arról a további 39 rajzról, melyeket a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek darabjairól készített.

Jegyzet: A művész munkássága bővebben Sas Péter munkájában is fellelhető.¹²⁷

Elpusztult művei: A köpeczi református templom freskómaradványa a déli oldalról (vízfestmény); *Freskómaradvány a köpeczi református templom külső déli oldalán* (vízfestmény)

László Gyula

1910-ben született a romániai Kőhalom településen. Festő, grafikus, művészeti író, aki Szőnyi István művészeti iskolájában tanult. 1933-tól a Magyar Képzőművészeti Főiskola diákja, majd 1937-től a Magyar Nemzeti Múzeum dolgozója. 1944–1949 között a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem régész tanára, az 1950-es évek végétől 1980-ig az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen tanít népvándorlást, középkori régészetet, festészetet. Munkásságát számos portré jellemzi főleg neves személyiségekről, kortársairól. Rengeteget publikált nem csak festészeti, de régészeti és művészettörténet témakörben is. 1998-ban hunyt el Nagyváradon.¹²⁸

---

¹²⁶ Köpeczi Sebestyén József. Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. <https://lexikon.kriterion.ro/szavak/2321/> Letöltve: [2019. 11. 11, 12:23]

¹²⁷ SAS Péter: *A heraldikus. Köpeczi Sebestyén József élete és munkássága*. Pallas Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2011.

¹²⁸ László Gyula. Kieselbach Galéria és Aukciós ház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/laszlo-gyula_2965 Letöltve: [2019. 11. 11, 12:34]

László Gyula többrétű érdeklődése szilárd alapot biztosított művészeti törekvéseinek. Rajzai aprólékosan kidolgozottak és a legapróbb részletekig dokumentáltak. A magyarság eredetmítoszait feldolgozó művek magyarázatát éppen a művész adja meg, saját kötetében. A ruházatokra, a harcászatra, a történelemre, a viseletrészekre kitérő tanulmány rávilágít arra, hogy a szerző, művész milyen pontossággal törekszik hősei megalkotására. Többrétű műveltsége és érdeklődése segítségül szolgál a korábrázolások hitelességében. Az alkotó enyhén idealizáló, leginkább a szépségre és erőre törekvő ábrázolásmódja harmóniában van mindazokkal az értékekkel és értékrendekkel, amelyeket kicsit nemzete nevében magára vállal.¹²⁹

Az 1910-ben született alkotó *Angyali üdvözet* (17. kép) címet viselő tollrajza témájában és kifejezésében is egy polihisztor alkotó személyét tárja elénk. A vallásos tematikának megfelelően a rajz és a kompozíció egyszerű, az alakok enyhén stilizáltak, nem egyénítettek. Mondhatnánk, hogy bármely könyv lapjain elképzelhetnénk illusztráció gyanánt. A két alak közötti szinte egyetlen kapocsként az „Ave Maria Gratia Plena” felirat szolgál. A háttérben kirajzolódó városrészlet, valamint az egyetlen fa, kiegészítésül szolgál a jelenetnek. Több geometrikus elemet használ, mint például a különböző sokszögformák, vagy éppen a kör motívuma.

Jegyzet: A művész munkáit megtaláljuk kiállítási katalógusokban¹³⁰, életrajzi adatait és stílusának elemzéseit pedig tanulmányokban.¹³¹

Elpusztult művei: Udvarhelyi székely munkás (tusrajz); *Angyali üdvözet* (tollrajz)

Lebrün– Phelippeoux

A művésztől nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Les descente de croix (rézmetszet)

Leveil– Jurij

A művésztől nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Tomheom de Cains- Bestins’ a Rome (rézmetszet); *Monument religieux* (rézmetszet)

---

¹²⁹ LÁSZLÓ Gyula: *50 rajz a Honfoglalókról*. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1982.

¹³⁰ László Gyula *Széchenyi díjas régész képzőművész*. Zirci Galéria, Zirc, 1992.

¹³¹ LÁSZLÓ Gyula: *Arckép és kézírás*. Új Horizont Kiadó, Veszprém, 1994.

Magyari Lajos

Festő, litográfus. 1940-ben költözik Kolozsvárra. Művei között leginkább az erdélyi fejedelmek portréit tarthatjuk számon.¹³²

Elpusztult művei: Id. Szilágyi Ferenc professzor (kőrajz); *Erdélyi nemzeti fejedelmek* (kőrajz)

Melka Vince

Melka Vince 1834-ben született a csehországi Neu– Benatek városban. Tanulmányait Prágában végezte a Szépművészeti Főiskolán, majd pedig Bécsben folytatta. Az 1870-es évek elején a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem tanára lett, így itt telepedett le. Munkásságát meghatározta az a jelentékeny időszak, amely alatt Rudolf trónörökösnek dolgozott. Számos akvarelljét és olajfestményét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria, illetve néhányat a kolozsvári Művészeti Múzeum is.¹³³

Jegyzet: A művész stílusáról és munkásságáról Sas Péter¹³⁴ és Bordás Beáta¹³⁵ írt képi dokumentációval illusztrált monográfiát. A művek mélyebb elemzéséről, illetve az életmű fontos csomópontjairól és alakulásáról Murádin Jenő monográfiája számol be.¹³⁶

Elpusztult művei: Zergevadász oláh paraszt (olajfestmény)

Möllinger Franziska

1817-ben született német fényképésznő. Az első német nyelvű dagerrotípiás könyv szerkesztője, készítője. 1880-ban hunyt el.¹³⁷

Elpusztult művei: Einsiedelei Sankt Verena (kőrajz)

Nendtvich Jenő

1820-ban született Pécsen. Nagyszébenben, a szász területeken, illetve Németországban dolgozott többet.¹³⁸

---

¹³² *Magyari Lajos*. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/magyari-lajos_3299 Letöltve: [2019. 11. 11, 12:38]

¹³³ *Melka Vince*. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/melka-vince_3520 Letöltve: [2019. 11. 11, 12:58]

¹³⁴ SAS Péter: *Melka Vince*. Művelődés Kiadó, Budapest, 2009.

¹³⁵ BORDÁS Beáta: *Melka Vince (1834–1911) festőművész alkotásai a kolozsvári Művészeti Múzeum gyűjteményében*. Mega, Kolozsvár, 2019.

¹³⁶ MURÁDIN Jenő: *Melka Vince*. Tinta Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2017.

¹³⁷ *Franziska Möllinger*. <https://www.photobibliothek.ch/seite007f.html> Letöltve: [2019. 12. 15, 22:28]

¹³⁸ *Nendtvich Jenő*. Kieselbach Galéria és aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/nendtvich-jeno_3967 Letöltve: [2019. 12. 13, 18:56]

Elpusztult művei: Zathureczky István (olajfestmény); *Zathureczky Istvánné Tasnádi Nagy Juliánna* (olajfestmény); *Váradi és Bartalis Őrkő alatti sírjának lebontása alkalmából készült felvételek 1936-ból* (fénykép); *Nagy Dániel* (olajfestmény); *Nagy Dánielné* (olajfestmény)

Patay Mihály

Patay Mihály Szolnokon született 1910-ben és csupán 46 éves korában, 1956-ban itt is hunyt el. Festő, grafikus, aki tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán végezte. Külföldi útjai során eljut Olaszországba, de több ízben ellátogat a nagybányai művésztelepre is, melynek környezete, és az ott dolgozó alkotók stílusa nagy hatással van művészetére. Aba- Novák Vilmos oldalán számos freskónál segédkezett, bár ezen alkotásaira vonatkozóan kevés információnk van. Elsősorban grafikai munkái miatt tartjuk számon.¹³⁹

A művész kezdeti alkotásain erősen érződnek az otthonról hozott emlékek, a népmesék és népdalok világa. Mindezekhez társul az a korai felismerés, amely Patayt a fametszetek készítéséhez vezérel. Tanulmányútjain, a különböző művésztelepeken tökéletesíti a technikában szerzett tudását és mély, erős intenzitású munkáin igyekszik visszaadni őket. Témái változatosak. Egyaránt megragadják figyelmét a mindennapi emberek, de főleg a világháborút követő években, egyre gyakrabban ábrázol építkezéseket, enteriőröket, munkafolyamatokat. Szintén a második világháborút követően, pályafutása felfelé ível, így a sikeren felbátorodva művészete újabb irányt vesz. Egyre jobban törekszik az emberi test és viszonyrendszerek kubista ábrázolására. Alakjai kifejezők, és megtestesítik a korszak hangulatának apró rezdüléseit. A szolnoki művésztelep máig becsben tartott és elismert művészeként ismeri a művészettörténet.¹⁴⁰

Jegyzet: A művész munkáit fellelhetjük különböző kiállítások jegyzékein, illetve önálló tárlatainak katalógusaiban.

Elpusztult művei: Nápoly (olajfestmény)

---

¹³⁹ Patay Mihály. Kieselbach Galéria és aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/patay-mihaly_877
Letöltve: [2019. 11. 11, 13:49]

¹⁴⁰ KAPOSVÁRI Gyula: *Patay Mihály grafikusművész emlékkiállítása*. Damjanich János Múzeum, Szolnok, 1956.

Patkó Károly

A budapesti születésű festőművész életművének feldolgozásában vannak kisebb-nagyobb hiányosságok. 1895-ben született, és a Képzőművészet Főiskolán szerzett rajztanári diplomát. 1913–'14-ben a nagybányai művésztelepen is dolgozik, de tanulmányútjai során eljut Olaszországba és Párizsba is. Életművét nagyrészt rajztanári foglalkoztatottsága jelenti, miközben kezdetben olajfestményeket készít, majd áttér a vízfesték és a grafika különböző technikáira. 1941-ben hunyt el Budapesten.¹⁴¹

Az olaszországi utak nagy befolyással vannak a fiatal művész alkotói voltára. A quattrocento művészete, illetve a félsziget tájai, színei a művészt olyannyira megihlették, hogy a világháborút követő időszakban szinte csak a napfényes Itáliából merítkezik a témaválasztásoknál. Bár megfordul a nagybányai művésztelepen, ahol elsősorban Ziffer Sándor stílusa ragadja meg, második olasz útját követően a temperával való festést választja elsődleges kifejező eszközéül. Ezzel a korszak újjátóivá vált, hiszen kortársai az ő nyomán kezdenek megbarátkozni a temperával, mint festészetben használható anyaggal. Színei leginkább tiszták, világosak és meglehetősen tompák. És bár kétségtelenül festőként ért el kimagasló sikereket, nem feledkezhetünk meg Patkó grafikai alkotásairól sem. Művei szinte festőiek voltak, mely jelenséget kitűnő rajztudásának és kifinomult vonalvezetésének köszönhetjük.¹⁴²

A következő műalkotás, melyről beszélnünk kell az elpusztult gyűjtemény kapcsán, erős kifejezőképességgel és aprólékos ábrázolásmóddal bír. A mindennapi élet egy mozzanatát megmutató Patkó Károly kép, a *Rakodás* (19. kép) fáradtságos és végtelennek tűnő folyamatát ragadja meg. Ezen a műalkotáson egyaránt jelen van a nagybányai művésztelep, valamint az itáliai tapasztalatok hatása. Egyik a megformálásban, másik a téma környezetbe való helyezésében. Mielőtt azonban ezekbe a jegyekbe mélyebben beleásnánk magunkat, érdemes megfigyelni, hogy a művész milyen mérnöki pontossággal szerkeszti és osztja a tereket. A sávozott elosztása a térnek, a magaslat- part- vágány közti éles elválás jól megfigyelhető és elkülönülő. Minden térrésznek megvan a maga főszereplője. A vágányon zajlik a kép címében megjelenő rakodás folyamata. Ennek az eseménynek a főszereplői alig észrevehető emberi alakok, akik szinte beleolvadnak a környezetükbe. A kép alsó regiszterében jelenik meg egy újabb szekér, melyen az állati formák és jelenlét a fontosabb. A két sáv azonban alig észrevehetően össze van kötve a két alak kapcsolata által, akik egymásnak adják át a terheket.

---

¹⁴¹Patkó Károly. Kieselbach Galéria és Aukciós ház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/patkó-károly_878
Letöltve: [2019. 11. 11, 13:54]

¹⁴²M. HEIL Olga: *Patkó Károly emlékkiállítás*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1971.

Az előző kettőtől teljesen elkülönülő és megrajzolt határral elszakadó rész a domboldal és a fent kibontakozó házsor tere, mely nem is kíván kapcsolatba lépni az előző kettővel semmilyen formában. A terektől némiképp elvonatkoztatva, a látványra koncentrálna, azt is mondhatnánk, hogy szinte egy toszkán kisváros képe bontakozik ki előttünk. A világos kiképzés, a nyugalom, a végtelenített meleg árad a képről. Ugyanakkor a foltszerű szerkezet, a plasztikus állati és emberi alakok a nagybányai festőiséget és talán Ziffer Sándor munkásságát juttathatják eszünkbe.

Jegyzet: A művész különböző kiállításainak, úgy az egyénieknek, mint a csoportosoknak, maradtak fenn jegyzékei, illetve képi mellékletei. Ezekből következtethetünk egyrészt a stílusra, másrészt a tematikai egyezésekre.¹⁴³

*Elpusztult művei: **Rakodás** (rézmetszet)*

Gottfried Prixner

1747-ben született Pozsonyban, német család gyermekeként. Tanulmányait egy bécsi magániskolában végezte. Az evangélikus oktatásban részesült művész feltűnik munkáival több európai nagyvárosban is, mint Bécs, vagy éppen Budapest. Halálakor 50 év körüli férfi lehetett.¹⁴⁴

*Elpusztult művei: **Szatmár és Ecsed** (rézmetszet)*

Révay Ilona

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

*Elpusztult művei: **Kisfiú** (ceruzarajz)*

Schmidtmer F. L

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

*Elpusztult művei: **Krisztus a kereszten** (rézmetszet)*

---

¹⁴³ Patkó Károly festőművész gyűjteményes kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1930; Patkó Károly emlékkiállítás. Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, Budapest, 1941.

¹⁴⁴ TÓTH Árpád: A Lipszky- térkép rézmetszője: Johann Gottfried Prixner. <https://blog.oszk.hu/foldabrosz/lipszky-terkep-rezmetszoje-johann-gottfried-prixner> Letöltve: [2019. 12. 13, 18:59]

Seethal Ferenc

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Római Szent Birodalmi lovag (olajfestmény)

Sikó Miklós

1818-ban született Septéren. 30 éves korában részt vett az 1848–'49-es magyar forradalom és szabadságharcban, melyről számtalan kisebb méretű rajzot készített. A forradalom után Erdélyben, Kolozsváron telepedett le egy időre, majd Marosvásárhelyen dolgozott. Ezen a két helyszínen több miniatűr portrét is készít. 1900. május 5-én hunyt el Marosvásárhelyen.¹⁴⁵

Jegyzet: A művésről említések olvashatók Kovács László¹⁴⁶, illetve Biró Béla kötetében. Utóbbi egész monográfiát szentel az alkotónak, melyben átfogóan tárgyalja az alkotások keletkezésének körülményeit és módzatait.¹⁴⁷

Elpusztult művei: Nagyajtai Cserey János (olajfestmény); *Nagyajtai Cserey Jánosné* (olajfestmény); *Seethal Ferenc arcképe* (olajfestmény)

Szathmári Pap Károly

Szathmári Pap Károly 1812-ben született Kolozsváron. A magyar nyelvterületek első fényképész haditudósítójaként tartjuk számon. Nem csupán fényképész, de festő és grafikus művész. Kolozsváron, Bécsben és Olaszországban végezte képzőművészeti tanulmányait, melyek után hazaköltözik Erdélybe. Munkásságát számos tájkép, várrajz és településrajz jelenti. 1843-ban Bukarestbe költözött, ahol fejedelmi festővé és fényképésszé avatták. Élete során bejárta többek között Kínát és Szibériát is. 1887-ben hunyt el Bukarestben. A művész életművében találkozhatunk olyan alkotásokkal is, melyek korrajzként is értelmezhetők.¹⁴⁸

Jegyzet: A művész alkotói tevékenységéről Murádin Jenő művészettörténész írt monográfiát.¹⁴⁹

Elpusztult művei: Vajdahunyad (kőrajz)

---

¹⁴⁵ Sikó Miklós. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/s-778D5/siko-miklos-77AE6/> Letöltve: [2019. 11. 11, 15:06]

¹⁴⁶ KOVÁCS László: *Erdélyi csillagok*. Erdélyi Szépmíves Céh, Kolozsvár, 1924.

¹⁴⁷ BIRÓ Béla: *Sikó Miklós élete és művészete 1818-1900*. Minerva Kiadó, Kolozsvár, 1944.

¹⁴⁸ Szathmári Pap Károly. Magyar Életrajzi lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/sz-77C95/szathmari-pap-karoly-77DE8/> Letöltve: [2019. 11. 11, 15:21]

¹⁴⁹ MURÁDIN Jenő: *Szathmári Pap Károly*. Krietrion Könyvkiadó, Bukarest, 2003.

Székely Andor

Az 1877-ben született festő, grafikus tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán kezdi meg, majd Münchenben folytatja. Többször látogatja a nagybányai művésztelepet, majd 1900-ban a párizsi Julian Akadémián folytatja tanulmányait. Párizsban egyéni kiállítása is nyílik. Grafikai képezik életművének jelentősebb részét. Illusztrál kiadványokat, folyóiratokat. Számos hazai és külföldi díjban is részesül élete során.¹⁵⁰

*Elpusztult művei: **Holland udvar asszonyokkal** (linóleummetszet)*

Özv. Székely Istvánné

A művésztől nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

*Elpusztult művei: **Kisfiú tanulmány** (ceruzarajz)*

Szentkatolnai Bálint Benedek

1860. május 20-án született Szentkatolnán. Az egyik legjelentősebb székely fametsző. Munkáit az erdélyi, székelyföldi motívumok újszerű, sokszor stilizált használata jellemzi. Morelli Gusztáv tanítványa volt. Rövid párizsi tartózkodását követően, az 1880-as évek közepétől otthon tevékenykedik. Főként iparművészeti munkákat készít, de ezeken túl illusztrál is, valamint Kézdivásárhelyen rajztanárként dolgozik. 1920 szeptemberében hunyt el Békéscsabán.¹⁵¹

Jegyzet: A művésztől Murádin Jenő, Márton Árpád, dr. Hermann Antal és Bakk Pál, Borcsa János szerkesztésében monográfiát adott ki.¹⁵²

*Elpusztult művei: **Székely fametsző művész három metszetének nyomata** (nyomat); **8 portréfotó híres személyiségekről** (fénykép)*

Tarjáni Simkovics Jenő

Tarjáni Simkovics Jenő 1895-ben született. 1913-tól tanult a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, ám a világháború miatt tanulmányait csak 1919-ben fejezhette be. 1923-tól már rendszeres szereplője a grafikai tárlatoknak. Sikerei főként grafikaihoz, illusztrációhoz

---

¹⁵⁰ Székely Andor. Művészlexikon. <https://artportal.hu/lexikon-muvesz/szekely-andor-8176/> Letöltve: [2019. 11. 11, 15:27]

¹⁵¹ Szentkatolnai Bálint Benedek. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/b-74700/balint-benedek-747D7/> Letöltve: [2019. 11. 11, 15:34]

¹⁵² MURÁDIN Jenő, MÁRTON Árpád: Szentkatolnai Bálint Benedek. Ambrózia Kiadó, Kézdivásárhely, 1998.

köthetők. Tagja a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének. 1927-ben a Szinyei Merse Pál Társaság grafikai díjat ad át neki. Számos önálló és csoportos kiállítás résztvevője, és nagy megbecsülésnek örvend nem csak hazai szakmai berkekben, de külföldön is. Nem sokkal a százéves születésnapja alkalmából rendezett kiállítás után, 1995-ben hunyt el.¹⁵³

Tarjáni Simkovics Jenő *Zsuzsanna* (23. kép) címet viselő alkotása a bibliai ószövetségi történetet jeleníti meg a rézmetszetként. A Dániel próféta könyvében szereplő elbeszélés egy fiatalasszonyt mutat be, akit erkölcsös, istenfélő életvitele és szépsége egyaránt kiemel kortársai közül. Férje befolyásos, gazdag bíró, akinek idősödő társai vágnak felesége bájaira, ezért meglesik őt fürdőzés közben, majd házasságtöréssel vádolják meg. A metszeten megjelenített három alakot a leskelődés és az erőszakotétele közötti pillanatban érhetjük tetten. A két erőszakoskodó férfialakot bűneik miatt a művész sötét színnel, az erkölcsös, tiszta asszonyt pedig világosabb árnyalatokkal ábrázolja. Az alakok plasztikusak, ugyanakkor nem egyénítettek, hiszen az arcukat nem mutatja meg a művész. Mégis a történet, és az általuk képviselt értékrend egyéniékké teszik őket. A háttér sejtelmessége, a felhős ég, a sötét fák megteremtik a környezetet, mely egyrészt bezárja a történetet, másrészt segíti a vének szándékát.

Jegyzet: A művész életművének feldolgozásában segítségünkre lehetnek a róla írt monográfiák¹⁵⁴, illetve a fennmaradt kiállítási katalógusok.¹⁵⁵

Elpusztult művei: Zsuzsanna (rézmetszet); *Kuruc vitéz* (rézmetszet); *Merengés* (rézmetszet)

Tipary Dezső

1887-ben született Horvátiban. Képzőművészeti tanulmányait a budapesti Iparrajziskolában kezdte, majd a Képzőművészeti Főiskolán, Nagybányán és Münchenben tanult. Több folyóiratot is illusztrált. 1967-ben hunyt el.¹⁵⁶

Az elsősorban linóleummetszeteiről és rézkarcairól ismert művész stílusában az évek során több periódust is felfedezhetünk. Témái kezdetben az emlékezetéből sejlenek fel, hiszen budapesti tartózkodása ellenére gyakran ragadja meg a falusi élet kellékeit. Az 1920-as évek

---

¹⁵³ Tarjáni Simkovics Jenő. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/tarjani-simkovics-jeno_5460 Letöltve: [2019. 11. 11, 19:28]

¹⁵⁴ ZSÁKOVICS Ferenc: *Tarjáni Simkovics Jenő*. Budapest, 1995.

¹⁵⁵ *A 63. csoportos kiállítás katalógusa*. Nemzeti Szalon, Budapest, 1930. november; *A 85. csoportos kiállítás*. Ernst Múzeum, Budapest, 1932.

¹⁵⁶ Tipary Dezső. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/tipary-dezso_1092 Letöltve: [2019. 11. 12, 17:03]

elején nála is megjelenik a szecessziós vonalvezetés és motívumvilág. Több fennmaradt rézkarcán is egyértelműen észrevehető a hagyományos grafikai módszerek keverése az új stílus motívumkészletével. Egy másik jelentős korszakként különíthetjük el a világháborúk időszakát, amikor is elsősorban portrékat készít, majd pedig megpróbálkozik a festészettel is. Bár nem sok festményt ismerünk Tiparytól, a fennmaradt alkotásokon azt láthatjuk, hogy elsősorban városrészleteket jelenített meg, vagy valamely vidéki település egy darabkáját. A háborúkat követő időszakokat mondhatjuk, hogy ilyenformán tájképfestészete jellemzi, hiszen a korábban már említett városi témákon túl leginkább a tájképei maradtak fenn ebből az időszakból. Pasztellel és vízfestéssel készült alkotásai szintén a festményeire jellemző jegyeket viselik magukon. Színei nem túl erősek, sokkal nagyobb hangsúlyt fektet a vonalak és a formák dominanciájára.¹⁵⁷

A *Csónakok* (29. kép) címet viselő metszet Tipary Dezső értelmezésében egyszerre csendélet és életkép. A bemutatott linóleummetszet egyfajta illusztrációként hat a vastagabb vonalak és az egyszerű, szinte sematikus formák miatt. A művész nem időzik sokat a részleteken, mégis az erőteljes kontrasztoknak köszönhetően megmutatkozik a csónakok oldalán található moszat. A két alak a kép háttérében szinte mellékes, bár nélkülük hiányozna az élet és az erő megjelenítése az alkotáson. Bár arcokat nem kaptak, mégis a művész különböző fejformákat és alkatokat vonultat fel. Mondhatnánk, hogy hierarchizál akár a társadalmi szerepek, akár a vagyoni szempontjából, mely hierarchia talán leginkább a viselet mentén bontakozik ki. Fontos megjegyeznünk, hogy a különböző tereket a művész néha a stégkötelek által maga is elválasztja, nem bízva teljes mértékben a nézői képzeletre.

Elpusztult művei: Tájkép tóval (rézmetszet); *Óbudai hajógyári híd* (rézmetszet); *Csónakok* (linóleummetszet)

Tyroler József

A művésről nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Mátyás király (acélmetszet); *Beatrix magyar királyné* (acélmetszet)

---

¹⁵⁷ GÖMÖR Béla: *Tipary Dezső élete és munkássága*. Magyar Elektronikus Könyvtár. GMR Reklámügynökség, Budapest, 2010, 60–66.
<https://mek.oszk.hu/19600/19635/19635.pdf> Letöltve: [2020. 02. 04, 11:30]

Vastagh László

1902. május 25-én született Budapesten. Igazi művészcsalád fiaként, ő is a képzőművészet, a szobrászat mellett dönt. Kezdetben ugyan orvostanhallgatóként, majd pedig gazdaságtudományi akadémistaként folytatja felsőfokú tanulmányait, de édesapja mellett a szobrászat is jelentős szerepet játszik az életében. Kiállításokon vesz részt, majd 1926-tól rendszeres kiállítójává válik a Műcsarnoknak. Leginkább portrékat, mellszobrokat készít a kor neves személyiségeiről. 1972-ben, Budapesten éri a halál.¹⁵⁸

Elpusztult művei: Szent László bronz szobor (szobor)

Weil Erzsébet

Aszódi Weil Erzsébet 1901-ben született Budapesten, és itt is hunyt el 75 éves korában. Képzőművészeti pályafutása leginkább grafikai mentén csúcsosodik ki, melynek technikáit a Képzőművészeti Főiskolán sajátította el. Első egyéni kiállítása 1926-ban az Ernst Múzeumban volt, melyet megelőzően, de azt követően is, számos szakmai elismerést kapott. Tanulmányútjai során kacérkodni kezd a festéssel is, de később visszatér a vonalak művészetéhez. Számos egyéni és csoportos kiállítás résztvevője. A művésznő egy gazdag, és sikeres életpályát tudhatott magáénak.¹⁵⁹

A századforduló után született Aszódi Weil Erzsébet két alkotása is megtekinthetővé válik. A két mű két különböző témát mutat be, az egyik egyházi, a másik világi vonatkozású. A *Krisztus és a házasságtörő nő* (149. kép), valamint a *Juhpásztor* (150. kép) mégis mutat némi hasonlóságot, ha egyébben nem is, hát a készítés módjában biztosan. Mindkét esetben nehezen bontakoznak ki a valós és tulajdonképpeni történések, alakok. Az első képen a fényviszonyok, az árnyékok, fények dinamikus játéka miatt nehéz követni az esemény fonalát. A többalakos kompozíció központi része a jobb oldalra csoportosul, Krisztus alakja köré. Az egyedül bíraskodó Krisztust, egy nagyobb távolság, egy képi törés választja el a többi ember csoportjától, kiknek alakjai nehezen kivehetők. A tömeg érzékeltetése, a zaj, a dinamika kifejeződése leginkább a körvonalak elmosásában, csigavonalak gyakori használatában valósul meg. Mindezt a történést a művész egy olyan architektúrába helyezi, melynek elemei sejtelmességet sugallnak, ugyanakkor néhol az alakoknál kidolgozottabbak.

---

¹⁵⁸ Vastagh László. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/v-78466/vastagh-laszlo-785A4/> Letöltve: [2019. 11. 12, 18:15]

¹⁵⁹ Aszódi Weil Erzsébet. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/aszodi-weil-erzsebet-weil-erzsebet_7191 Letöltve: [2019. 11. 12, 18:26]

A második mű, a *Juhpásztor* szintén a fények, ugyanakkor a vonalak kuszasága miatt is válik lendületessé. A pásztor alakja, akárcsak az általa vigyázott állatok formája is, elvész a sokféle vonalban, a hosszabb, rövidebb karcok útvesztőjében. A függőleges sík mentén szervezett műalkotásban mégis kibontakozik egy háztető, előtte kerítéssel, melyre mintegy támaszkodva őrzi juhait a pásztor. A cikázó vonalvezetés ellenére egy nyugalmat sugárzó, nyári idillt kibontakoztató képet láthatunk. Az állatok fekvő, nyugvó pozícióban vannak ábrázolva a kép előterében, míg a középtér főszereplője, az emberi alak testtartása egyedivé teszi főszereplőjét, aki jobb kezével gesztikulálni látszik, bal karjával pedig a kerítésre támaszkodik.

Jegyzet: A művészno munkáinak jegyzékeit, illetve néhányuk reprodukcióját többnyire csoportos kiállítások katalógusaiban találhatjuk meg.¹⁶⁰

Elpusztult művei: Krisztus és a házasságtörő (rézkarc); *Juhpásztor* (rézkarc); *Borús táj* (rézkarc); *34 természet témájú fotográfia*

Weixer Gartner Pensa

A művészoól nincsenek fennmaradt életrajzi adataink.

Elpusztult művei: Ichlacht bei Szent György (kőrajz)

Wiedemann Elias

Wiedemann Elias 1619-ben született Augsburgban. 1645 és 1650 között Bécsben, majd pedig Pozsonyban működött. 1646-ban jelent meg Magyarország hőseinek száz képe című műve.¹⁶¹

Elpusztult művei: Zrínyi Miklós 1963 és 1864-ből (kőrajz)

Zádor István

Zádor István pályafutását pénzügyi szakértőként, banktisztviselőként kezdte. Az 1882-ben született művész csak később iratkozik be a Mintarajztanodába, 1906-ban a párizsi, utóbb a firenzei akadémiára. A világháborúban haditudósítóként szolgált, azt megelőzően pedig a szolnoki művésztelep ösztöndíjas alkotója volt. A háború alatt rajztudósításokat készített, majd

---

¹⁶⁰ Az 59. csoportos kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1930, 5; *A Munkácsy- céh harmadik reprezentatív kiállítása*. Ernst Múzeum, Budapest, 1930, 34; *A 77. csoportos kiállítás*. Ernst Múzeum, Budapest, 1930, 3–4; *Ernst Lajos és dr. Lázár Béla tiszteletére szervezett jubiláris kiállítás*. Ernst Múzeum, Budapest, 1931, 240.

¹⁶¹ Wiedemann Éliás. Arcanum, Magyar életrajzi lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/w-7870D/wiedemann-elias-787B6/> Letöltve: [2019. 12. 15, 22:20]

azt követően előbb Münchenben, majd Hollandiában telepedett le. Végül 1963-ban, Budapesten hunyt el.¹⁶²

Zádor művészi hitvallásának megragadása nehézkes, az viszont szinte bizonyosnak tűnik, hogy kitűnő rajztudásának köszönhetően lett végső soron neves és nívós festővé is. Rajzainak vitalitása, dinamizmusa ad festményeinek is erőt és lendületet. Ha néhány szóban próbálnánk meg leírni a művész egyéniségét, talán azt mondhatnánk, hogy a mindent látó művészi szem megragad olyan témákat, melyek líraisága tagadhatatlan. Ez a líraiság azonban nem modoros és nem követelőző. Az alkotásokból árad egyfajta kedélyesség, egyfajta báj, amelyek mindenike a művész lelkiségének egy darabját képezi.¹⁶³

Zádor István művészeténél ezen a ponton kell megjegyeznünk a színek szerepének fontosságát. Korábban már szó esett arról, hogy elsősorban rajzkészsége miatt figyelt fel rá korának művészetkedvelő és pártoló közönsége, ugyanakkor a későbbiekben egyre gyakrabban állít ki festményeivel is. Nála azonban a szín nem köretként vagy kíséretként van jelen. A színekben a művész feloldja tulajdonképpen a rajzosságból fakadó korlátokat. Folyamatokat és összefüggéseket hoz létre. A korábbi líraiságot, amely talán éppen a fekete–fehér ellentétekből adódott, most felváltja a színek elbeszélése, monológja, vagy éppen párbeszéde.¹⁶⁴

Zádor István ugyanabban az évben látta meg a napvilágot, mint a korábban bemutatott Bajor Ágoston, stílusában azonban eltérő. A *Gémeskút* (151. kép) címet viselő rézmetszet a Darabanth Galéria adattárából kerülhetett elő, és egy másfajta aprólékosságot és nyugalmat sugall. A mű által közvetített báj, kedvesség megnyugtatólag hat a szemlélőre. A gémeskút egyfajta oázisként jelenik meg az állatok között. A kút ágai, valamint az ivó állatok testhelyzete több irányba vezetik a néző tekintetét dinamizmust kölcsönözve a metszetnek. Szinte azt mondhatnánk, hogy a fő téma tulajdonképpen egyfajta háttér, hiszen az előtér növényzete szintén hangsúlyos szerepet kap. A két felület, az előtér és az égbolt határán pedig kibontakozik a tulajdonképpeni itatás, mintegy elválasztóul szolgálva égi és földi szféra között.

Jegyzet: A művész alkotásainak jegyzéke, illetve reprodukciók zömmel az Ernst Múzeum csoportos kiállításainak katalógusaiban található meg.¹⁶⁵

---

¹⁶² Zádor István. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/zador-istvan_1167
Letöltve: [2019. 11. 12, 18:32]

¹⁶³ *A 84. csoportos kiállítás*. Ernst Múzeum, Budapest, 1932.

¹⁶⁴ *A Szinyei- Merse Pál Társaság művésztárgyjainak harmadik kiállítása*. Ernst Múzeum, Budapest, 1930, 11–13.

¹⁶⁵ *A Munkácsy- céh harmadik reprezentatív kiállítása*. Ernst Múzeum, Budapest, 1930; *A Munkácsy- céh negyedik sorsolással egybekötött reprezentatív kiállítása*. Ernst Múzeum, Budapest, 1930; *Ernst Lajos és dr. Lázár Béla tiszteletére szervezett jubiláris kiállítás*. Ernst Múzeum, Budapest, 1931.

Elpusztult művei: Gémeskút (rézmetszet)

Zágoni Szabó Lili

Zágoni Szabó Lili, született Lea, szászrégeni származású festőnő. A Képzőművészeti Főiskolán tanult, majd Budapesten telepedett le. A háborút követő években férjével Ausztriába emigráltak. 92 évesen, 1992-ben hunyt el Linzben.¹⁶⁶

Elpusztult művei: Pipacsok (olajfestmény)

Zichy István

Gróf Zichy István Bábolnán született 1879-ben. Kezdetben a Képzőművészeti Főiskolán tanult, majd Hollósy Simon magániskolájában folytatta tanulmányait Münchenben. Nem csupán grafikával és festéssel foglalkozott, de ma is láthatók freskói a budapesti zeneakadémián, ezeken kívül szőnyegterveket is készített. Párizsban is dolgozott néhány évet, majd pedig a nagybányai, és a gödöllői művésztelepek alkotója volt. 1951-ben hunyt el Abán.¹⁶⁷

Elpusztult művei: Leány a kútnál (linóleummetszet)

A Székely Nemzeti Múzeum 1945-ben elpusztult anyagában a korábban megmutatott alkotóktól nem sokkal több, 116 műalkotás szerepelt. Ezek mindenike (nem számolva a fényképeket, illetve az ismeretlen alkotók műveit) valamely korszak leképezése. Sajnálatos módon azonban mindössze 10 darabot sikerült képi valójában is rekonstruálni. Ezen 10 műalkotás nagy része grafika, melyek közül ugyanakkor a legtöbb eltér stílusában, témájában és kifejezőképességében is. Korábban már szó esett arról, hogy a különböző művészeket más és más hatások érték pályafutásuk alatt, viszont az egyértelműnek tűnik már csak abból, hogy a grafikai alkotások vannak túlsúlyban, hogy Olgyai Viktor és köre nagy hatással volt nem csupán a magyarországi, de az erdélyi képzőművészekre is egyaránt. Ugyanakkor megfigyelhető a nagybányai művésztelep hatása, valamint a külföldi tanulmányutak alatt nyert tapasztalat is, mely leginkább olasz földről és a német területekről érkezik el hozzánk. Ezek a hatások megmutatkoznak a grafikai alkotások festményszerűségében, a kompozíciók szerkesztésmódjában, az egyes elemek összeválogatásában, vagy éppen a felhasznált technikában. Szintén fontos beszélnünk arról, hogy azon tíz művész, akiknek az alkotásait volt szerencsém reprodukciókban visszaadni, 1882 és 1910 között születtek. Szűk két évtized alatt

---

¹⁶⁶ *Zágoni Szabó Lea*. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/zagoni-szobi-lidia_5038 Letöltve:[2019. 11. 12, 18:35]

¹⁶⁷ *Gróf Zichy István*. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/grof-zichy-istvan_1558 Letöltve: [2019. 11. 12, 18:43]

pedig mégis számtalan módosulata láthatjuk az egyházi és világi témák értelmezésének és megformálásának.

A gyűjtemény előző két „művész-csoportjának” elemzését követően alapvetően az alábbi következtetéseket vonhatjuk le. Ha a Varga Nándor Lajos által adományozott 1230 művet külön tárgyaljuk, a fennmaradó 417 műalkotás megoszlását tekintve az mondható el, összesen 232 darabot számlálhatunk a sokszorosított grafikákból. Voltak közöttük rézmetszetek, rézkarcok, acélmetszetek, fametszetek, illetve linóleummetszetek. Szinte azonos arányban voltak vezető helyen a linóleum-, illetve rézmetszés technikájával készült munkák. Ebben a csoportban, mint ahogy az elpusztult gyűjtemény egészében is, szobrászművészek meglehetősen kis számban képviselték magukat (egyetlen elpusztult szoborról tudunk), így a sokszorosított grafikai alkotásokon túl a festészet jelent meg leggyakrabban, azaz számszerűsítve 40 olajfestmény, 15 vízfestéssel készült munka, 13 kőrajz, 8 ceruzarajz (leginkább tanulmányrajzok), illetve egy-egy pasztellel, tussal és tollal készült mű vált a bombatámadás áldozatává.

Egy másik elemzési területet az alkotások témájának feltérképezése jelentett. Egyik vagy másik téma képviselői a különböző korok, mesterek, megrendelők és divatok szerint különülnek el. Hogy csupán egy példát említsünk, a plen air festészet idején egyértelműen több tájkép és a mindennapokat ábrázoló kép születik, mint a romantikus portréfestészet korában. A legszámosabb alcsoport mégis a portréké (62 alkotás). A korábbiak az elit tagjait (nemesek, magasabb hivatalok viselői) ábrázolják, a későbbiek között egyre több a családtagokról, rokonokról, közemberekről készült portré van. Ugyanakkor a rendkívül változatos címadásokból, valamint a vizualizálható művekből is kitűnik, hogy a témaválasztás meglehetősen összetett.

A művek mélyebb feltérképezése érdekében első szűrőként három aspektust meghatározó kutatást végeztem. Ez a három dimenzió megállapítja, egyrészt, hogy milyen arányú az elpusztult és a fennmaradt alkotások száma, másrészt, hogy milyen mértékben voltak jelen az elpusztult gyűjteményben dokumentációs, illetve kiállítási célú alkotások, harmad rész pedig, hogy az 1945 előtti gyűjteményben hány egyedi és hány sokszorosított grafikai alkotás volt. Ezek szerint azt láthatjuk, hogy 1723 alkotás pusztult el, amelyből 1647-et ismerünk legalább cím szerint, és mindössze 5 darab menekült meg (itt a bedobozolt művekről van szó, nem azokról, amelyeket meg sem próbáltak elvinni, utóbbiak az adattárban kerülnek felsorolásra). A kutatásom eredményeit tekintve elmondhatom továbbá, hogy eddig összesen 17 alkotó, 151 műve volt képileg rekonstruálható. Szintén a számoknál maradván, 1368 mű sorolható a kiállítási

célzattal készültek közé (grafika, szobrászat, festészet egyaránt), és 171 a dokumentációt (néprajzi, történelmi, földrajzi) segítő alkotások közé. Ami az egyedi és a sokszorosított grafikai alkotásokat illeti, ha Varga Nándor Lajos munkáit külön tárgyaljuk, akkor azt látjuk, hogy 239 darab grafika és 70 egyedi mű alkotta az elpusztult anyagmennyiség ezen részét. Szintén nem feledkezhetünk meg továbbá arról a 184 műalkotásról, amelyek még feltérképezhetetlenek, hiszen vagy fényképek, vagy pedig nem tudunk semmit róluk a címeiken kívül.

Ami mélyebben a gyűjtemény összetételét illeti, azt láthatjuk, hogy a korábban már említett 62 portrén kívül jelentős számban kapnak helyet tájképek is (35 alkotás). Azért tartom fontosnak ezen két műnemnek a kiemelését, mivel híven tükrözik azt a festészeti hagyományokhoz való ragaszkodást, amely a korszak művészeit is meghatározza. Bár olyan művészekről beszélünk, akik valamilyen újítást mindenképpen vittek az erdélyi és magyarországi képzőművészetbe, mégis hasonló módon ragadják meg a hazai tájakhoz és emberekhez való feltétlen kötődést. A fennmaradó 212 alkotás, melyek egyaránt tartalmaznak grafikákat és festményeket változatos felosztásúak. Találunk közöttük csendéleteket, többalakos kompozíciókat, illusztrációs anyagként felhasznált műveket (irodalmi művekhez, szakpublikációkhoz), valamint Köpeczi Sebestyén József esetében dokumentációs rajzokat (majdnem félszáz rajzot készít a múzeum tárgyairól, illetve a köpeczi református templom falképeiről). Több esetben ezek a rajzok vagy tanulmány céllal, vagy pedig néprajzi dokumentációs szándékkal/értékkel születtek.

Varga Nándor Lajos munkái

Varga Nándor Lajos grafikusművész munkássága és életműve meglehetősen színes és gazdagon dokumentált. Ez a jelenség első sorban annak köszönhető, hogy a művész erőteljesen képviselte és jelen volt mind a magyarországi, mind az erdélyi, székelyföldi művészeti életben. Származását tekintve azt láthatjuk, hogy a losonci születésű alkotó fiatalon megismerkedik az erdélyi életvitellel, tájakkal, hiszen iskolái egy részét itt végzi. Ennek köszönhető, hogy témái között gyakran szerepelnek olyanok is, amelyek kötődhetnek valamilyen formában Sepsiszentgyörgyhöz és a környezethez, melyben ifjú korát éli. Ugyanakkor a Szinyei Társaság ösztöndíja lehetőséget biztosít a fiatal művész számára, hogy tanulmányutakat tegyen először Párizsba, majd pedig Németországba és Olaszországba, melyek nagyban meghatározták stílusának és technikájának fejlődését, de témaválasztását is bizonyos időszakokban. Számos

külföldi kiállításon is szerepelt nem csupán Kelet– Közép Európában, de az Amerikai Egyesült Államokban is.¹⁶⁸

Az 1895-ben Losoncon születő festő, grafikus, művészeti író, középiskolai tanulmányait a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban végezte. Később a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol ezt követően tanársegéd majd pedig tanár lett. Tanulmányutakat folytatott Angliába, valamint az Egyesült Államokba.¹⁶⁹ 1913-tól volt a Képzőművészeti Főiskola növendéke, ahol tanárai között olyan neves alkotók voltak, mint Révész Imre, vagy éppen Réti István, akiknek köszönhetően már korán kialakíthatta egyéni grafikai tudását. Ez a fajta fejlődés némiképp megtorpant 1915-ben, amikor is három éves frontszolgálatra sorozták, így csupán a háborút követő évben, 1919-ben szerezhette rajztanári oklevelet. Ezt követően a Kecskeméti Művésztelepen találjuk, ahogy Nagy Imre festőművésszel ápolt szoros barátságot. 1927 és 1929 között a Képzőművészeti Főiskola Grafikai Tanszékének tanáraként Olgyai Viktor mellett fejlődhetett tovább, kinek tanításait már tanársegéd korában igénybe vehette, és kinek stílusa meghatározó a magyar grafikusművészetben. Szintén ezen a ponton kell megállnunk olyan művészetét elismerő díjaknál, melyek később folyamatos lendületben tartották az alkotó munkakedvét és kihívásokra várakozó szellemiségét. 1929-ben Barcelonában nyert bronz érmet munkáival, majd a '30-as évek elején állami ösztöndíjjal Londonba utazott, ahol a British Galéria műkincseit tanulmányozta, és Komjáthy Gyulával közösen állított ki. Ezt követően, több mint 15 évig volt a budapesti főiskola Grafikai Tanszékének vezető tanára, kinek munkásságát nem csupán Magyarországon és Erdélyben, de az Egyesült Királyságban is nagy tisztelet övezte, minek következtében 1940-ben a londoni Royal Society of Painters tagjává választotta.¹⁷⁰

Tanulmányai tekintetében nem csupán a Székely Mikó Kollégium hangulata volt meghatározó az életében. Ezt a csomópontot azért emelném ki, hiszen a kollégiumban eltöltött időnek köszönhetően később a Székely Nemzeti Múzeum is a nagyszabású gyűjteményt, és a folyamatos adományozást és lelkiismeretes munkát. A városhoz és a Székely Nemzeti Múzeumhoz való kötődése már a későbbiekben bemutatásra kerülő gyűjtemény nagysága miatt is vitathatatlan. 1910-ben került a Székely Mikó Kollégiumba, ahol Végh Endre tanított rajzot akkoriban. Ennek ellenére Varga mégis a város klasszisokkal nagyobb és becsültebb festőjének, Gyárfás Jenő

---

¹⁶⁸ Varga Nándor Lajos. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/v-78466/varga-nandor-lajos-78537/> Letöltve: [2020. 06. 10, 17:56]

¹⁶⁹ Varga Nándor Lajos. Kieselbach Galéria és Aukcióház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/varga-nandor-lajos_5125 Letöltve: [2019. 11. 12, 18:05]

¹⁷⁰ Varga Nándor Lajos. Képzőművészet Magyarországon a kezdetektől a 20. század közepéig. <https://www.hung-art.hu/frames.html?magyar/v/varga/index.html> Letöltve: [2020. 06. 10, 18:11]

műtermének volt gyakori vendége. Szinte napi rendszerességgel járt a visszavonult művészhez, akinek technikai tudása és érzékenysége lenyűgözte, bár *Gábor Áron halála* című nagyméretű vásznáról nem volt különösebben leragadtatott véleménye. Bár 1922-ben végleg visszatért Pestre, majd minden nyáron diákokat hoz a Szentgyörgy melletti falvakba és városokba, ahol művésztelepeket szervez. Ilyen településekként tarthatjuk számon Oltszemet, Földvárt, vagy éppen Aldobolyt. A metszeteiben is gyakran visszaköszönő erdélyi levegő meghatározó volt a művész számára, csak úgy, mint Székely Zoltán személye, aki a Székely Nemzeti Múzeum valamikori igazgatója, és akinek nagy szerepe volt Varga Nándor művészi pályafutásának beindításában és propagálásában.¹⁷¹

A két világháború közötti magyar grafikát alapvetően az a tendencia jellemzi, hogy az igazán jó grafikusok a festők köréből kerülnek ki. A legtöbb festőművész technikai tovább fejlődését és újítási gyakorlatait éli ki a különböző technikák próbálgatásában. Ezzel szemben ebben az időszakban létezik egy konzervatívabb irányhoz tartozó csoport is, akik a sokszorosított grafika eszközeihez nyúlnak. Ebbe a kategóriába tartozik többek között Zádor István, Komjáthy Gyula és Varga Nándor Lajos is.¹⁷² Művészetének alapvető jegyévé válik a különböző tájak, korszakok, kultúrák és társadalmi viszonyok integrálása olyan módon, hogy az erős különbségeket és meg hasonlításokat nem elmossa és tagadja, sokkal inkább egyfajta illúziórombolásként felvillantja és megmutatja. Az 1920-as évek elején dönt a grafika mellett, és kezdi meg műveinek készítését előbb mélynyomásos technikával, később pedig a fametszés alkalmazásával. Tulajdonképpen ezeknek a technikáknak köszönhetően válik a magyar grafikusművészet egyik legkiemelkedőbb alakjává, hiszen úgy hoz újításokat, hogy közben megtartja a hagyományokat, és ragaszkodik az elődeitől szerzett tudáshoz. Ugyanakkor soha nem keresi a könnyed megoldásokat, hanem folyamatosan kihívások elé állítja tárgyit tudását.¹⁷³

A Sepsiszentgyörgyön hagyott anyag tekintetében felhívnam a figyelmet egy meglehetősen különös tényezőre. A művész mintegy 1230 művet hagyott a Székely Nemzeti Múzeumra, olyan műveket, melyek szinte egyértelműen felölelik a sokszorosított grafikai készletének egészét. Erre vonatkozóan a múzeum 1943-as évi jelentéséből szerezhetünk bővebb információkat, mely jelentés a következő képpen szól: „E szaporulatból legnagyobb értéket képvisel a Varga Nándor Lajos képzőművészeti főiskolai tanár 1282 darabot számláló

---

¹⁷¹ GÁBOR Dénes: *Centenáriumi tünődések. Varga Nándor Lajos, 1895–1978*. Művelődés, 46. évf., 12. szám, 1994, 9–11.

¹⁷² FÜLEP Lajos, DERCSÉNYI Dezső, ZÁDOR Anna: *A magyarországi művészet története*. Corvina Kiadó, Budapest, 1970, 532–533.

¹⁷³ P. SZABÓ Ernő: *Grafikák történelmi háttérrel (Száz éve született Varga Lajos)*. Magyar Szemle, 29. évf., 3–4. szám.

adománya, melyből egy nagyobb szabású olajfestmény, mígnem a többi vízfestmény, tusrajz, rézkarc, fametszet és egyéb grafikai mű. Különösen becsessé teszi e sorozatot az a körülmény, hogy más művészek alkotásai mellett 1195 darabbal magába foglalja Varga Nándor Lajos eddig alkotott összes metszeteinek első példányát. Ilyen formán tulajdonunkba jutott egy teljes Varga Nándor– sorozat, amilyen már magának az alkotó művésznek tulajdonában sincsen. Nagyszerű adománya értékes példája annak a nagy szeretetnek, amely intézményünket többnek akarja látni, mintsem egy félreeső vidéki múzeumnak!”¹⁷⁴ Törekvése, hogy minél több művet lehetővé helyezzen a múzeumnál, arra engedhet következtetni, hogy a székelyföldi múzeumot szánta életművének egyik otthonául. Az elpusztult alkotások nem jelentik a letétben hagyott művek egészét, hiszen a művész a világháborút követően igyekszik pótolni az elpusztult munkákat, így napjainkban is találunk számos Varga Nándor Lajos nevével fémjelzett alkotást a gyűjteményben.

A felsorakoztatott technikák esetében azzal szembesülhetünk, hogy a 1230 alkotás legnagyobb része a sokszorosított grafika eljárásaival készült. Így az elpusztult anyag 633 rézmetszetet és 154 olajfestményt tartalmazott. Ezekhez adódott még több száz olyan mű, melyek a grafikai technikák különböző típusait villantják fel, számukat azonban nehézkes meghatározni, mivel a múzeumi leltárkönyvekben is vannak sajnos hibásan feltüntetett példák. A technikák szerinti csoportosítás talán nem volt ebben az esetben feltétlenül fontos, viszont olyan szempontból fontos a súlyozás, hogy ezáltal felmérhetjük a művész szándékát is egyrészt az intézménnyel, másrészt az ide elhelyezett művekkel kapcsolatban. A korábbi két nagyobb csoport esetében a műalkotások számbavételéa témák felsorakoztatásával folytattam, jelen alkotónál azonban ennek feltérképezése elhanyagolható, hiszen majd minden témában és műnemben alkot, ráadásul jelentős számú művet. Azt viszont egyértelműen elmondhatjuk a veszteséglista megtekintését követően, hogy a művész rengetegszer megörökíti családtagjait, a környezetében élő embereket, barátokat, egyszerű, városi vagy éppen vidéki arcokat, nevesebb személyiségeket, művészeket, politikusokat. Ezek legalább ilyen gyakoriak életképei, a mindennapok ábrázolására szánt alkotásai, valamint tájképei. Legkisebb számban a reprezentációs és dokumentációs, valamint egyházi jellegű művek fordulnak elő, és ezek is többnyire valamely külföldi előd, Varga Nándor esetében Hieronymus Bosch munkáinak másolatai.

---

¹⁷⁴ HERPEI János: *A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944*. Acta Siculica. A Székely Nemzeti Múzeum évkönyve, Sepsiszentgyörgy, 2004, 106.

Műelemzések, korszakolások

Varga Nándor Lajos munkái esetében különösen nehéz valamilyen csoportosítást alkalmazni, mivel több mint ezer műalkotásról van szó. A 1230 műből álló gyűjteményből a kutatás során 119 darabot sikerült újra képi valóságában megtalálni. Ezen alkotások között a változatos technikai megvalósításokon túl különböző műfajokkal is találkozhatunk. A művek elemzésében éppen a műfaji csoportosítást vettem alapul. Mivel zömében sokszorosított grafikai alkotásokról van szó, így azt láthatjuk, hogy többször is előfordul, hogy egyik vagy másik téma, esetleg cím akár kétszer, háromszor is megjelenik. Ilyen esetekben szerencsés, ha legalább egy mű előkerül az érintett témából, hiszen az már visszaadhat egy arcot, egy tájat, vagy akár élethelyzetet. Példaként felhozható, hogy önarcképek vagy éppen családtagok arcképei is többször vannak bejegyezve, viszont nem ugyanazon évből, hanem esetenként az élet különböző periódusaiban. Éppen emiatt tehát elsődleges válogatási szempontot jelentett a művek datálása, valamint műfaji hovatartozása, mivel egy valóban jelentős gyűjteményről van szó, amelynek feltérképezéséhez először bizonyos nagyobb témákat vagy alkotói korszakokat kell megállapítani. A művek rekonstruálásában a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályának adattára volt az elsődleges forrás, illetve a művész saját maga által összeállított adattára, mely nagyszerű rávilágítást nyújtott tulajdonképpen az egész életműre. De lássuk is azokat az állomásokat!

Az egyes típusokat tekintve, így például az arcképek, illetve a történelmi tárgyú művek esetében azt láthatjuk, hogy sokszor egy sorozat darabjaiként tarthatók számon, vagy esetleg egy folyamat során bekövetkezett változás megörökítéséül szolgálnak. Továbbá az is feltételezhető, hogy egyes művek illusztrációnak készülhettek valamely másik alkotás kísérőjeként, hiszen főleg a történelmi vonatkozásokat hordozó művek sok esetben ugyanazzal a technikával, hasonló méretekkel és hasonló kiképzéssel is készültek, ami arra engedhet következtetni, hogy valamilyen sorozat részét képezték. Konkrétan, nézzük meg először a művész történelmi vonatkozású alkotásait.

Az első ciklus, amiről beszélnünk kell a magyarság történetét felölelő sorozat, a *Csodaszarvas* eredetmítosztól (102. kép) egészen a *Trianoni* békeszerződés (141. kép) ábrázolásáig. A fametszés technikájával készült alkotások talán egyik legszembetűnőbb tulajdonsága az a mozgalmasság, amellyel még a portrékat is felruházta a művész. A jeles történelmi személyiségeket ábrázoló arcképek, mint amilyenek például a *Deák Ferenc* (137. kép), *Zrínyi Miklós* (122. kép), *Dózsa György* (117. kép) vagy éppen a *Bocskay István* (125. kép) arcképét tükröző metszetek a „sablonosnak” mondható beállítás ellenére

kifejezőmódjukban formabontók. Ugyanakkor egyfajta kettősséggel is tekinthetünk a művek hermeneutikai értelmezésére, hiszen egyes arcképek esetében egy meglehetősen sematikus, kezdetlegesnek, gyermekinek is nevezhető megformálásmódot fedezhetünk fel. Ugyanakkor nem mehetünk el amellett a tény mellett sem, hogy a világháborúk környékén a vezető szerepet betöltő magyar történelmi arcképtárba Varga olyan alakokat válogat be, akiknek nem egyértelmű a nemzeti megítélése. A legtöbb általa megformált személyiség szerepet vállalt olyan politikai helyzetekben, amelyekben a meghozott döntés nem váltott ki általános elégedettséget, esetleg az idők folyamán átértékelődött, gondoljunk csak például az 1848-as forradalmat követő Kiegyezésre, melyet Deák Ferenc nevéhez köthetünk. Talán éppen ezen megfontolásból közvetít a művész majd mindegyik személyiség révén valamilyen mondatot, mottót, magyarázatot, melyeket a képeken feliratok formájában fel is tüntet.

Szintén a történelmi témákat körbejáró műveknél, és akár ennél a fametszet sorozatnál maradvá, beszélnünk kell a több alakos kompozíciókról, melyek valóban mozgalmasságukkal, virtuozitásukkal ragadják meg a néző figyelmét. Ebben az esetben is néhány példán keresztül szemléltetném a művek többségét meghatározó jellemvonásokat. Ha megfigyeljük a *Mohács* (119. kép), vagy a *Török háborúk* (124. kép), esetleg az *1914–1918* (138. kép) címeket viselő alkotásokat, megállapítható a mozgalmasságon túl egyfajta megemlékezésre való törekvés. A háromszögkompozíció, a néha piramisszerű kiképzés, a labirintusforma, vagy éppen az alakok lassú kibontakozása egyfajta lassú ráeszmélést engedélyez a szemlélőnek. Ezek a művek, hasonlóan a korábban bemutatottakhoz, szintén felirattal vannak ellátva, ám ezek leginkább a mű témájára vagy címére tett utalások, mintsem egész mondatok vagy hitvallások. Ugyancsak megfigyelhető, hogy a történelmi alakokat több esetben ábrázolja párban is, úgy, mint a *Széchenyi és Kossuth* (133. kép), vagy *Zrínyi és Frangepán* (128. kép) című művek esetében láthatjuk, ahol viszont már az alakok megformálásán túl hangsúlyos szerephez jut a köztük lévő viszony ábrázolása is. Ezt a viszonyt leginkább a testtartások, a gesztusok, az arckifejezések, valamint esetenként a háttérben lejátszódó esemény révén láttatja.

A történelmi tárgyú képekhez hasonló kialakításúak a mitológiai tárgyú alkotások. Ebben az esetben azonban nem szükséges különbséget tennünk az egy- illetve több alakos kompozíciók között, mivel általában az egy szereplőt bemutató alkotások sem annyira portrék, mint inkább narratív ábrázolások. A *Vénusz és Amor* (146. kép), valamint a *Laokon* (62. kép) címet viselő rézmetszet, illetve rézkarc technikával készült alkotásokon több alakot fedezhetünk fel. Az első művön az incselkedés, a játékosság kerül középpontba, melyet még jobban hangsúlyoz az arckifejezésekből áradó vidámság. A Laokoón-történetet megmutató rézkarc esetében a

tragikus történetet alátámasztja egyfajta borongós ábrázolásmód is. Az első művel ellentétben utóbbit a sötét megfogalmazás és az alakok nehezkesebb kibontakozása jellemzi. Akárcsak a korábbi műalkotás esetében a *Fortuna* (144. kép) és a *Prometheus II* (68. kép) című művek is egyfajta hangulatbeli különbözőséget mutatnak. A Prométheus-történet hasonlóan az oly sokszor megelevenedő Laokoón-témához szintén egyfajta baljós felfogást tükröz, mely keveredik ugyanakkor a kiszabadulás lehetőségével. Ezt a lehetőséget a művész a sötét és világos felületek éles elkülönítésével oldja meg. Fortuna alakja ellentétben a báj, a fény és az optimizmus megtestesítése. A módszer, mellyel az alkotó a vékony sugarakat az alak köré csoportosítja, kiemeli a testtartás és az arc szépségeit, gondosan vezetett vonalait, a jellem lágyságát.

A vallásos témájú képek sorából egy Madonna-ábrázolást, egy a Krisztusi-passióhoz kötődő alkotást, valamint egy teremtéstörténeti jelenetet emelnék ki bemutatásra. A *Madonna* (93. kép) címet viselő linóleummetszet megfelel a művészettörténetben oly népszerű példa követésének. Az anya és gyermeke közti bensőséges viszony egyértelműen a mű alapvető jegyeként könyvelhető el. Leonardo da Vinci *Sziklás Madonnáját* követően a Madonna-ábrázolásokon egyre gyakrabban jelenik meg a kuporgó női alak motívuma. Azt mondhatnánk, hogy ennek a leonardói hagyománynak megfelelően formálja meg Varga Nándor is a Szűzanya alakját. A kisgyermek felnyújtja kezét édesanyja arcához, aki szelíden tekint le gyermekére. Erős kontrasztot képez az alakok világos kiképzése a háttér sötétebb megjelenítéséhez képest, melyen első ránézésre egy vidékies ház belsejét fedezhetjük fel. Az *Ádám teremtése* (55. kép), és a *Keresztfán* (44. kép) rézkarcok merőben más képet tárnak elénk. Míg a Madonna-ábrázolásról a mozgalmas háttér ellenére is a derű és a nyugalom árad, addig az ember teremtésének története egy dinamikus látvány. Az emberi alakot körülvevő fátyolszerű felhő, az örvény, amelyből egyfajta kiszakadás útján születik az új élet, elüt a korábbi nyugodt harmóniától. Szintén egyfajta kavargást eredményez a szürke különböző tónusainak játéka. A harmadik alkotás, amely a krisztusi szenvedést igyekszik megragadni, leginkább a korábban már bemutatott háborús „emlékműveket” idézi elénk. Az alakok ebben az esetben sem különülnek el egyértelműen. Szinte kivehetetlen Krisztus alakja a kereszten, hiszen még csak nem is a mű középpontjába helyezi a művész. A baloldalon felfedezhető kereszthalál úgy válik a mű címadó támájává, hogy a szemlélő tekintetét a különböző fény-árnyék kontrasztok vezetik a központi motívum felé. Az viszont egyfajta általános jegyként látszik visszaköszönni, hogy a művön erőteljesen elkülönül a világos és a sötét képrész, melyek között a határ egyfajta átlóként bontakozik ki.

A többalakos kompozíciók sorát követve beszélnünk kell az életképekről. Ezek az alkotások sokszor ábrázolják munkavégzés, vagy éppen szabadidős tevékenység közben, esetleg sorsfordító események idején az embereket. Ebbe a csoportba tartozóan négy rézkarcról ejtenék szót, mivel az élet különböző korszakai tárulhatnak fel előttünk. A *Hintázók* (42. kép) címet viselő rézkarc a gyermekkor örömeit helyezi előtérbe. A két gyermekalak egy világos körben, szinte azt is mondhatnánk, hogy egy reflektor fényében kerül megjelenítésre. Mintha egy mesevilág, egy másik világ dimenziói nyílnának meg a szemlélő előtt, miközben tekintetével igyekszik behatolni ebbe a paradicsomi környezetbe. Hasonló báj, és ugyancsak a születéshez és a gyermekkorhoz kötődő derű érződik az *Anya gyermekével* (47. kép) kompozíción is. Az édesanya játékosága, egybefonódik a gyermek vidám arcával. Az asszony ölében gyermekével, hasonlóan a tisztáson hintázó gyerekekhez, egy külön világot, egy másik univerzumot jár be. Azt is mondhatnánk, hogy kézzel tapinthatóvá válik még az általuk használt külön nyelvezet is. Átlépve a felnőttkor és a munka világába, hátulról ábrázolva, feladata fölé görbülve szembesül a külvilág a *Kapáló leány* (77. kép) alakjával. A műről nem tűnik el a művész stílusát nagymértékben meghatározó optimista szemlélet, de már érezhető a munkavégzés fáradtsága. A leány alakja a kecsesség, a nőiesség példája, ugyanakkor az, hogy háttal fordul a világnak, bezárkózásra is utalhat. Egyfajta korképként is felfoghatjuk ezt az ábrázolást. A művész megmutatja a munkás ember életének egy kis szeletét annak minden jegyével, beleértve ebbe a ruházatot, akár a hajviseletet, vagy a munka iránt érzett elkötelezettséget és annak szerepét a mindennapokban.

Az utolsó ciklus talán, mely az emberi élet fordulóihoz kapcsolódik a halál motívumának megjelenítése. A *Halotti menet* (72. kép) címet viselő rézkarc ennek megmutatását tűzi ki célul. A megmutatott esemény ebben az esetben grandiózus, és már nem annyira lágy vonalvezetésű, mint a korábban bemutatott művek. Az alkotáson kevesebb a fény, nagyobb hangsúly kerül a sötét részekre, és hasonlóan a többi sokalakos műhöz, itt sem különíthető el teljesen a halott alakja, vagy akár a gyászoló tömeg egyetlen alakja. A tömegbeli kohézió egyfajta káoszhoz vezet, mégis felfedezhetünk mindebben bizonyos rendszerességet, egy ünnepélyes egységet.

Néhány műalkotás erejéig a több alakos kompozícióknál maradva, meg kell állapítanunk bizonyos közös jegyeket, amelyekből néhányat már a korábbi művek esetében ismertettem. Ennek érdekében három rézkarcra, illetve egy fametszettel foglalkoznánk. A rézkarcok esetében, az *Örömfá* (61. kép), a *Khaosz* (59. kép), illetve az *Ecce homo* (38. kép) címet viselő alkotásokról lenne szó. Bár ezeket a műveket akár a vallásos, vagy mitologikus témájú alkotásoknál is tárgyalhattam volna, fontosnak éreztem, hogy inkább ebben a csoportban

beszéljek róluk, mivel szép példái a fény-árnyék kontrasztok, a hideg-meleg kontrasztok, illetve a különböző értékrendek közötti kontrasztok megmutatásának. Az *Örömfá*, illetve a *Khaosz* egyfajta örvényt mutat meg. Előző esetében ez az örvénylés a kép bal oldalán világosan hagyott részen mutatkozik meg, mely csak még jobban hangsúlyozza a kép jobb oldalán zajló rituális hangulatú, táncot idéző esemény fontosságát. Meglepő azonban az, hogy az ég fényessége szolgál egyedüli fényforrásként az eseményekhez, akárcsak a barokk, chiaroscuro módszerrel készült kompozíciók esetében. A művész a fa körül különböző mozgást végző emberek sorával vezeti a szemlélő tekintetét, mely egyenes vonalban fut a képtér közepe felé. Szintén a középpontra irányítja a tekintetét a Khaosz című alkotás is, ez azonban nem egyenes vonalú mozgása, hanem koncentrikus kiképzése nyomán. Egyfajta felemelkedésnek lehetünk tanúi. Ahogy a képben halad a tekintet felfele, úgy világosodnak is a szférák. Ezen a ponton pedig talán eljuthatunk az *Ecce homónál* érvényesülő értékrendbeli ellentéteződésekhez. Ezen a műalkotáson a függőleges sík mentén oszlik a rézkarc két egyenlő oldalra. Ez a megoszlás a világos és sötét oldal ellentéte révén valósul meg. Ugyanakkor a történetet tekintve, mivel az alakok arca és szerepe szinte meghatározhatatlan, azt mondhatjuk, hogy az alapvető meg hasonlóság a fény és az árnyék kontrasztjában rejlik. Az utolsó, szintén több alakot felvonultató kompozíció, mely bemutatásra kerül a *Petőfi* (134. kép) címet viselő fametszet. Talán a technikából is adódik, hogy ez az alkotás kicsit másképpen tárul a szemünk elé. Nem annyira a fények és árnyékok, mint inkább a vékony és vastag, illetve világos és sötét vonalak kettőssége határozza meg. Ebben az esetben azonban a tömeg megragadása is másmilyen. Míg az előző műveknél a tömeget szinte csak a végtagok és a homályos formák érzékeltették, úgy itt a szilüettek elkülönülése helyezi előtérbe a sokaságot. A mű középpontjában álló szónok pedig, eltérően a korábban már szemléltetett művektől, valóban az alkotás csomópontját képezi. Szónoki és vezetői státusa egyértelmű a pulpitus, a kézmozdulat és a cím hármásának tanulmányozása után.

A több alakos művektől az egy alakos portrékhoz vezető átmenetet a tájképek csoportjával hidalnám át. Varga Nándor Lajos tájképeinek egyfajta közös jellemzője a geometrikus szerkesztésmód, valamint a síkok és térrészek szabályos elkülönítése. A *Badacsony* (97. kép, 98. kép) címet viselő, több példányban is elkészített mű is ennek a térrészekben való elkülönülésnek a példája. A linóleummetszés és a fametszés technikájával is elkészített mű a vízszintes sík mentén oszlik két részre. A kép alsó részét a művész lendületességgel és spontaneitással kezeli, így kevésbé rajzolódnak ki konkrét formák. A badacsonyi hegycsúcs a háttérben, ugyanakkor a kép középpontjában van jellegzetes kürtőszerű

formájával. A fametszeten a hegy előterében megjelenő formák leginkább egy visszatükröződésre emlékeztethetnek. Ugyanakkor ezen a metszeten a hegy sokkal inkább hangsúlyos szerepet kap, mint a linóleummetszeten. A *Falu* (32. kép) és a *Kaszált oldal* (74. kép) témáját megmutató rézkarcok kicsit másképpen osztják meg a teret, mint az a korábbi két esetben volt megfigyelhető. Mind a két karc az átlók mentén szervezi leginkább a tereket. Míg az első esetben egy szabályos átló szeli át az alkotást mintegy tükörképszerűvé téve a fő motívummal átellenben levő képi részt, addig az utóbbi több szabálytalan átló mentén is megosztja a domboldal képét. Az első mű sötétebb kiképzése miatt a Varga Nándortól megszokott másik világ képét idézi a néző elé. Ugyanakkor a már korábban is említett különös mélységérzet, amely a jobb sarokból a mű középpontjába irányított átló hatására valósul meg, egyrészt vezeti a tekintetet, másrészt pedig egyfajta misztikumot kölcsönöz a műnek. A kaszált hegyoldal már kevésbé sejtelmes, viszont nem kevésbé mozgalmas. A két szabálytalan átló mintegy „z” betűben szabdalja a kép terét. Az előtérben megjelenő domboldal, a rendre vágott szénával szinte egybemosódik az égen megjelenő felhők viharos kiképzésével, valamint a fölöttük is elterülő égbolttal. Az égbolt különböző egységekre való osztása olyan, mintha a föld különböző szféráiba kalauzolná a szemlélőt.

Az előtér és a háttér, valamint a fő motívum és a mellékmotívumok egyedi megjelenése és kettőssége Varga Nándor Lajos grafikáinak szintén egy alapvető sajátossága. Ahogyan azt a tájképek esetében is láthattuk, gyakorta előfordul, hogy a címül szolgáló domborzati elem, vagy alak, esetleg esemény szinte másodlagosnak tűnik a környezethez és a mű egészéhez képest. Nincsen ez másképpen a *Loggia dei Lanzit* (46. kép) megmutató rézkarc esetében sem. Bár a mű címét a reneszánszos kiképzésű, árkádokból álló loggiáról kapta, azt mintegy átszeli az előtérben helyet foglaló emlékmű amely ráadásul a loggia világos és vékony vonalakkal való kiképzésétől eltérően fekete. Azt is mondhatnám, hogy kirívó és meghökkentő az, ahogyan az alkotó a monumentális és erőteljes fekete oszloppal megtöri egyrészt a képről áradó nyugalom érzetét, másrészt pedig megszakítja a kép egységességét.

Ahogy arról már korábban is szót ejtettem, a tájképek és építészeti részletekről készült képek mintegy átmenetet képeztek a portrék és önarcképek csoportja és a több alakos, mozgalmasabb kompozíciók csoportja között. Ezek az alkotások úgy emelik ki a megmutatni kívánt alakot, hogy közben nem szorítják le a képről az előtér vagy a háttér kiegészítő elemeit sem. A *Lundi arcképe* (56. kép), és a *Gecse Rózsika* (60. kép) címeket viselő portrékat az általuk ábrázolt nőtípus miatt emelném ki. Ezek az alkotásokon érvényesül a már korábban kiemelt jelleg, miszerint úgy az alak, mint a cselekvés, amelyet végez fontos. Gecse Rózsika portréja

egy teljesen sematikus, szinte üres háttér előtt bontakozik ki. Kifejezi a művész azon törekvését, mely kizárja már a mögöttes környezet grandiózusságát, esetleg mintáit, formáit. Emiatt történhet meg az, hogy a szemlélőnek csupán az arc rezdüléseit, a kézvezetés vonalait, a ruházat halovány redőit kell befogadnia. Lundi esetében kicsit másabb a megformálás, mivel a lányalak cselekvés közben kerül a papírra. Hasonlóan világos a kiképzése, mint a Rózsikát megmutató alaknak, viszont a mű előterébe, a lány keze alatt már megmutatkoznak a környezet elemei. A tekintet azonban előre és felfele vezeti a néző figyelmét. *Zóbel Micikéről* (89. kép) készült rézkarca már más hangulatot tükröz. Egyrészt a modell sem vidám, mosolygós arckifejezést ölt, mint a korábbi két esetben láthatjuk, másrészt pedig csupán az arc tölti ki a grafika egész felületét. Hangsúlyos szerep jut a hajkoronának, a keretnek, amit a hajzat alkot az arc körül, ugyanakkor nem az aprólékosság jellemzi ezt a műalkotást sem. Főleg a hajkoronánál szinte elmossa a vonalakat, így érzékeltetve göndörségét. Az arc és a tekintet komorsága megmutatkozik a fények és árnyékok keveredésében, amelyet azonban ebben az esetben nem hangsúlyoz olyan erősen, mint a korábbi kompozíciók esetében. Szintén a hétköznapi emberek portréinál maradván, egy linóleummetszetről is szót kell ejtenem, főleg a testtartás és a kéz kiképzése és vezetése nyomán. A *Szomorú leány* (88. kép) annak ellenére, hogy egy rezignált, kedvetlen, búslakodó alakot mutat meg, erősebben tükrözi a báj és a kedvesség, sőt talán a magány érzetét is. A Lundi portréhoz hasonlóan ezzel az alakkal is könnyedén tudunk sorsközösséget vállalni. A borongós hangulatot talán leginkább a metszet sötétsége, a vonalak vastag, fekete és karakterisztikus volta adja, mely így aláhúzza a kifejezett lelkiállapotot.

Érdekes sorozatot alkotnak a Varga Nándor Lajos által beadott gyűjteményben a művész önarcképei, melyekből hármat ismertetnék a sorozat részeként. Az *Önarckép szakállal* (39. kép) egy egyedinek is mondható darabja ennek a csoportnak. Egyrészt azért különleges, mert a portrészítés folyamatát is megmutatja a papírral, a ceruzával, melyek az előtérben, az asztalon kapnak helyet. Másrészt azért különbözik némiképp a többitől, mert sokkal lágyabban mutatkozik meg az arc. Az egész rézkarcon csupán a szakáll, illetve a vállrész sötét, az alak többi része pedig világos és könnyed. A másik két önarckép már némiképp különbözik ettől a példától. Az 1923-ban készült *Önarckép* (30. kép) háromnegyed profilban ábrázolja a művészt, és a háttér bár egyszerű, de mégis egyértelműen felvillantja a műtermi közeget. A felismerhető szobor, talapzatán, valamint a mű jobb oldalán megfigyelhető állványok lokalizálják a grafika elkészülésének helyét, és valóban csak válltól felfele ábrázolja a művészt. Hasonlóan tekint vissza ránk Varga Nándor Lajos 1929-ben készített *Önarcképén* (75. kép). A fametszés technikájából adódóan ez a mű sokkal erőteljesebb, expresszívebb és ugyanakkor sötétebb is.

A háttér töredékes, inkább geometriai alakzatokkal, kusza vonalakkal kerül a papírra, mintsem egy konkrét formában, így tulajdonképpen ebből a kuszaságból bontakozhat ki a fej. Az előző példához hasonlóan itt is nyaktól felfele láthatjuk ábrázolva a művészt, cigarettával a szájában, komorabb, ugyanakkor szórakozottabb arckifejezéssel, mely jellemzőpár életképszerűvé teszi a portrét. Nem vonhatunk le ezen néhány példa alapján messzemenő következtetéseket a magyarországi grafikus munkáinak stílusát tekintve, de talán azt megállapíthatjuk, hogy míg nagyobb, több alakos kompozícióinál a fő téma sokszor elvesz a környezet és az erős kontrasztok hatása mellett, addig a portrék esetében a művész törekszik minél inkább a középpontba helyezni modelljét.

A Varga Nándor Lajos által adományozott igen jelentős gyűjtemény rekonstruálható műveinek elemzését két tanulmánnyal zárnam. Azért tartom fontosnak ezeknek a műveknek a bemutatását, mert árnyalhatják és ugyanakkor megvilágíthatják a korábban már ismertett művek készülésének módját, megmutathatják, hogy mik azok az alapvető elemek és kiindulópontok, melyeket a művész fontosnak és kiemelendőnek érzett az egyes modellek megformálásában.. Az *Akt tanulmány* (65. kép) fametszet sötétebb, mint rézkarc párja. Az álló modell egy teljesen sima, fekete háttér előtt bontakozik ki, Fejét enyhén balra fordítja, és visszaköszön a női portréknál már olyan sokszor megszodált kéztartás is. Enyhén meghajlítja könyékből a kart, és az áll, vagy a felsőtest mellé közelíti. Ugyancsak fontos eleme a művész grafikáinak a fényekkel és árnyékokkal való operálás, mely ebben az esetben is megmutatkozik, noha nem olyan szembe tűnően, mint a *Férfi akt tanulmány* (35. kép), tussal és tollal készített változatán. Ezen a grafikán a művész a fényeket és az árnyékokat egyértelműen a test domborulatának megmutatására használja fel. A térdelő helyzetben megmutatott férfialaknál a felsőtest, illetve a lábak izomzata kap egy sötétebb színezetet. Ugyanakkor láthatjuk az önarcképeknél is felfedezhető semleges arckifejezések megformálását, illetve a hajzat, az arcszőrzet kiképzésének a művész által gyakorta használt módját.

Összességében áttekintve Varga Nándor Lajos 1230 műből álló gyűjteményének jelenlegi lenyomatát, azt mondanám, hogy nehéz bármilyen tematikai, technikai, vagy gondolati sémát felfedezni. Ugyanakkor a bemutatott közel 40 műalkotás mégiscsak rávezet egyfajta fonatra, bár fontos megjegyezni, hogy ez a válogatás teljesen szubjektív. Igyekeztem a lehető legtöbb téma szerint csoportosítani a műveket, hogy minél igazabb és minél megfoghatóbb legyen az a jellemzés, amelyet a művész 119 alkotásáról írni lehetne. Emiatt tartottam fontosnak, hogy ne csupán a témák, hanem esetenként a technikák és a kompozíciók szerint is elkülönítsek műveket. Amit láthatunk mindezeket figyelembe véve az, hogy az alkotó

a vonalak művészetét, a grafikát, olyan formán ragadja meg, hogy valóban elegendővé váljanak a vonalak az érzelmek, arckifejezések, élethelyzetek, hitvilágok megjelenítésére. Az erősen domináns fény–árnyék kontraszt ugyan hangsúlyozza a műveken az egyes értékeléseket, vagy éppen állásfoglalásokat, de egyértelmű a vonalak kifejezőképességének előtérbehelyezése.

Megfigyelhető ugyanakkor az a törekvés is, ahogyan a művész a modelljeihez viszonyul. Láthatjuk, hogy az egyalakos alkotásokon a háttér és a környezet szinte elveszíti fontosságát. Azoknál a műveknél, amelyekben helyez valamit az ábrázolt alak közvetlen környezetébe, az odarendelt forma vagy éppen cselekvés azt a célt szolgálja, hogy kiemelje a „főszereplő” társadalmi szerepvállalását, fontosságát, esetleg a kívánt lelkiállapotot. Több alak együttes ábrázolásánál ez a tendencia megszűnik. Mindenik figura, minden forma és minden elem szinte azonos jelentőséggel bír. Ugyan a képtér szerkesztése nyomán feltűnik egyfajta hierarchia, de az alakok szerepét illetően ez aligha észlelhető. Varga Nándor grafikáinak, főleg a többalakos kompozícióknak, illetve a tájképeknek közös jellemzője továbbá az átlók, vagy a képtér különböző síkjai mentén való elosztása, továbbá a néző tekintetének vezetése valamely irányvonal mentén. Mindezen jellemzők olyan egyediséget kölcsönöznek a műalkotásoknak, mely nem csak a felsorolt alkotásokon, de a többi rekonstruálható művön is egyaránt nyomon követhető.

Jegyzet: Varga Nándor Lajos meghatározó szerepét számos tárlattal mutatta meg a Székely Nemzeti Múzeum vezetősége és munkaközössége az elmúlt évtizedekben. Születésének századik évfordulójára készített katalógusukban igyekeztek az intézmény gyűjteményében levő munkákat kellő alázattal megmutatni, mely kiállításon összesen 100 művet szerepeltettek.¹⁷⁵ Továbbá az intézmény tulajdonában levő munkák listája megtalálható a múzeum *Panteon*¹⁷⁶ címet viselő katalógusában, valamint online felületen is, az intézmény honlapján.

---

¹⁷⁵ VARGHA Mihály: *Varga Nándor Lajos Sepsiszentgyörgyön*. Emlékkiállítás. Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum, 1995.

¹⁷⁶ Vargha Mihály: *Panteon. A sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár állandó kiállítása*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2010.

Összegzés

Jelen kutatás hipotéziseként azt az állítást fogalmazhatnám meg, hogy a Székely Nemzeti Múzeum második világháborúban elpusztult képzőművészeti anyaga rekonstruálható. Ez a megállapítás a kutatás befejezése után árnyalásra szorul, hiszen bár az anyag tételei nagyrészt valóban visszakövethetők és visszakövetkeztethetők, ám sajnos csak kisebb mértékben mutathatók meg. Ettől eltekintve sikerült egyfajta térképet összerakni az adatok feldolgozása közben. Egy olyan képzőművészeti térképet, amely rálátást ad az 1945 előtti gyűjteményre, rálátást ad azokra a művészekre, akiknek a munkái bekerülhettek a múzeum gyűjteményébe, és bizonyos rálátást ad az intézmény szakmai és művészeti körökben való megítélésére is.

A kutatásom elsődleges célja az volt, hogy a korabeli sajtó, a művészek monográfiáinak tanulmányozása, valamint az intézmény leltárkönyveinek és a fellelhető képi dokumentáció segítségével szemléletes áttekintést is nyújtsak az elpusztult anyagról, ugyanakkor fontosnak tartottam és tartom az 1945 előtti képzőművészeti gyűjtemény egészének adattárszerű bemutatását is. Szerettem volna a hiányzó elemeket szemmel láthatóvá, elképzelhetővé, valóssá tenni. Ennek a rekonstrukciós munkának köszönhetően pedig fény derülhetett olyan tényekre, mint Varga Nándor Lajos sokszorosított grafikáinak tömeges elhelyezése Sepsiszentgyörgyön, a múzeumi állomány gyarapodásának körülményei, illetve egy nagy múltú intézmény háborús menekítésének módja.

A várható eredmények között a munkafolyamat elkezdése előtt, abban bíztam, hogy ezzel a munkával némiképp közelebb kerülünk annak megvilágításához, hogy milyen veszteségek is érték egy olyan volumenű intézményt, mint a Székely Nemzeti Múzeum, a második világháború idején. Azért tartom fontosnak ennek feltérképezését, mert, ahogy azt már korábban sokszor hangsúlyoztam, az az anyag, amely ma már nem látható, a székelység és a város kulturális és szellemi örökségének részét képezte. A dolgozathoz csatolt képi melléklet és adattár segítséget nyújthat a homályos foltok megvilágításához, illetve az egyes művészletrajzok pontosításához is. Így abban reménykedtem, hogy a kutatás kézzelfogható eredménye egyfelől egy intézménytörténeti adalék, másfelől egy rekonstrukciós eszköz is lesz majd. Úgy gondolom, hogy ez tulajdonképpen sikeresen meg is valósult, hiszen annak ellenére, hogy a gyűjtemény méretéhez képest kisszámú a rekonstruálható alkotások sora, mégis az egyes csoportokra lebontva jelentős.

Végső következtetésként tehát azt mondanám, hogy abból az 1723 műalkotásból, amelyek a zalaegerszegi bombázásban megsemmisültek, ebben a pillanatban 151 darabot sikerült rekonstruálni. Erről a másfél száznál több alkotásról talán túlzás lenne azt mondani, hogy mindegyik éppen ilyen formában volt jelen a Székely Nemzeti Múzeumban, de ennek ellenére egyfajta analógiaként mindenképpen szolgálnak. Ugyanakkor szintén fontos, hogy az intézmény történetében, valamint a jelenlegi gyűjtemény alakulásában és formálódásában igen nagy szerepet játszó esemény, gondolok is a '45-ös bombatalálatra, ilyen formán feldolgozást kapott.

Összességében tekintve jelen dolgozatot, a tulajdonképpeni törzsanyagot, amely tartalmazza a művészek rövid életrajzát, az elpusztult művek jegyzékét, valamint a rekonstruálható képek katalógusát, azt mondhatnám, hogy három alapvető megállapítást tehetek. Az első megállapítás, a múzeumot ért veszteséget célozza meg a maga tömegében. A 82 ládába pakolt, és szerelvényeken útnak indított 1723 műalkotásból sajnos egy sem kerülhetett vissza már soha a múzeum kiállítótereibe. Ez a másfél ezernél is több mű összesen 67 alkotó műveit tartalmazta, melyek között egyértelmű túlsúlyban voltak jelen a grafikai alkotások. Ugyanakkor szép számban kaptak helyet olajfestmények is a gyűjtemény ezen részében. Az 1723 alkotásból 1647-re vonatkozóan vannak adataink, a fennmaradó 76 mű pedig csupán egy jegyzékként szerepel a Herepei által kiadott ládajegyzékek lapjain. E között a másfél ezer mű között továbbá találunk fényképeket, illetve olyan műveket is, amelyek elsősorban dokumentációs céllal és nem műalkotásként készültek.

A gyűjtemény gyarapodását tekintve a múzeumi jegyzőkönyvekből azt tudhatjuk meg, hogy leginkább adakozás és kutatások útján jutnak műtárgyakhoz, hiszen az intézmény anyagi kerete meglehetősen szűkre szabott. Művészek és örököseik, tanárok (leginkább a Székely Mikó Kollégium tanárai), vagyonosabb családok, múzeumi előljárók adakoznak az intézmény számára műalkotásokat, melyeknek értéke és száma a kisszámú alkalmazott miatt leginkább csak becslések útján kerül feljegyzésre. Erre a Székely Nemzeti Múzeum 1944-re vonatkozó munkatervének részleteiből kapunk adatokat: „Múzeumunk anyagát főképpen ásatás, gyűjtés és ajándékozás útján tartjuk gyarapíthatónak, mígnem a vásárlást csak abban az esetben látjuk megfelelő beszerzési módnak, amikor egy-egy kiválóan fontos múzeumi értékű tárgy megszerzése másképpen éppen nem volna lehetséges.”¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ HEREPEI János: *A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944*. Acta Siculica. A Székely Nemzeti Múzeum évkönyve, Sepsiszentgyörgy, 2004, 115.

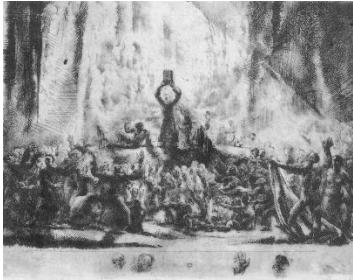

A második megállapításom a dokumentáltságra vonatkozik. Szerencsés helyzet áll fenn a Székely Nemzeti Múzeum esetében, hiszen levéltára és könyvtára megőrizte a korai dokumentáció valamennyi darabját, folyamatosan bővülő fotótára pedig kitűnő táptalajul szolgálhat az intézménytörténeti kutatásoknak. Ugyanakkor észre kell vennünk azt is, hogy bár minden bizonnyal létezett egy szelekció a befogadott művek megválogatására, bizony bekerültek olyan alkotások is, amelyeknek származási helyéről, alkotójáról, művészi minőségéről nem sokat tudunk. Herepei János igazgatói jelentéseiből kitűnik, hogy a menekítési rendelet megérkezését követően Varga Nándor Lajosra bízta a művek szakmai áttekintését, illetve válogatását, tehát egyértelműen, hogy nem találmra kerültek dobozokba a műkincsek. Ugyanakkor a menekítés idején uralkodó fejetlenség, az igazgató korábbi távozása, valamint a szerelvényeken való hely szűke miatt az összecsomagolt dobozokból is több maradt Sepsiszentgyörgyön, melyek összesen 5 olajfestményt tartalmaztak. Ezen az 5 festményen kívül még az intézményben maradtak olyan művek, melyeket Varga Nándor a menekítéshez való válogatásban maradásra ítelt, és így ezek meg is menekülhettek. Címeik és alkotóik a dolgozathoz csatolt adattárban kerülnek bemutatásra.

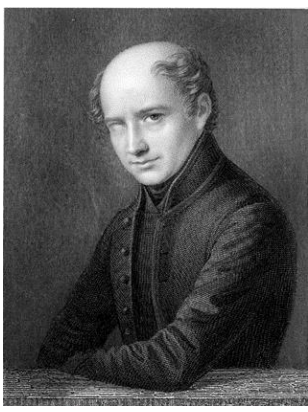
A harmadik megállapításom pedig leginkább a rekonstrukciós munkára vonatkozhat. Szemmel látható, hogy azok a csoportok térképezhetők fel jobban, amelyekben nagyobb mennyiségű mű szerepel, illetve azok az alkotók vehetők könnyebben nagyítólcense alá, akiknek terjedelmesebb az életművük, több művel szerepeltek egyéni és csoportos kiállításokon úgy itthon, mint külföldön. Ez egy olyan tény, amely nem csupán jelen kutatás esetében állapítható meg. Ugyanakkor az is észrevehető, és a jövő kutatásaira vonatkozóan mindenképpen fontos, hogy ezek a rekonstrukciók bővíthetnek. Kerülhetnek elő családi levéltárakból, hagyatékokból, múzeumi leltárakból olyan reprodukciók, amelyek az elveszett anyag valamely elemét mutatják fel. Ez a kutatás tehát egy jelenlegi állást tükrözhet csupán. A történeti összefüggések és a képzőművészeti térkép is egyaránt tartalmaz még olyan fehér foltokat, melyek kiszínezéséhez még nem látunk elég messzire.

Végül, de nem utolsó sorban, az 1945 előtti gyűjtemény részletesebb, táblázatos katalógusa előtt azt kell megjegyeznem, hogy a bombatámadást követően megindult az elpusztult gyűjtemény pótlása. Ez a pótlás is zömmel Varga Nándor Lajos tevékenységének köszönhető, aki igyekezett a még megmaradt korábbi, századfordulós anyagot bővíteni és kiteljesíteni, hiszen a korábban a múzeum birtokában levő, neves művésztől kikerült alkotások zöme sajnos odaveszett.

Adattár az 1945 előtti képzőművészeti anyag egészére vonatkozóan

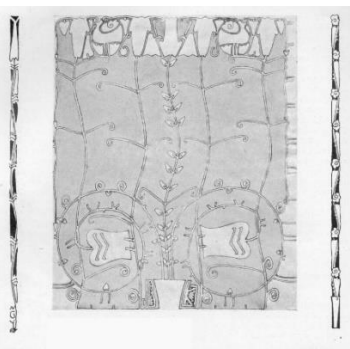

Rekonstruálható alkotások jegyzéke

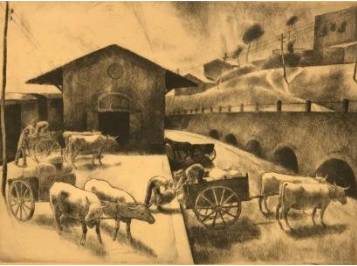

Alkotó	Mű címe Kép száma	Méret, technika	Beküldő neve	Beszerzés éve
Aba Novák Vilmos	Tíz parancsolat- 1. kép 	Rézkarc, 20x28 cm	Nagy Imre	1926
	Savonarola- 2. kép 	Rézkarc, 49x44 cm	Nagy Imre	1926
Bajor Ágoston	Esztergomi részlet- 3. kép 	Rézmetszet, 25x37 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Barabás Miklós	Önarckép- 4. kép 	Olaj, mellkép- 1837	Özv. Simó Dénesné	1903

Bois de Chesne Susonne- 5. kép	Olaj, mellkép- 1842	Özv. Simó Dénesné	1903
Vörösmathy Mihály- 6. kép	Acélmetszet, 14x11 cm	Herepei János	1942
Petőfi Sándor- 7. kép	Acélmetszet, 9x12 cm	Herepei János	1942
Kölcsey Ferenc- 8. kép	Acélmetszet, 10x7 cm	Herepei János	1942

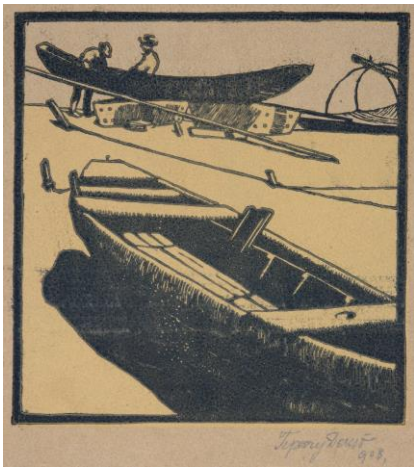

	Három nővér arcképe- 9. kép 	Olaj, arckép	Herepei János	1942
Gyárfás Jenő	Özv. Cserey Jánosné- 10. kép 	Olaj, életnagyságú	Herepei János	1903
Gy. Szabó Béla	Körösi Csoma Sándor- 11. kép 	Rézmetset	Özv. Cseh Viktorné örökösei	1945
Fritz Kimm	Férfi fej profilban- 12. kép 	Rézmetset, 23x30 cm	Zathureczky Gyula	1943

Komjáthy Gyula	Rab- 13. kép	Rézmetset, 25x33 cm	Herepei János	1942
Kozma Lajos	Címlap- 14. kép	Linóleummetset, 15x23 cm	Herepei János	1942
	Dísz- 15. kép	Linóleummetset, 9x23 cm	Herepei János	1942
	Díszítmény- 16. kép	Linóleummetset, 9x22 mm	Herepei János	1942
László Gyula	Angyali üdvözet- 17. kép	Tollrajz	László Gyula	1942

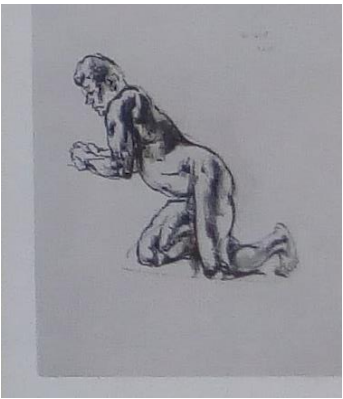

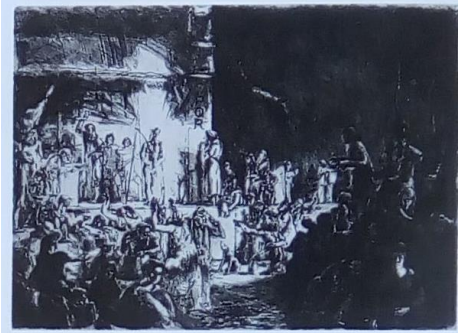
Márton Ferenc	Ópiumszívó- 18. kép	Linóleummetszet, 17x22 cm	László Gyula	1943
Patkó Károly	Rakodás- 19. kép	Rézmetset, 35x34 cm	Szász Jenő	1943
Szőnyi István	Elhagyott malom- 20. kép	Rézmetset	Varga Nándor Lajos	1943
Tere- fere- 21. kép		Rézmetset, 13x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Tavaszi szántás- 22. kép		Rézmetset, 22x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Tarjáni S. Jenő	Zsuzsanna- 23. kép	Rézmetset, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1942
Tichy Gyula	Aki nem érti a tavaszt- 24. kép AKI NEM ÉRTI A TAVASZT	Linóleummetset, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Juno- 25. kép	Linóleummetset, 7x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Haldokló tavasz- 26. kép	Linóleummetset, 15x28 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Apokalipszis- 27. kép	Linóleummetszet, 12x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Tichy Kálmán	Vajdahunyad részlet- 28. kép	Rézmetszet, 20x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Tipary Dezső	Csónakok- 29. kép	Linóleummetszet, 14x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Varga Nándor Lajos	Őnarckép- 1923- 30. kép	Rézkarca, 15x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Akt- 31. kép	Tus, toll, 11x6 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Falu- 32. kép	Rézkarc, 14x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Önarckép- 33. kép	Rézkarc, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Házak a határútnál- 34. kép	Rézkarc, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Férfi akt- 35. kép	Tus, toll, 11x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Munkás asszonyok- 36. kép	Rézkarca, 13x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Reggel- 37. kép	Hidegtű, 20x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ecce homo- 38. kép	Rézkarca, 31x44 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Önarckép szakállal- 39. kép	Rézkarc, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Olvasó lány- 40. kép	Rézkarc, 12x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Éva teremtése- 41. kép	Hidegtű, 22x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Hintázók- 42. kép	Rézkarc, 21x28 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus a betegekkel- 43. kép	Rézkarc, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Keresztfán- 44. kép	Rézkarc, 38x53 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Belle Riva- 45. kép	Rézkarc, 15x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Loggia dei Lanzi- 46. kép	Rézkarc, 15x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Anya gyermekével- 47. kép	Fametszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Anya gyermekével- 48. kép	Rézkarc, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Csodálatos halászat- 49. kép	Rézkarc, 17x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tavaszi nap- 50. kép	Hidegtű, 29x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi arckép- 51. kép	Rézkarc, 14x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kettős arckép- 52. kép	Rézkarc, 14x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Első szerelem- 53. kép	Rézkarc, 31x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Csüggedők- 54. kép	Tus, toll, 32x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Ádám teremtése- 55. kép	Rézkarc, 37x50 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Lundi- 56. kép	Rézkarc, 14x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Táj- 57. kép	Rézmetszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Melancholia II- 58. kép	Rézkarc, 35x50 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Khaos- 59. kép	Rézkarc, 40x45 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Gecse Rózsika- 60. kép	Rézkarc, 16x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Örömfá alatt- 61. kép	Rézkarc, 50x60 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Laokon- 62. kép	Rézkarc, 50x60 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Rothermere Lord- 63. kép	Rézkarc, 25x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Hajógyári szigeten- 64. kép	Rézkarca, 37x41 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Akt tanulmány- 65. kép	Fametszet, 20x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Női fej- 66. kép	Linóleummetszet	Varga Nándor Lajos	1943

	Fellobogás- 67. kép	Rézkarc, 29x50 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Prometheus II.- 68. kép	Rézkarc, 44x59 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Könyöklő leány- 69. kép	Fametszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Svetemossova Mária- 70. kép	Rézkarc, 18x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Bem Jóska- 71. kép	Rézkarc, 20x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Halotti menet- 72. kép	Rézkarc, 20x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tarjáni völgy- 73. kép	Rézkarc, 22x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kaszált oldal- 74. kép	Rézkarc, 16x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Önarckép- 1929- 75. kép	Fametszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Kővári Mancika- 76. kép	Hidegtű, 15x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Kapáló leány- 77. kép	Rézkarc, 16x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Kovácsnán már esik- 78. kép	Rézkarca, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej- 79. kép	Rézkarca, 34x42 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fonó asszony- 80. kép	Rézkarca, 26x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szövőszéknél- 81. kép	Tus, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Női fej- 82. kép	Linóleummetszet, 74x80 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Tájkép- 83. kép	Rézmetset, 20x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Női fej- 84. kép	Rézkarca, 74x80 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Női fej- 85. kép	Rézkarc	Varga Nándor Lajos	1943
Falusi utca- 86. kép	Rézkarc, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Szelezki Zita- 87. kép	Rézkarc, 12x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Szomorú leány- 88. kép	Linóleummetszet, 26x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Zobel Micike- 89. kép	Rézkarca, 25x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Bábszínház- 90. kép	Linóleummetszet, 30x35 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Veronika kendője- 91. kép	Linóleummetszet, 26x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ülő akt- 92. kép	Ceruza, 26x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Madonna- 93. kép	Linóleummetszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyilkos- 94. kép	Linóleummetszet, 30x38 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Álló akt- 95. kép	Ceruza, 24x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép- 1920- 96. kép	Tus, toll, 8x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Badacsony- 97. kép	Linóleummetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Badacsony- 98. kép	Fametszet	Varga Nándor Lajos	1943

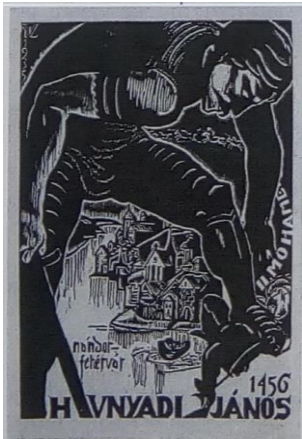

	Duda Jenő- 99. kép	Fametszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris- 100. kép	Rézkarc, 9x6 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris- 101. kép	Fametszet, 9x6 cm	Varga Nándor Lajos	1943

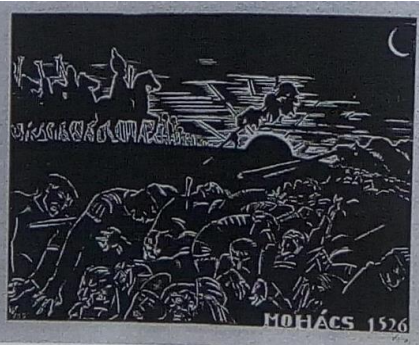

	Csodaszarvas- 102. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nőrablás- 103. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Attila- 104. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vérszerződés- 105. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Árpád- 106. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szent István- 107. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szent László- 108. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	II.Endre- 109. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Mohi csata- 110. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kun László és Habsburg Rudolf- 111. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nagy Lajos- 112. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	II.Zsigmond- 113. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	V.László és Czillei- 114. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hunyadi János- 115. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mátyás- 116. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dózsa- 117. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Reformáció- 118. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mohács- 119. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szulejmán- 120. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Eger- 121. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

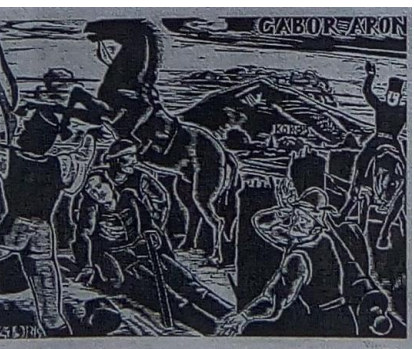

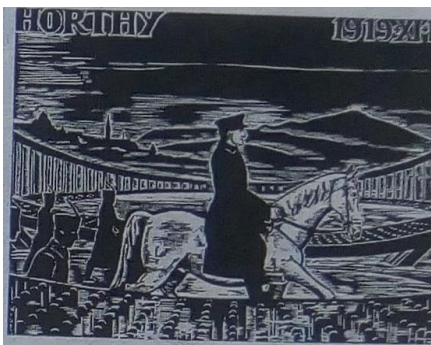

	Zrínyi Miklós- 122. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Báthory István- 123. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Török háborúk- 124. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bocskai István- 125. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Bethlen Gábor- 126. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Pázmány Péter- 127. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Zrínyi és Frangepán- 128. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Buda bevétele- 129. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Thököly és Caraffa- 130. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
II.Rákóczi Ferenc- 131. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Mária Terézia- 132. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Széchenyi és Kossuth- 133. kép	Fametszet, 28x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Petőfi- 134. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gábor Áron- 135. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Arad- 136. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Deák Ferenc- 137. kép	Fametszet, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	1914-1918-ig- 138. kép	Fametszet, 29x38 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	1919- 139. kép	Fametszet, 29x38 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Horthy- 140. kép	Fametszet, 29x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Trianon- 141. kép	Fametszet, 29x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943

Önarckép- 142. kép	Rézmetszet, 11x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Odaadás- 143. kép	Rézmetszet, 20x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Fortuna- 144. kép	Rézmetszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Judith- 145. kép	Rézmetset, 10x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Venus és Amor- 146. kép	Rézmetset, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Semmittevés- 147. kép	Rézmetset, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Alvó lányka- 148. kép	Rézkarc, 17x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Weil Erzsébet	Krisztus és a házasságtörőnő- 149. kép	Rézkarc, 43x36 cm	Varga Nándor Lajos	1916
	Juhpásztor- 150. Kép	Rézkarc, 30x26 cm	Varga Nándor Lajos	1916
Zádor István	Gémeskút- 151. kép	Rézmetszet, 16x24 m	Varga Nándor Lajos	1943

További megsemmisült alkotások jegyzéke

Alkotó	Mű címe	Méretek, technika	Beküldő neve	Beszerzés éve
Aba Novák Vilmos	Olgyai Mária	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Dombtetőn	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
Angyal Géza	Bányász pipával	Rézmetszet, 25x35 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Barabás Miklós	Kuthy Kálmán (1871)	Olaj, mellkép	Özv. Simó Dénesné	1903
	Útra induló oláh család	Rézmetszet, 13x9 cm	Herepei János	1942
	Rétyi Székely Dávid	Olaj, arckép	Herepei János	1903
	Rétyi Székely Gizella	Olaj, arckép	Herepei János	1902
	Alapi Salamon Lajos	Olaj, arckép	Herepei János	1909
	Önarckép- színezett	Nyomat	Barabás Miklós	
	Önarckép	Kőrajz	Barabás Miklós	
	Gyermekei	Kőrajz	Barabás Miklós	
Barth Ferenc	Wer diese Werse Lesen kann	Rézmetszet, 18x27 cm	Herepei János	1943
	Címlap Insignia gentilia című műhöz	Rézmetszet, 10x17 cm	Herepei János	1943
Bertalan Béla	Sepsiszentgyörgyi régi Olt híd	Ceruzarajz	Herepei János	1902
Berward József	A fehérvári Petőfi emlék	Vízfesték, 22x32 cm	Gyárfás Gizella	1943
Biczó Iлона	Nyírfá	Rézmetszet, 20x28 cm	Gyárfás Gizella	1943
Bordi András	Ülő székely lány	Vízfesték, 1718x942 mm	Bordi András	1942

Csóka István	Vihar előtt	Rézkarca, 42x50 cm	Bordi András	1945
Csorna Károly	Kuruc vitéz Szentgyörgy lobogójával	Olaj		1896
Diénes János	Köpenyes női alak	Kőrajz, 37x46 cm	Varga Nándor Lajos	1942
Dóczyiné Berde Amál	Székely a fiával	Ceruzarajz, 25x27 cm	Dóczyiné Berde Amál	1942
Edvi- Illés Jenő	Kapu	Linóleummetszet, 8x14 cm		1943
	Balaton	Linóleummetszet, 17x24 cm		1943
	Ex libris	Linóleummetszet, 8x14 cm		1943
	Várrészlet	Linóleummetszet, 17x17 cm		1943
	Vörös ház	Linóleummetszet, 17x17 cm		1943
Förster Jakab	Honterus János	Kőrajz, 20x13 cm		1942
Germány Elemér	Kislány	Rézmetszet, 12x18 cm		1943
Gerstner István	Börtönjelenet	Rézmetszet, 8x13 cm		1943
Gyárfás Győző	Részlet a Békási szorosból	Vízfesték, 32x38 cm	Gyárfás Gizella	1943
Gyárfás Jenő	Cseh Viktor (1899)	Olaj, 94x74 cm	Özv. Cseh Viktorné örökösei	1916
	Cseh Viktorné (1899)	Olaj, 94x74 cm	Özv. Cseh Viktorné örökösei	1916
	Erzsébet Királyné	Olaj, életnagyságú	Gyárfás Jenő	1916

	Kossuth Lajos	Olaj, életnagyságú	Gyárfás Jenő	1916
Gy. Szabó Béla	Körösi Csoma Sándor	Rézmetszet		1945
Karol Hiller	Batthyáni címer	Rézmetszet, 14x28 cm		1943
Jeney Zoltán	Csendes, párás Balaton	Vízfestmény, 50x70 cm	Jeney Zoltán	1940
	Alsóörsi kilátás a Balatonra	Vízfestmény, 50x70 cm	Jeney Zoltán	1941
	Zathureczky István	Olaj	Zathureczky Gyula	1941
Fritz Kimm	Női fej	Rézmetszet, 34x30 cm		1943
Kissolymosi Simó Ferenc	P. Lengyel István	Rajz, 83x42 cm	Herepei János	1942
	Vízáradás	Rézmetszet	Herepei János	1945
	Antal János arcképe	Kőrajz, 19x25 cm		1854
Kós Károly	A múzeum épülete	Vízfestmény		1911
Kozma Lajos	Kalotaszegi kapu	Linóleummetszet, 17x23 cm	Kozma Lajos	1942
	Kezdőbetűk	Linóleummetszet, 17x23 cm	Kozma Lajos	1942
	Két metszet	Linóleummetszet, 26x15 cm	Kozma Lajos	1942
	Kalotaszegi templom	Linóleummetszet, 21x26 cm	Kozma Lajos	1942
Krón Jenő	Férfi kisgyermekkel	Rézmetszet, 30x26 cm		1942
K. Sebestyén József	A köpeci református templom freskómaradványa a déli oldalról	Vízfesték	K. Sebestyén József	1928

	Freskómaradvány a köpeci református templom külső déli oldalán	Vízfesték		1928
László Gyula	Udvarhelyi székely munkás	Tusrajz, 27x31 cm	László Gyula	1942
Lebrün-Phelippeaux	Le descente de croix	Rézmetszet, 28x20 cm		1942
Leveil- Jurij	Tomheom de Cains-Bestins' a Rome	Rézmetszet, 21x18 cm		1942
	Monument religieux	Rézmetszet, 21x16 cm		1942
Magyari Lajos	Id. Szilágyi Ferenc professzor	Kőrajz, 22x22 cm		1942
	Erdélyi nemzeti fejedelmek	Kőrajz, 39x30 cm		1942
Márton Ferenc	Szerelmesek	Linóleummetszet, 16x19 cm		1943
	Fejléc	Linóleummetszet, 7x21 cm		1943
	Fejléc	Linóleummetszet, 7x17 cm		1943
	Fejléc	Linóleummetszet, 5x7 cm		1943
Melka Vince	Zergevadász oláh paraszt	Olaj, 65x47 cm	Dr. Kolosváry Gábor	1943
Möllinger Franziska	Einsiedelai St. Verona	Kőrajz, 28x24 cm		1942

Nagy Imre	Nagy Imre és szülei (1928)	Olaj	Nagy Imre	1929
	Kettős arckép	Olaj, 63x65 cm	Nagy Imre	1931
	Csutak Vilmos és Kós Károly arcképe	Olaj, 77x86 cm	Nagy Imre	1934
	Régi kályhacsempe	Fénykép, 9x12 cm	Domokos Pál Péter	1929
	Fénykép a szeptember 15-i jubileumi díszközgyűlésről	Fénykép, 9x12 cm	Dr. Ujváry Dezső	1929
Nagy István	Tájkép- 2 darab	Színes ceruza rajz	Nagy Ferencné	1937
	Mienlicai házak	Ceruza rajz, 16x22 cm	Dr. Kovásznai Gábor	1943
	Kovácsnai Gábor arcképe	Pasztell, 31x44 cm	Dr. Kovásznai Gábor	1943
	Nagy Károly arcképe (1593)	Fametszet, 11x16 cm	Dr. Kovásznai Gábor	1943
	Mahlmarkt Barabás rajza nyomán	Ceruzarajz, 10x14 cm	Dr. Kovásznai Gábor	1943
Nendtwich Jenő	Zathureczky István	Olaj, 51x65 cm	Zathureczky Karola	1934
	Zathureczky Istvánné Tasnádi Nagy Juliánna	Olaj, 51x65 cm	Zathureczky Karola	1934
	Váradi és Bartalis Örkő alatti sírjának lebontása alkalmából készült felvételek (1936)	Fénykép, 10 db	Szász Jenő	1936
	Nagy Dániel	Olaj, arckép		1901
	Nagy Dánielné	Olaj, arckép		338
Patay Mihály	Nápoly	Fametszet, 34x34 cm		1943

Gottfried Prixner	Szatmár és Ecsed	Rézmetszet, 17x10 cm		1943
Révay Ilona	Kisfiú	Ceruza rajz		1944
Rudnay Gyula	Vásári jelenet	Rézmetszet		1944
Schmidtmer F. L	Krisztus a kereszten	Rézmetszet, 7x12 cm	Dr. Kovásznai Gábor	1944
Seethal Ferenc	Római Szent birodalmi lovag	Olaj, 59x79 cm	Seethal Ferenc	1940
Sikó Miklós	Nagyajtai Cserey János (1861)	Olaj, 68x81 cm	Zathureczky Péterné	1938
	Nagyajtai Cserey Jánosné	Olaj, 68x81 cm	Zathureczky Péterné	1938
	Seethál Ferenc arcképe	Olaj		1938
Simó Ferenc	Antal János erdélyi református püspök	Kőrajz	Herepei János	1942
Szathmári Pap Károly	Vajdahunyad	Kőrajz, 18x14 cm	Herepei János	1942
Székely Andor	Holland udvar asszonyokkal	Linóleummetszet, 50x40 cm		1942
Özv. Székely Istvánné	Kisfiú tanulmány (1877)	Ceruza rajz, 66x52 cm	Özv. Székely Istvánné	1932
Szentkatolnai Bálint Benedek	Székely fametsző művész három művének lenyomata	Nyomat	Raedinger Lajos	1929
	Pákey Jánosné Rákosi Nagy Judit	Fénykép, 11x13 cm	Kelemen Lajos	1931
	Székely Farkasné Sala Terézia	Fénykép, 9x11 cm	Kelemen Lajos	1931
	Id. Pákey Jánosné	Fénykép, 11x15 cm	Kelemen Lajos	1931

	Id. Pataky Sándorné Konrád Emília	Fénykép, 10x15 cm	Kelemen Lajos	1931
	Id. Pataky Sándor főkormányzói tanácsos	Fénykép, 12x16 cm	Kelemen Lajos	1931
	Kisfaludy Károly	Fénykép, 11x14 cm	Kelemen Lajos	1931
	Tauffer Ferenc kolozsvári városgazda	Fénykép, 11x16 cm	Kelemen Lajos	1931
	Ülő férfi mellkép	Fénykép, 11x12 cm	Kelemen Lajos	1931
Szopos Sándor	Női akt	Olaj	Szopos Sándor	1934
Tarjáni Simkovics Jenő	Kuruc vitéz	Rézmetset, 13x25 cm		1942
	Merengés	Rézmetset, 12x25 cm		1942
Tichy Gyula	Tó alatt	Linóleummetset, 15x38 cm		1943
	Könyvdísz	Linóleummetset, 8x12 cm		1943
	Fejléc	Linóleummetset, 5x11 cm		1943
	Könyvdísz	Linóleummetset, 6x9 cm		1943
	Rajz	Linóleummetset, 15x10 cm		1943
	Könyvjog	Linóleummetset, 14x9 cm		1943
Tichy Kálmán	Virágcsendélet	Festmény		1943
	Faág terméssel	Linóleummetset, 30x27 cm		1943

	Utca	Rézmetszet, 20x30 cm		1943
	Házak	Rézmetszet, 12x17 cm		1943
	Ház nyárfával	Rézmetszet, 12x17 cm		1943
	Vároldal	Rézmetszet, 13x8 cm		1943
	Scylla vitorlás	Rézmetszet, 19x30 cm		1943
	Író öreg	Rézmetszet, 9x14 cm		1943
Tipary Dezső	Tájkép tóval	Rézmetszet, 10x14 cm		1943
	Óbudai hajógyári híd	Rézmetszet, 23x29 cm		1943
Tyroler József	Mátyás király (1855)	Acélmetszet		1942
	Beatrix magyar királyné (1855)	Acélmetszet		1942
Varga Nándor Lajos	Vihar előtt	Rézkarc, 42x50 cm	Varga Nándor Lajos	1916
	Vízáradás	Rézkarc, 42x30 cm	Varga Nándor Lajos	1916
	Album a képzőművészeti főiskola diákjainak munkájából		Varga Nándor Lajos	1935
	Balladák	Fametszet, 13 db	Varga Nándor Lajos	1935
	Grafikák	Munkák jegyzéke	Varga Nándor Lajos	1935
	Karácsonyi lap (1942)	Festmény	Herepei János	1942
	Évkönyv a főiskola diákjainak munkájából	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1942
	Fonó asszony	Tusrajz, 26x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Melitta	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943

	Fonyódi öböl	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Somoskő vára	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Herepei János arcképe	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Szénavásár	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Országház	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Este Tarjánba	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Brassói hegyek	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Erősdi hegyeken	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Zagyva- völgye	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Bokor Sára	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Madonna részletek Leonardo után	Tollrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Dobolyi részlet	Ecsetrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej	Tollrajz, 34x42 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Madonna vázlat Raffaello után	Ceruzarajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Vázlat Michelangelo után	Tollrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Profil Leonardo után	Vörös kréta	Varga Nándor Lajos	1943
	Madonna Andrea del Verrocchio után	Tollrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Tanulmány Krisztus kompozícióhoz	Tollrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Badacsony Balatonnál	Ecsetrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Ádám teremtése	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943

	Oltszem	Vízfesték	Varga Nándor Lajos	1943
	Fonó asszony	Tusrajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Ceruzarajz	Varga Nándor Lajos	1943
	Vázlat Piéta kompozícióhoz	Tollrajz, 60x44 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Aldobolyi utca	Ecsetrajz, 40x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Málnás	Vízfesték, 42x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Faluvégi ház, Aldoboly	Tusrajz, 39x28 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló meztelen	Ceruzarajz, 48x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kolozsvári bevonulás	Tollrajz, 24x4 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Vagabundus	Algrafia, 12x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetset, 12x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Töprengő	Rézmetset, 16x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányka	Hidegtű, 21x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyula alkirály	Hidegtű, 11x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Temető részlet	Hidegtű, 14x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Feltorjai templom	Rézmetset, 19x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sárika	Rézmetset, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Révész Vilmoska	Rézmetset, 18x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Révész Imréné	Rézmetset, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Melitta	Rézmetset, 22x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táncolók	Rézmetset, 19x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Piroska	Rézmetset, 13x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Kerítőnő	Rézmetszet, 13x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Domokos Mária	Rézmetszet, 12x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Léda	Rézmetszet, 14x17 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ősz Márta	Rézmetszet, 17x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Levétel a Keresztről	Rézmetszet, 19x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Melitta és én	Rézmetszet, 17x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Réten	Rézmetszet, 23x31 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Mátyus Melitta	Rézmetszet, 5x4 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szentgyörgy	Rézmetszet, 5x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kicsike	Rézmetszet, 9x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Majom	Rézmetszet, 4x5 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ülő modell	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hát akt	Rézmetszet, 12x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 15x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Búcsú	Rézmetszet, 20x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Varga Árpád	Rézmetszet, 26x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nirvána	Rézmetszet, 26x21 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Öregasszony fákkal	Rézmetszet, 22x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tibolt Jolán	Rézmetszet, 28x35 cm 2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kutyák	Rézmetszet, 6x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szeplőtelen fogantatás	Rézmetszet, 35x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Piroska	Rézmetszet, 6x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vízhordó leány	Rézmetszet, 15x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kerülő háza	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Salgóváza	Rézmetszet, 11x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Suszter inas	Rézmetszet, 10x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szénhordók	Rézmetszet, 11x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Böske modell	Rézmetszet, 12x15 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Margitszigeti fa	Rézmetszet, 25x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lágymányosi ősz	Rézmetszet, 18x11 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ecce homo	Rézmetszet, 32x44 cm (5 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris	Rézmetszet, 9x10 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyári délelőtt	Rézmetszet, 20x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rilke	Rézmetszet, 9x11 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép szakállal	Rézkarc, 10x13 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus Magdolnánál	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Koldus	Rézmetszet, 15x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vágy	Rézmetszet, 20x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Árpi	Rézmetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kiűzetés	Rézmetszet, 12x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Melitta vázlat	Rézmetszet, 12x16 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kopasz fa	Rézmetszet, 18x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kis tanya	Rézmetszet, 16x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hajcsárúti major	Rézmetszet, 17x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Palkó	Rézmetszet, 11x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Elhagyott malom	Rézmetszet, 15x 11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Óbudai körházak	Rézmetszet, 10x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kopasz akácok	Rézmetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tourist Trophy	Rézmetszet, 17x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mátyás hegy	Rézmetszet, 14x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rózsadombi ház	Rézmetszet, 14x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kis fák	Rézmetszet, 10x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Boglya	Rézmetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mátyás hegyi ház	Rézmetszet, 10x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Három grácia	Rézmetszet, 14x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Cukorbajos	Rézmetszet, 9x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rápolthy Bibi	Rézmetszet, 22x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mandulafa	Rézmetszet, 21x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus fej	Rézmetszet, 7x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dunaparti kis fa	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Éva teremtése	Hidegtű, 22x27 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Önarckép	Rézkarc, 10x12 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szeniczei Lajos	Rézmetszet, 11x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Olga	Rézmetszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Görbe akác	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Máktörő leány	Rézmetszet, 14x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hegedüs Gyula	Rézmetszet, 18x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyárfa a rakodónál	Rézmetszet, 24x24 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Völgy vadkörtefával	Rézmetszet, 30x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ponyi csárda	Rézmetszet, 18x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó Veron	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fák a malomnál	Rézmetszet, 12x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fehér kupacok	Rézmetszet, 13x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Udvar belseje	Rézmetszet, 15x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hatvani táj	Rézmetszet, 17x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kis kút	Rézmetszet, 11x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó	Rézmetszet, 15x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Őszi reggel	Rézmetszet, 13x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Este	Rézmetszet, 23x29 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Palkó	Rézmetszet, 18x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mamika	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Klenk bácsi	Rézmetszet, 11x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Palkó mamával	Rézmetszet, 16x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus a betegekkel	Rézmetszet, 30x40 cm (7 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szerényi Ica	Rézmetszet, 9x13 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Káin	Rézmetszet, 25x28 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táj (befejezetlen)	Rézmetszet, 12x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tékozló fiú	Rézmetszet, 8x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Máriaremetei völgy	Rézmetszet, 11x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mocsári Mancsi	Rézmetszet, 10x15 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Piéta	Rézmetszet, 46x50 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szemerja	Rézmetszet, 12x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyula öcsém	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Édesanyám	Rézmetszet, 12x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bokor Sára	Rézmetszet, 15x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mengele Gitta	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Melitta	Rézmetszet, 15x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sashegy alatt	Rézmetszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kora tavasz	Rézmetszet, 16x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Celini szobra	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Certosa	Rézmetszet, 25x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Koszovo	Rézmetszet, 25x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyári reggel	Rézmetszet, 15x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Mária szobor	Rézmetszet, 15x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szomorú gyertyánfa	Rézmetszet, 17x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Almafa	Rézmetszet, 16x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Salgótarján a Károly aknától	Rézmetszet, 25x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kerekes kút	Rézmetszet, 17x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kecske utca	Rézmetszet, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép koponyával	Rézmetszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Anya gyermekével	Rézkarc, 13x14 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyermek itatás	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Izsák feláldozása	Rézmetszet, 21x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép vázlat	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Házikó galambokkal	Rézmetszet, 18x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tavaszi nap	Rézmetszet, 24x39 cm (3 példány)		
	József és Putifárné	Rézmetszet, 14x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sírbatétel	Rézmetszet, 18x15 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Piroska az ablaknál	Rézmetszet, 14x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vilmuska	Rézmetszet, 16x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Venus Genetrix	Rézmetszet, 35x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balogh Lenke	Rézmetszet, 14x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mamika könyököl	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Krisztus gunyolása	Rézmetszet, 28x34 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi arckép	Rézmetszet, 18x20 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Molnár Irén	Rézmetszet, 10x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris	Rézmetszet, 9x6 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Galiciából	Rézmetszet, 24x30 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus és Magdolna	Rézmetszet, 39x46 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Emmausi ifjak	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Első szerelem	Rézmetszet, 31x20 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Charon a lelkekkel	Rézmetszet, 50x60 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Este Tarjánban	Rézmetszet, 24x28 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Varrólányok	Rézmetszet, 24x30 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Vágóhíd	Rézmetszet, 22x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tiszavirág	Rézmetszet, 25x30 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyergesújfaluból	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Papagájos néni	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mátyás hegy Zoliéktól	Rézmetszet, 12x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ikarosz	Rézmetszet, 30x48 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Völgyhajlat	Rézmetszet, 94x102 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Kereszt a dombon	Rézmetszet, 11x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Iréнке	Rézmetszet, 9x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kis akác	Rézmetszet, 18x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Árpi	Rézmetszet, 18x16 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szederbokor	Rézmetszet, 14x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Magános tölgy	Rézmetszet, 25x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Borulás a Pécskőn	Rézmetszet, 14x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Valika	Rézmetszet, 9x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ponyi csárda	Rézmetszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szegényházi akác	Rézmetszet, 19x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Zagyva völgye	Rézmetszet, 35x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szénavásár	Rézmetszet, 15x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Salgó a Karancs felől	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Koldus	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gémeskút	Rézmetszet, 18x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akácok a Salgón	Rézmetszet, 17x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Itatóhely a Salgó alatt	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyermekfejek	Rézmetszet, 9x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Hármas határhegy	Rézmetszet, 29x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyárfák a kapás emberrel	Rézmetszet, 18x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Maksay Kornélia	Rézmetszet, 13x16 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Üdvözllet	Rézmetszet, 17x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sírbatétel	Rézmetszet, 25x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kőrablás	Rézmetszet, 10x5 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ligeti kikiáltó	Rézmetszet, 31x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kerítés alja	Rézmetszet, 17x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány arcképe	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Anya gyermekét neveli	Rézmetszet, 9x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Isten kezében	Rézmetszet, 40x37 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	A hit	Rézmetszet, 19x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táncolók	Rézmetszet, 17x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kézi malom	Rézmetszet, 18x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Édesanyám	Rézmetszet, 17x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Prométheus	Rézmetszet, 40x50 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Khaos	Rézmetszet, 40x45 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó Mona	Rézmetszet, 18x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tóth Márta	Rézmetszet, 17x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alattyán	Rézmetszet, 16x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Örömfá alatt	Rézkarca, 50x62 cm (7 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kézimunkázó leány	Rézmetszet, 15x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Varrogató lányka	Rézmetszet, 13x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Udvar	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Tölgy- és nyárfá	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyümölcsárus	Rézmetszet, 15x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lulóka	Rézmetszet, 11x12 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Akác az oldalon	Rézmetszet, 14x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sátoros hegy	Rézmetszet, 18x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Valéria	Rézmetszet, 20x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Koldus	Rézmetszet, 13x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hegy-völgyes táj	Rézmetszet, 19x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyurrovics lányok	Rézmetszet, 11x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Iréнке	Rézmetszet, 13x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyár vége	Rézmetszet, 27x30 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Két fa szélben	Rézmetszet, 18x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Madonna	Rézmetszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szélfújta fák	Rézmetszet, 16x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Assiszi Szent Ferenc	Rézmetszet, 19x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Assiszi Szent Ferenc látomása	Rézmetszet, 15x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Út a római fürdőhöz	Rézmetszet, 16x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Olgyai Móra	Rézmetszet, 20x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Engedjétek hozzám a kisdedeket	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Öntözőkódók	Rézmetszet, 37x29 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Lundi	Rézmetszet, 29x37 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ducó baba	Rézmetszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Galíciai emlék	Rézmetszet, 25x29 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Életút	Rézmetszet, 32x45 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lelátás Óbudára	Rézmetszet	Varga Nándor Lajos	1943
	Laokon	Rézmetszet, 50x60 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Sötét gond	Rézmetszet, 25x35 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus megvendégeli a népet	Rézmetszet, 20x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Emléklap	Rézmetszet, 20x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bájital	Rézmetszet, 35x27 cm (9 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Lundi	Rézmetszet, 35x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Országház	Rézmetszet, 19x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Az Országház Buda felől	Rézmetszet, 18x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ádám Gyuláné	Rézmetszet, 16x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akác sor	Rézmetszet, 14x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dombtetőn	Rézmetszet, 15x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Valéria szemben	Rézmetszet, 25x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Erdő népe	Rézmetszet, 17x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Erdei út	Rézmetszet, 17x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ló szekérrel	Rézmetszet, 16x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Forrásnál	Rézmetszet, 26x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Somoskő vára	Rézmetszet, 18x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Médeai tájkép	Rézmetszet, 28x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Margitszigeti fák	Rézmetszet, 28x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kislány kutyával	Rézmetszet, 14x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Palkó	Rézmetszet, 8x10 cm (9 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Fekvő akt	Rézmetszet, 16x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Könyöklő fekvő akt	Rézmetszet, 29x42 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló akt	Rézmetszet, 24x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alfa és Omega	Rézmetszet, 26x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 18x18 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ducóka	Rézmetszet, 15x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fiat Lux	Rézmetszet, 35x48 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bolondok	Rézmetszet, 30x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lakatos Anci	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ruhájára kockát vetnek	Rézmetszet, 27x39 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Fiatl vágycak	Rézmetszet, 40x50 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Anci	Rézmetszet, 46x60 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kili	Rézmetszet, 16x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Mátyásföldi fák	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szőlőkert	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Disznócsorda	Rézmetszet, 17x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Óloldal	Rézmetszet, 17x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csász kunyhó	Rézmetszet, 19x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gémeskút Örsön	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jeanne	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jeanne Antoine	Rézmetszet, 30x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fa tehénnel	Rézmetszet, 14x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Téglagyár	Rézmetszet, 30x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tavaszi eső	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vicsillogás	Rézmetszet, 15x22 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Erzsébet	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Novaji asszony	Rézmetszet, 13x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Babci	Rézmetszet, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fiath Jucika	Rézmetszet, 14x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Zohel Milike	Rézmetszet, 10x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fonyódi öböl	Rézmetszet, 19x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ádám Irénke	Rézmetszet, 12x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó Piroska	Rézmetszet, 21x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szappanbuborék	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lajkó	Rézmetszet, 9x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karancs felé	Rézmetszet, 16x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Napnyugta a Pécs-fő utcában	Rézmetszet, 19x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Badaacsonyi habléány	Rézmetszet, 19x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fényszürt fa	Rézmetszet, 19x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mona	Rézmetszet, 10x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kaveczy Zoltánné	Rézmetszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Golders green	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Misis R. S. Fourhim	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akt	Rézmetszet, 21x27 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jegenyék	Rézmetszet, 11x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jegenyék a hídnál	Rézmetszet, 15x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Babci	Rézmetszet, 14x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balatonparti fa	Rézmetszet, 20x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vermek Örspusztán	Rézmetszet, 15x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sárosdi Katóka	Rézmetszet, 12x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Öcsike	Rézmetszet, 12x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fejér Mária	Rézmetszet, 9x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Major	Rézmetszet, 16x20 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Maglóc felett	Rézmetszet, 18x26 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ilonka	Rézmetszet, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Cigánynép	Rézmetszet, 21x25 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Nagyszécsény	Rézmetszet, 15x19 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Tanulmány	Rézmetszet, 19x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Aida	Rézmetszet, 24x25 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Galamb J. arcképe	Rézmetszet, 15x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Feleségem	Rézmetszet, 18x25cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Borus Balaton	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Emmuska	Rézmetszet, 10x112 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gulács Szigligetről	Rézmetszet, 18x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Napraforgók	Rézmetszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tehenek	Rézmetszet, 14x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Késő délután	Rézmetszet, 16x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyártelep	Rézmetszet, 15x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Elevátor ház	Rézmetszet, 30x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lágymányosdi Duna	Rézmetszet, 34x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fürdőzők	Rézmetszet, 50x66 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dr. Sipos Árpádné	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csend herceg	Rézmetszet, 32x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csukás hegy	Rézmetszet, 15x19 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kiöntés a réten	Rézmetszet, 12x18 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bokros oldal	Rézmetszet, 17x14 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Édesanyám	Rézmetszet, 9x10 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Feleségem kalappal	Rézmetszet, 18x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Virágok	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tópart Mendén	Rézmetszet, 20x25 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Elvira	Rézmetszet, 14x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ilus mama	Rézmetszet, 16x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gizi mama	Rézmetszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Viharfelhő	Rézmetszet, 23x29 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Jóska	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Babci	Rézmetszet, 6x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rozsó	Rézmetszet, 8x4 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Parti részlet	Rézmetszet, 13x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Illyefalva felé	Rézmetszet, 11x15 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Gödöcs alja	Rézmetszet, 18x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Brassói hegyek	Rézmetszet, 12x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Disznó kopasza	Rézmetszet, 14x5 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tánsli zivatar	Rézmetszet, 19x29 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Pulykák	Rézmetszet, 16x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szántás	Rézmetszet, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táj fecskékkel	Rézmetszet, 11x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Eródsdi hegyeken	Rézmetszet, 18x19 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Almaszedés	Rézmetszet, 16x24 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Jágerné	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Malacok	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Aldoboly a rétről	Rézmetszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kovásznán már esik	Rézkarc, 10x15 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Tormaszedő	Rézmetszet, 12x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kis falú	Rézmetszet, 7x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Anna néni	Rézmetszet, 10x10 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Sármellék	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fél akt	Rézmetszet, 13x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Özönvíz	Rézmetszet, 50x60 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Anci	Rézmetszet, 10x18 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 15x21 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bíró Katalni	Rézmetszet, 11x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dr. Bíró Katalin	Rézmetszet, 13x20 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bory vára	Rézmetszet, 29x40 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Rác Anis fia	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csűrök a dombon	Rézmetszet, 15x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dr. Török Pál	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Brassóból	Rézmetszet, 15x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Doboly az Olt felől	Rézmetszet, 11x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Falu a dombon	Rézmetszet, 13x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Felszeg	Rézmetszet, 15x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Botfalu	Rézmetszet, 16x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Anyósom	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Géza apám	Rézmetszet, 17x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Falu népe	Rézmetszet, 15x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Borospincék	Rézmetszet, 13x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sárvíz csatorna	Rézmetszet, 16x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vass Böske	Rézmetszet, 24x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női fej	Rézmetszet, 7x8 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kézfej	Rézmetszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táj, kutya	Rézmetszet, 9x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táj, kutya	Rézmetszet, 9x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Meztelen	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Meztelen	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó gyermek	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Melitta	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Melitta	Rézmetszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fák	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fák	Rézmetszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi fej	Rézmetszet, 8x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi fej	Rézmetszet, 8x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Koponya	Rézmetszet, 8x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női fej	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női fej	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Meztelen, támaszkodó	Rézmetszet, 7x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Alvó gyerek	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 8x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány profil	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női fej	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Paraszt leány	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Présházban	Rézmetszet, 13x11 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Estefelé	Rézmetszet, 18x13 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Töltésen	Rézmetszet, 50x80 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Emmuska	Rézmetszet, 10x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kubikusok	Rézmetszet, 90x132 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fák	Rézmetszet, 11x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	London mellől	Rézmetszet, 15x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Celia	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Zsembi Gizike	Rézmetszet, 8x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Illyefalva	Rézmetszet, 12x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló leányka	Rézmetszet, 20x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Modell	Rézmetszet, 14x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kontyos leány	Rézmetszet, 80x95 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Emmyke	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Pécsi dóm	Rézmetszet, 19x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sáríka	Rézmetszet, 8x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vihar a Balatonon	Rézmetszet, 10x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ökrös szekér	Rézmetszet, 19x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hazafelé	Rézmetszet, 80x97 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Profil	Rézmetszet, 60x106 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dolgozó asszony	Rézmetszet, 11x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dörre Magda	Rézmetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 20x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kavetzky Zoltán	Rézmetszet, 16x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány profil	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dolmányi dirigál	Rézmetszet, 9x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Márton	Rézmetszet, 12x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Amerikai kislány	Rézmetszet, 12x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fölfelé néző nő	Rézmetszet, 14x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Támaszkodó nő	Rézmetszet, 13x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló akt	Rézmetszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Félmeztelen	Rézmetszet, 17x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nyárfás házas táj	Rézmetszet, 16x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nagy Sándor arcképe	Rézmetszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jutka	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esztergomi Madonna	Rézmetszet, 14x21 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Deed Ferencné	Rézmetszet, 8x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esztergomi bazilika	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esztergomi bazilika	Rézmetszet, 20x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rákoscaba	Rézmetszet, 11x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kútnál gulyákon	Rézmetszet, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki leány	Rézmetszet, 46x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki táj	Rézmetszet, 16x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki leány kis kendővel	Rézmetszet, 12x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki a völgyben	Rézmetszet, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki templom	Rézmetszet, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki utca	Rézmetszet, 12x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki házak	Rézmetszet, 13x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Törökbálinti erdővég	Rézmetszet, 13x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Felfelé tekintő leány	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Emilia	Rézmetszet, 12x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Kisgyermek	Rézmetszet, 8x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Rézmetszet, 17x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Támaszkodó félakt	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Duró baba	Rézmetszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Várkert kioszkban	Rézmetszet, 15x25 cm (2 példányban)	Varga Nándor Lajos	1943
	Cséplés	Rézmetszet, 14x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Oros kút	Rézmetszet, 19x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sajtós szekér	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Mezőhermányi temető	Rézmetszet, 13x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karola	Rézmetszet, 9x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Budai Bécsi kapu tér	Rézmetszet, 19x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Budai vár az Akadémiától	Rézmetszet, 30x46 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Julianus szobor	Rézmetszet, 38x48 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Városligeti tó	Rézmetszet, 20x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetszet, 35x90 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Laura	Rézmetszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetszet, 20x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szopos Klára	Rézmetszet, 20x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fekvő meztelen	Rézmetszet, 12x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gr. Teleki Rudolfné	Rézmetszet, 12x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Elizabet	Rézmetszet, 11x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Fekvő meztelen	Rézmetszet, 13x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Edit	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dunakeszi	Rézmetszet, 10x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Buda Mátyás templommal	Rézmetszet, 23x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tallós Ilona	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tallós Ilona	Rézmetszet, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Komjáthy Gyula	Rézmetszet, 14x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ila	Rézmetszet, 35x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fábián Mária	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Könyöklő nő	Rézmetszet, 25x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gábor Marian	Rézmetszet, 13x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jusztí	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bicó Judit	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női fej	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balla Irén	Rézmetszet, 17x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	M. Viola	Rézmetszet, 17x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Varga Mátyásné	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kálvin tér	Rézmetszet, 24x35 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Spányi Ilona	Rézmetszet, 18x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej háromnegyed profilban	Rézmetszet, 13x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csősz-ház	Rézmetszet, 12x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Dunaföldvári templom	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kotró ladikok	Rézmetszet, 13x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ősz Dénes	Rézmetszet, 4x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Pincék Dunaföldvárott	Rézmetszet, 12x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Köcsögvásár	Rézmetszet, 16x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Herepei János	Rézmetszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej erős világításban	Rézmetszet, 10x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gr. Teleki Ilonka	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Gr. Teleki Béláné	Rézmetszet, 12x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 14x13 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ikaros	Rézmetszet, 31x51 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Harag	Rézmetszet, 25x47 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lányka gyermekkel	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 37x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Káromlás	Rézmetszet, 39x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akt tanulmány	Rézmetszet, 35x33 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Rézmetszet, 30x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ádám Lenke	Rézmetszet, 31x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Jóska	Rézmetszet, 30x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kásás Betti	Rézmetszet, 20x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Pen Gyut	Rézmetszet, 25x29 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Lundi	Rézmetszet, 33x45 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lili	Rézmetszet, 35x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lovak esőben	Rézmetszet, 30x35 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Murokszedők	Rézmetszet, 25x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kőváry Mancsi	Rézmetszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Cuclis gyerek	Rézmetszet, 23x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esőben	Rézmetszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fekvő akt	Rézmetszet, 21x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Miskolcy Mancsi	Rézmetszet, 28x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szélvész kisasszony	Rézmetszet, 25x33 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balaton	Rézmetszet, 31x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Arnó part	Rézmetszet, 29x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akt rajzolóval	Rézmetszet, 35x39 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Táncolók	Rézmetszet, 22x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi fej	Rézmetszet, 20x22 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Viharos táj	Rézmetszet, 30x44 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Aida	Rézmetszet, 26x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Reggel a Dunán	Rézmetszet, 17x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Feleségem	Rézmetszet, 20x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kispatak	Rézmetszet, 26x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Gyula	Rézmetszet, 20x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csillogás a tóban	Rézmetszet, 17x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Halastó Örkön	Rézmetszet, 21x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Lágymányos	Rézmetszet, 25x35 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	A Sashegy alatt	Rézmetszet, 26x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Feleségem	Rézmetszet, 19x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Összekötő vasúti híd	Rézmetszet, 27x33 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Visegrádról	Rézmetszet, 28x33 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sipos Géza	Rézmetszet, 20x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fonyódi stroma	Rézmetszet, 24x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kacsák	Rézmetszet, 20x23 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Parti jegenyesor	Rézmetszet, 21x33 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szigliget	Rézmetszet, 24x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balatonparti akác	Rézmetszet, 25x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Csónak a Balatonon	Rézmetszet, 24x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fürdőzők	Rézmetszet, 40x57 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Búzakalászkod	Rézmetszet, 25x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Tehén borjával	Rézmetszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Falu részlet	Rézmetszet, 97x135 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Női profil	Fametszet, 9x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Fametszet, 14x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vanitatum Vanitas	Fametszet, 19x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Pastorole	Fametszet, 15x20 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kézfej	Fametszet, 25x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Jean Antoan	Fametszet, 7x10 cm (5 példány)	Varga Nándor Lajos	1943

	Bűnbeesés	Fametszet, 10x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szerelmesek	Fametszet, 10x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Olga húgom	Fametszet, 7x10 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Első lépések	Fametszet, 19x19 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Fej holddal	Fametszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kapálók	Fametszet, 6x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akác a ház mellett	Fametszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nagyszécsény	Fametszet, 14x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Iréнке	Fametszet, 5x5 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló akt	Fametszet, 7x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametsző munkában	Fametszet, 19x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 6x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Varga Lacika	Fametszet, 6x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esküvői lap	Fametszet, 6x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Andante	Fametszet, 14x19 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kettős arckép	Fametszet, 12x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Krisztus fej	Fametszet, 6x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Feleségem	Fametszet, 7x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Könyöklő leány	Fametszet, 6x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Teri	Fametszet, 4x4 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dr. Sipos Árpádné	Fametszet, 5x6 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Karácsonyi lap	Fametszet, 7x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris	Fametszet, 4x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Toldi	Fametszet, 8x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Elvira	Fametszet, 5x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Aratás	Fametszet, 14x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fej profilban	Fametszet, 20x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bivaly	Fametszet, 25x32 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Címerpajzsok	Fametszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris	Fametszet, 44x57 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ex libris Kuzczak	Fametszet, 50x67 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bélyegterv	Fametszet, 18x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Fametszet, 7x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 7x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szellem és anyag	Fametszet, 23x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 7x10 (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametszetek rézkarckönyvhöz	Fametszet (12 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 8x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Keleti Gusztáv	Fametszet, 10x15 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Székely Bertalan	Fametszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Várdai Szilárd	Fametszet, 10x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lábmosó	Fametszet, 18x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Felhős tájkép	Fametszet, 24x36 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Keresztrefeszítés	Fametszet, 35x30 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bujáki lányok	Fametszet, 13x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Esküvői lap	Fametszet, 9x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Balló Ede	Fametszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametszetek rézkarckönyvhöz	Fametszet (28 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kiss Ferenc a Lear királyban	Fametszet, 34x30 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karlovsky Bertalan	Fametszet, 9x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Nadler Róbert	Fametszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vaszary János	Fametszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szentgyörgyi István	Fametszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Az ősz	Fametszet, 25x30cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Fametszet, 18x34 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Álló meztelen	Fametszet, 18x26 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Fametszet, 26x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametszetek a Fametszetek című könyvhöz	Fametszet (32 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szász Béla	Fametszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Rudnay Gyula	Fametszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej szemben	Fametszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dunaföldvári part	Fametszet, 20x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Önarckép tükörrel	Fametszet, 11x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ferenciek tere	Fametszet, 11x16 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kórus kápolna	Fametszet, 16x20 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Óbudai templom	Fametszet, 21x29 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Belvárosi plébánia templom	Fametszet, 21x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 4x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametszetek a Magyar Múlt című könyvhöz	Fametszet (40 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Bottka Miklós	Fametszet, 8x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Baromsky E. László	Fametszet, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 7x5 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Fametszetek a Régi fametszetek a Székely Nemzeti Múzeumban című könyvhöz	Fametszet (112 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Fametszet, 8x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Huszár	Fametszet, 3x7 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Lula	Rézmetszet, 11x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kásás Ernő	Rézmetszet, 12x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Díszítmény	Rézmetszet, 23x24 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sütkérezés	Rézmetszet, 25x31 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Magdolna	Rézmetszet, 32x33 cm (7 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Ádám és Éva	Rézmetszet, 23x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Madonna	Rézmetszet, 15x17 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 10x17 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Odaadás	Rézmetszet, 20x23 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Kuruci	Rézmetszet, 10x14 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bűnbeesés	Rézmetszet, 14x14 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Toldi	Rézmetszet, 14x17 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Rézmetszet, 6x10 (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Anyjukon	Rézmetszet, 12x14 cm (2 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Attila	Rézmetszet, 17x35 cm (4 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Sigmond Gáspár	Rézmetszet, 13x18 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Gyász	Rézmetszet, 10x13 cm (5 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Szerelmesek	Rézmetszet, 10x13 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Pázmány bélyegterv	Rézmetszet, 4x5 cm (3 példány)	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarcképek	Rézmetszet, 6x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dákóország	Rézmetszet, 3x3 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Karácsonyi lap	Rézmetszet, 6x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Három bélyeg	Rézmetszet, 4x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bélyegek	Rézmetszet, 5x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Jóska könyve	Rézmetszet, 4x5 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej	Rézmetszet, 17x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Vonalháló	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Őz	Rézmetszet, 9x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Szoborfej	Rézmetszet, 9x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej	Rézmetszet, 9x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leányfej profilban	Rézmetszet, 7x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bélyeg és ex libris	Rézmetszet, 8x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Redőzet	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Niello	Rézmetszet, 7x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Londoni részlet	Rézmetszet, 8x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány arckép	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Hannibál Mária	Rézmetszet, 7x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Arató Gyula	Rézmetszet, 7x11 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Önarckép	Vízfestmény, 30x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Leány fej	Vízfestmény, 25x38 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Falu	Vízfestmény, 39x51 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Akt kompozíció	Vízfestmény, 18x25 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Parádról	Vízfestmény, 33x47 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Ülő akt	Vízfestmény, 10x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Julika	Vízfestmény, 10x18 cm	Varga Nándor Lajos	1943

	Missis Burns	Vízfestmény, 7x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Miss Burns	Vízfestmény, 7x8 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Missis Joughin	Vízfestmény, 10x12 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Bem Márta	Vízfestmény, 7x10 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Kuruci	Vízfestmény, 6x9 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Dr. Fogolyánné	Vízfestmény, 15x21 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Sepsiszentgyörgyi szalmás csür	Vízfestmény	Varga Nándor Lajos	1943
	Sepsiszentkirály: Galambbugos régi kapu romjai	Vízfestmény	Varga Nándor Lajos	1943
	A feltorjai református templom	Rézkarca	Varga Nándor Lajos	1943
	Ima honvédeinkért	Olaj, 125x200 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Vastagh László	Szent László bronz szobra	Szobor	Vastagh László	1941
Vida Árpád	Női fej	Rézmetset, 32x40 cm	Varga Nándor Lajos	1943
	Férfi fej	Rézmetset, 35x43 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Aszódi Weil Erzsébet	Borus táj, 37x30 cm	Rézkarca, 37x30 cm	Varga Nándor Lajos	1916
	Részlet a Békásszorosból	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Pongráctető aljáról az Újpatak vége	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Pongráctető észak felé	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Pongráctető kelet felé	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928

	Bálványosvár	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	A torjai bűdös barlang	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Szentkeresztbányától a bucsói Hargita	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Székelyudvarhely észak– nyugatról	Fénykép, 30x24 cm	Dr. Balogh Ernő	1928
	Sugásfürdői gőzlő	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Olt terasz Sepsiszentgyörgyön	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Rétyi nyír homokbucka	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Hunorka a Rétyi nyírben	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Mohostói részlet	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Csíkorszávai diasz mésző	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Szárhegyi márványbánya	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Puskás szikla, Békás szoros	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Magút, Békás szoros	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	Rétyi nyír	Fénykép, 30x24 cm	Bányai János	1928
	A Mohos tőzegese	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Kilátás az Oltkörre a Békási szoros keleti részéről	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Oltárkőszikla	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928

	Nyírfaliget a Rétyi nyírben	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Békás szoros nyugati bejárata	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Ritkás fenyves a Pongráctetőn	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Római erődítés helye Komolló fölött	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Mohos tőzegese	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Szent Anna tó	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Bálványos vártető	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	A Nagy Bohárd és a Gyilkos tó	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Erdei fenyő pusztulása a Mohosban	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	A Mohos tőzegesének belseje	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	A Mohos tőzegesének belseje	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Hargitakutató társaság és vendéglátóik Csiszárfürdőn	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
	Hargitakutató társaság és vendéglátóik Sugásfürdőn	Fénykép, 32x21 cm	Nyárádi E. Gyula	1928
Weixer Gartner-Pensa	Ichlacht bei Szent György	Kőrajz, 32x43 cm	Amant Zoltán	1942

Wiedemann Elias	Zrínyi Miklós (1863)	Kőrajz	Herepei János	1942
	Zrínyi Miklós (1864)	Kőrajz	Herepei János	1942
Zágoni Szabó Lili	Pipacsok	Olaj, 68x58 cm	Zágoni Szabó Lili	1932
Zichy István	Leány a kútnál	Linóleummetszet, 14x37 cm	Varga Nándor Lajos	1943
Ismeretlen művész	I.Géza magyar király	Rézmetset	Herepei János	1942
	Kínai államférfiak	Rézmetset	Herepei János	1942
	Hotocuden fejek	Rézmetset	Herepei János	1942
	Indiai falu	Rézmetset	Herepei János	1942
	Indiai katonák harca a hotocudenekkel	Rézmetset	Herepei János	1942
	Indiánok a tűz körül	Rézmetset	Herepei János	1942
	Svédország	Rézmetset	Herepei János	1942
	Olaszország	Rézmetset	Herepei János	1942
	Schweiz	Rézmetset	Herepei János	1942
	A rouen-i katedrális	Rézmetset	Herepei János	1942
	A speyeri dóm	Rézmetset	Herepei János	1942
	Melanchton Fülöp	Kőrajz	Herepei János	1943
Ismeretlen művész	Kohári István	Kőrajz	Herepei János	1942
	Orczy Lőrinc	Kőrajz	Herepei János	1942
	Gvadányi József	Kőrajz	Herepei János	1942
	Dugonics András	Kőrajz	Herepei János	1942
	Baróti Szabó Dávid	Kőrajz	Herepei János	1942

	Száday Gedeon	Kőrajz	Herepei János	1942
	Virág Benedek	Kőrajz	Herepei János	1942
	Csokonai Vitéz Mihály	Kőrajz	Herepei János	1942
	Kisfaludy Sándor	Kőrajz	Herepei János	1942
	Kazinczy Ferenc	Kőrajz	Herepei János	1942
	Batsányi János	Kőrajz	Herepei János	1942
	Benkő József	Olaj	Herepei János	1942
Ismeretlen német művész	Luther Márton	Kőrajz	Herepei János	1942
	Egressy Gábor	Kőrajz	Herepei János	1942
	Ziegel	Rézmetszet	Herepei János	1942
Ismeretlen rézkarcoló	I. Székely regiment 1830 táján	Színezett rézkarc	Herepei János	1942
	Székely határőr huszár	Színezett rézkarc	Herepei János	1942
	Székely gyalogos	Színezett rézkarc	Herepei János	1942
	Székely határőr	Színezett rézkarc	Herepei János	1942
	Székely gyalogos határőr	Színezett rézkarc	Herepei János	1942
Ismeretlen művész	A világ hét csodája	Színezett rézmetszet	Herepei János	1942
	Szent Család képe	Olaj	Herepei János	1879
	Mária Terézia	Dombormű	Kovács József	1879
	I. Ferenc József	Dombormű	Kovács József	1879
	Székely katonák képe		Kovács József	1879
	Szűz Mária kép		Kovács József	1879

	Magyar arcképek	Olaj- 4 darab	Kelemen Elek	1879
	Orosz arckép	Olaj	Kelemen Elek	1879
	Szűz Mária	Olaj	Wilkay Ferenczné	1921
	Horváth K. vértanú	Olaj	Horváth L.	1921
	Fejedelmeket ábrázoló kép	2 darab	Máthé Barabás	1921
	Szentkép kétfejű sassal	2 darab	Máthé Barabás	1921
Ismeretlen alkotó	Carlsbad			1943
Ismeretlen alkotó	Carlsbad			1943
	Földgömb angyalokkal	Tollrajz		1943

A képzőművészeti gyűjtemény tételei az 1945 és 1951 közötti időszakban

Alkotó	Mű címe	Méretek, technika	Dokumentáció	Készítés éve
Aba Novák Vilmos	Kaszálók	Hidegtű, 32x44 cm	1945-ös leltár	1925
Andrássy Kurta János	Gábor Áron szobormakett	Gipsz szobor, 610x370x470 cm	1945-ös leltár	1943
Ábrányi Lajos	Bocskai István portréja	Színes könyomat, 60x34 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1898
Bálint K.	Tájkép	Pasztell, 27x34 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1944
	Pihenés	Pasztell, 50x60 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1940
Barabás Márton	Fenyők Tusnádfürdőnél	Olaj, 128x145 cm	1951-es jegyzék	1924
	Szent Anna tó	Olaj, 48x59 cm	1951-es jegyzék	1924
	Tájkép	Olaj, 32x47 cm	1951-es jegyzék	1931
	Horthy Miklós portréja	Olaj, 109x92 cm	1951-es jegyzék	1942
	Parasztház	Olaj, 55x67 cm	1951-es jegyzék	
	Téli tájkép	Olaj, 64x78 cm	1951-es jegyzék	
	Itatás	Olaj, 61x83 cm	1951-es jegyzék	
	Patakparton	Olaj, 91x105 cm	1951-es jegyzék	
	Tájkép patakkal	Olaj, 52x64 cm	1951-es jegyzék	
	Tájkép	Olaj, 47x56 cm	1951-es jegyzék	
	Fenyők	Olaj, 91x101 cm	1951-es jegyzék	
	A Nemere hegység sziklalakzatai	Olaj, 65x86 m	1951-es jegyzék	

	Falusi tájkép	Olaj, 32x45 cm	1951-es jegyzék	
	Parasztházak	Olaj, 81x91 cm	1951-es jegyzék	
	A patak mellett	Olaj, 66x89 cm	1951-es jegyzék	
	Férfiportré	Olaj, 45x33 cm	1951-es jegyzék	
	Tánc	Olaj, 53x63 cm	1951-es jegyzék	
	Csíki táj	Olaj, 65x88 cm	1951-es jegyzék	
	Tájkép	Olaj, 50x60 cm	1951-es jegyzék	
	Akt	Olaj, 77x102 cm	1951-es jegyzék	
	Hegyi tájkép	Olaj, 67x82 cm	1951-es jegyzék	
Barabás Miklós	Történelmi arcok	Litográfia, 63x80 cm	1875–1879-es leltárkönyv	
	Erdőrészlet	Ceruzarajz, 12x18 cm	1875–1879-es leltárkönyv	
	Teleki József arcképe	Litográfia, 18x20 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1837
	Kék ruhás nő	Olaj, 105x84 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1840
	Garay János arcképe	Litográfia, 18x17 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1844
	Szigligeti Ede arcképe	Litográfia, 34x28 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1844
	Női arckép	Olaj, 90x71 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1844
	Férfi arckép	Olaj, 65x52 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1850

	Damokos Mihály arcképe	Akvarell, 23x18 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1854
	Deák Ferenc arcképe	Olaj, 155x125 cm	Herepei ládajegyzéke	1876
	Tisza Kálmán arcképe	Olaj, 125x95 cm	Herepei ládajegyzéke	1879
	Mikó Imre arcképe	Olaj, 155x125 cm	Herepei ládajegyzéke	1881
Bánffy Miklós	Vitróterv a Székely Nemzeti Múzeum számára	Ceruzarajz, 35x30 cm	1903–1944-es leltárkönyv	
Bartha I. Béla	Vasady Nagy Gyula arcképe	Olaj, 42x34 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1881
Beder	Gábor Áron öntődéjében	Olaj	1903–1944-es leltárkönyv	1829
Bene Géza	Torzó	Pasztell, 90x69 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1933
Bene József	Munkások	Olaj, 96x74 cm	1951-es jegyzék	1941
Bergmann Ferenc Antal	Dániel István arcképe	Olaj, 93x72 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1784
Beron Gyula	Mátyás templom	Rézmetset, 34x24 cm	1945-ös leltár	
Berbényi	Férfiportré	Olaj	1903–1944-es leltárkönyv	
Borbereki-Kovács Zoltán	Gábor Áron szobormakett	Gipsz szobor, 68x24x17 cm	1951-es jegyzék	
Bosznay István	Vásár	Olaj, 46x54 cm	1951-es jegyzék	1920
Conrad Gyula	Az esztergomi bazilika	Rézmetset, 27x32 cm	1945-ös leltár	
Contulj Béla	Kompozíció	Metszet	1951-es jegyzék	

Cser Károly	Gábor Áron szobormakett	Gipsz szobor, 90x58x28 cm	1903–1944-es leltárkönyv	
Daday Gerő	Viharban	Olaj, 57x85 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1928
	A múzeum főhomlokzata	Olaj, 30x40 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1923
Darabos János	Gábor Áron emlékmű-makett	Patinázott gipsz, 63x51x22 cm	1951-es jegyzék	1943
Dezső Miklós	Tél	Olaj, 63x89 cm	1951-es jegyzék	1927
	Hófoltok	Olaj, 63x90 cm	1951-es jegyzék	1928
	Visszatérés a mezőről	Olaj, 98x136 cm	1951-es jegyzék	1930
	Gyilkos tó	Pasztell, 75x98 cm	1951-es jegyzék	1933
	Mosás az Olton	Olaj, 96x134 cm	1951-es jegyzék	1933
	Kis utca	Olaj, 28x41 cm	1951-es jegyzék	1936
	Téli tájkép	Olaj, 44x62 cm	1951-es jegyzék	
	Aratás	Akvarell, 35x48 cm	1951-es jegyzék	
	A rokkant	Akvarell, 43x33 cm	1951-es jegyzék	
	Kis utca	Akvarell, 22x28 cm	1951-es jegyzék	
	Tájkép szalmakazlakkal	Olaj, 64x84 cm	1951-es jegyzék	
Diénes Jenő	A Tarnóczy- kastély romjai Kézdiszentléleken	Olaj, 36x26 cm	1951-es jegyzék	1910
Diószeghy László	Férfiportré	Olaj, 60x50 cm	1951-es jegyzék	1906
	Női portré	Olaj, 60x50 cm	1951-es jegyzék	1906
	Borosnyó tavasszal	Akvarell, 18x25 cm	1951-es jegyzék	1936

	Tájkép	Akvarell, 18x24 cm	1951-es jegyzék	1940
	A tó	Akvarell, 18x25 cm	1951-es jegyzék	1940
	Horváth Elek portréja	Olaj, 100x74 cm	1951-es jegyzék	
Dóczyné Berde Amál	Önarckép	Olaj, 75x62 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1920
Domokos Rozália	Széchenyi Istvánné portréja	Tusrajz	1903–1944-es leltárkönyv	1800
Dózsa Farkas András	Gábor Áron szobormakett	Gipsz szobor, 113x70x37 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1943
Eder János	Tájkép	Olaj	1951-es jegyzék	
Endrey Sándor	Nemes János portréja	Olaj, 119x93 cm	1948-as jegyzék	1907
Forró Antal	Tájkép	Akvarell	1903–1944-es leltárkönyv	1943
Gidófalvyné Pataki Etelka	Tavaszi táj	Olaj, 47x35 cm	1951-es jegyzék	1925
	Az udvar	Olaj, 45x55 cm	1951-es jegyzék	1926
	Csendélet	Olaj, 55x45 cm	1951-es jegyzék	1926
	Kastély	Olaj, 34x49 cm	1951-es jegyzék	1927
	A töröcsvári kastély	Olaj, 40x49 cm	1951-es jegyzék	1927
	A verandán	Olaj, 55x45 cm	1951-es jegyzék	1928
Gödri Ferenc	II. Károly portréja	Olaj	1951-es jegyzék	
Grantner Jenő	Gábor Áron szobormakett	Gipsz szobor, 66x25x56 cm	1951-es jegyzék	1943
Gyárfás Emma	Szentkép	Fatábla	1951-es jegyzék	
Gyárfás Ferenc	Tanulmányrajz	Ceruzarajz, 22x27 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1876

	Tanulmányrajz	Ceruzarajz, 19x35 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1876
	Tanulmányrajz	Ceruzarajz, 23x31 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1876
Gyárfás Győző	Gábor Áron portréja	Ceruzarajz, 77x58 cm	1951-es jegyzék	
	Tollrajz		1951-es jegyzék	
Gyárfás Jenő	Festménymásolat	Olaj, 190x150 cm	1947-es jegyzék	
	Br. Szentkereszthy Béla arcképe	Krétarajz, 150x90 cm	1947-es jegyzék	
	Tetemrehívás másolata	Olaj, 160x70 cm	1947-es jegyzék	
	Női arckép		1947-es jegyzék	
	Tanulmány	Olaj, 30x35 cm	1947-es jegyzék	
	Női arckép	Olaj, 30x35 cm	1947-es jegyzék	
	Tanulmány	Olaj, 30x35 cm	1947-es jegyzék	
	Bethlen Miklós arcképe	Olaj, 261x152 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1886
	Rákóczi Ferenc	Olaj	1903–1944-es leltárkönyv	1890
	Császár Bálint portréja	Olaj, 92x70 cm	1951-es jegyzék	1891
	Báthori István arcképe	Olaj	1951-es jegyzék	
	Szentiványi Gyula arcképe	Olaj, 152x96 cm	1951-es jegyzék	1906
	Bogdán Arthur arcképe	Olaj	1951-es jegyzék	
	Dr. Székely György arcképe	Olaj	1951-es jegyzék	
	Bogdán András arcképe	Olaj	1951-es jegyzék	

Gyimesi Kásás Ernő	Zoltáni tájkép	Olaj, 52x68 cm	1951-es jegyzék	1932
	Illyefalvi táj	Olaj, 50x70 cm	1951-es jegyzék	1933
Hübner Károly	Kaszálók	Olaj, 93x74 cm	1948-as jegyzék	
Istók János	Corinthian vándordíj	Bronz, 90x49x0,30 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1909
	In memoriam Metzler Jenő	Alumínium, 70x35x0,30 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1940
	In memoriam Bathó Bálint	Bronz, 80x60x4 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1943
	Pásztor a juhokkal	Gipsz szobor, 50x30x42 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1900
	Pihenő pásztor	Gipsz szobor, 45x40x28 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1900
	In memoriam Antal Gábor	Bronz szobor, 80x57x3,5 mm	1903–1944-es leltárkönyv	
Istókovits Kálmán	Bevonulás Jeruzsálembe	Rézmetset, 28x36 cm	1945-ös leltár	
Jakner Andor	Cserey Jánosné portréja	Szénrajz, 62x47 cm	1879–1902-es leltárkönyv	1894
	Cserey János portréja	Szénrajz	1903–1944-es leltárkönyv	1894
Jankó	Kivitelezés	Könyomat	1903–1944-es leltárkönyv	1900
Fritz Kimm	Földművesportré	Szénrajz, 30x27 cm	1951-es jegyzék	1926
Kimm János	Kompozíció	Szénrajz	1951-es jegyzék	
Kmetty János	A Duna partján	Rézmetset, 5x6 cm	1951-es jegyzék	

	Akt	Ceruzarajz, 17x22 cm	1951-es jegyzék	
Kollár Gusztáv	Parasztház	Akvarell, 15x21 cm	1951-es jegyzék	1921
	A ház bejárata	Akvarell, 12x18 cm	1951-es jegyzék	1921
	Virágok	Akvarell, 26x19 cm	1948-as jegyzék	1921
Komjáthi- Wanyerka Gyula	A tized fizetése	Rézmetset, 30x43 cm	1945-ös leltár	
Köpeczi Sebestyén József	A Herepei- Nagy család címere	Színes grafika, 88x60 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1913
	Székely címer	Olaj, 90x67 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1943
Kós Károly	A Székely Nemzeti Múzeum Lovagterme	Akvarell, 21x17 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1911
Kőváry Endre	Sigmond Elek portréja	Olaj, 40x29 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1879
	Szentkereszty Stefánia portréja	Olaj, 77x61 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1879
	Sigmond Elekné portréja	Olaj, 41x33 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1879
Leiter Artúr	Szénahordás	Olaj, 93x74 cm	1948-as jegyzék	
Lestyán János	Kratochwil Károly portréja	Olaj, 100x80 cm	1951-es jegyzék	1919
Lukász Irén	Csendélet	Olaj, 80x60 cm	1948-as jegyzék	
Mágori Varga Béla	Tájkép	Olaj, 48x63 cm	1951-es jegyzék	
	Önarckép	Olaj, 97x81 cm	1951-es jegyzék	1929
	Krisztus a betegekkel	Rézmetset, 32x39 cm	1949-es leltár	1929

Mányoki Ádám	Rákóczi Ferenc	Olaj	1951-es jegyzék	
Márton Ferenc	Kovácsnay Gábor portréja	Rajz, 22x16 cm	1951-es jegyzék	1917
Máttis János	Csertörő	Olaj, 13x14 cm	1951-es jegyzék	
	Csutak Vilmos arcképe	Szénrajz, 66x49 cm	1949-es jegyzék	
	Csillések	Rajz, 13x14 cm	1949-es jegyzék	
	Brassói lement gyász	Szénrajz, 42x53 cm	1949-es jegyzék	
Mattis Teutsch János	A hét nép együttélése	Olaj, 90x95 cm	1948-as jegyzék	
Mattoni Eszter	Tájkép	Tempera, 34x49 cm	1949-es leltár	
Nagy Imre	Kukoricafosztás	Olaj, 110x120 cm	1949-es jegyzék	
	Szüleim	Fametszet, 22x20 cm	1949-es jegyzék	
	Gyermekfej	Olaj, 58x47 cm	1951-es jegyzék	1924
	Paraszt portré	Olaj	1951-es jegyzék	
	Céklaszedés	Olaj, 82x82 cm	1949-es jegyzék	
	Önarckép	Rézkarc, 6x8 cm	1949-es jegyzék	
	Zágoni Zoltán arcképe	Rézkarc, 9x10 cm	1949-es jegyzék	
	Anyám	Fametszet, 14x14 cm	1949-es jegyzék	
	Tájkép	Rézkarc, 85x50 cm	1949-es jegyzék	
	Tájkép	Rézkarc, 9x12 cm	1949-es jegyzék	
	Szénahegy aljában	Fametszet, 22x23 cm	1949-es jegyzék	
	Tájkép	Fametszet, 22x8 cm	1949-es jegyzék	
	Tájkép	Fametszet, 22x20 cm	1951-es jegyzék	1924
	Erdei tájkép	Rézmetszet, 12x15 cm	1951-es jegyzék	1924

	Tanácskozók	Rézkarca, 9x14 cm	1949-es jegyzék	
	Otthon	Fametszet, 23x25 cm	1949-es jegyzék	
	Varga Nándor Lajos	Fametszet, 24x8 cm	1949-es jegyzék	
Nagy Jenő	Hidvégi táj	Olaj, 51x59 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1929
Nagy József	Tájkép	Olaj	1951-es jegyzék	
Nagy Lajos	Az 1861 évi magyar Országgyűlés emlékképe	Akvarell, 44x68 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1865
	Bem földíszítettése érdemjellel	Szénrajz	1879–1902-es leltárkönyv	
Nendtwich Jenő	Árkosi Mihály József arcképe	Olajfestmény	Herepei ládajegyzéke	
	Férfiportré	Olajfestmény	1903–1944-es leltárkönyv	1900
Neogrady Antal	Paraszti udvar	Akvarell, 29x39 cm	1951-es jegyzék	
Ozegovits J.	Rákóczi Ferenc	Olaj	1903–1944-es leltárkönyv	1800
Patkó Károly	Cséplés	Rézmetset, 20x26 cm	1945-ös leltár	
Pokorny László	Téli tájkép	Olaj, 48x58 cm	1951-es jegyzék	
	Tájkép szénakazlakkal	Olaj, 75x88 cm	1879–1902-es leltárkönyv	
	Csendélet	Akvarell, 21x28 cm	1879–1902-es leltárkönyv	
Rákóczi Hugó	Apor József portréja	Akvarell, 15x12 cm	1875–1879-es leltárkönyv	1850

Ruprecht Johann	Cserey Ignác arcképe	Olaj, 110x78 cm	1879–1902-es leltárkönyv	1887
Sadler	Bem tábornok arcképe	Metszet	1951-es jegyzék	
Schnedler	Szent Antal	Olaj	1951-es jegyzék	
	Szent Fülöp	Olaj	1951-es jegyzék	
Seethal Ferenc	Arckép	Olaj	1951-es jegyzék	
Sikó Miklós	Szentkereszthy Mária arcképe	Akvarell, 9x7 cm	1951-es jegyzék	
	Szentmarjai arcképe	Olaj, 43x48 cm	1951-es jegyzék	
	Szentkereszthy Anna arcképe	Akvarell, 10x7 cm	1951-es jegyzék	1856
	Haller Anna arcképe	Akvarell, 10x8 cm	1951-es jegyzék	1859
	Szentkereszthy Béla arcképe	Akvarell, 10x7 cm	1951-es jegyzék	1860
	Szentkereszthy Pál arcképe	Akvarell, 10x8 cm	1951-es jegyzék	1860
	Szentiványi Ignác arcképe	Akvarell, 27x23 cm	1951-es jegyzék	1861
	Szentiványi Ignácné arcképe	Akvarell, 27x23 cm	1951-es jegyzék	1861
	Lila ruhás nő	Olaj, 38x31 cm	1951-es jegyzék	1875
	Sikó Róza arcképe	Olaj, 37x30 cm	1951-es jegyzék	1875
	Férfiportré	Olaj, 72x59 cm	1951-es jegyzék	1887
Szamosi Soós Vilmos	Benedek Elek portréja	Bronz szobor, 40x5x30 cm	1951-es jegyzék	1927

Szatmári Papp Károly	Sethál Ferencné	Akvarell, 54x39 cm	1951-es jegyzék	1875
Szervátiusz Jenő	Parasztfej	Fa, 65x33x37 cm	1951-es jegyzék	1940
Szőnyi István	Pihenés	Olaj, 70x100 cm	1951-es jegyzék	
	Lóvásár	Metszet, 20x32 cm	1945-ös leltár	
Szopos Sándor	Nagy István portréja	Szénrajz, 34x29 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1929
Tarjáni S. Jenő	Hágár elűzése	Rézmetszet, 21x27 cm	1945-ös leltár	
Treisler	Papoczi Kiss Sándor	Akvarell	1903–1944-es leltárkönyv	1848
Vágó Gábor	Kós Károly portréja	Gipsz szobor, 77x29x29 cm	1951-es jegyzék	1934
Varga Nándor Lajos	Templomban	Olaj	1951-es jegyzék	
	Felső Torjai táj	Metszet	1903–1944-es leltárkönyv	1914
	A gelencei templom	Akvarell, 29x42 cm	1951-es jegyzék	1934
	Tájkép	Metszet (3 példány)	1951-es jegyzék	
	Kompozíció	Metszet (5 példány)	1951-es jegyzék	
	Visszatérés a mezőről	Rézmetszet, 25x27 cm	1951-es jegyzék	1926
	Vízhordó leány	Rézmetszet, 15x14 cm	1951-es jegyzék	1923
	László Ferenc portréja	Tusrajz	1903–1944-es leltárkönyv	1924
	Tamási Áron arcképe	Rézmetszet, 12x9 cm	1951-es jegyzék	1931
	Portré	Metszet (2 példány)	1951-es jegyzék	
	Önarckép	Rézmetszet, 13x10 cm	1951-es jegyzék	1923

	Önarckép	Tusrajz	1951-es jegyzék	
	Kosteleki templom	Akvarell	1903–1944-es leltárkönyv	1943
Vass Albert	Toroczkói utca	Pasztell, 33x39 cm	1951-es jegyzék	1936
Vastagh György	Nemes Jánosné portréja	Olaj, 120x94 cm	1948-es jegyzék	1862
Vastagh György	Hadik András lovasszbra	Bronz szobor, 95x40x100 cm	1951-es jegyzék	
	Férfi fej	Rézmetset, 16x8 cm	1945-ös leltár	
Viski János	Lovasok	Olaj, 59x79 cm	1951-es jegyzék	
Widmann Walter Rudolf	Búzamező	Olaj, 52x65 cm	1951-es jegyzék	1927
	Csíki táj	Akvarell, 44x62 cm	1903–1944-es leltárkönyv	1938
Zádor István	A Duna part este	Metszet, 29x22 cm	1945-ös leltár	
Ziffer Sándor	Tájkép	Olaj	1951-es jegyzék	
Ismeretlen alkotó	Cserey Ignác arcképe	Olajfestmény	Herepei ládajegyzéke	
	Tájkép	4 darab	1951-es jegyzék	
	Portré	24 darab	1951-es jegyzék	
	Szentkép	10 darab	1951-es jegyzék	

Források:

- A Székely Nemzeti Múzeum leltárkönyvei (1875–1879, 1879–1902, 1903–1944)
- 1951-es leltári jegyzék
- Herepei János 1945-ös ládajegyzékei
- Roediger Lajos leltára a képzőművészeti anyagra vonatkozóan

Bibliográfiai jegyzék

Történeti háttér bibliográfiája

BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum vezetőségi jegyzőkönyvei, 1945–1955.* Acta Siculica, 2003.

BOÉR Hunor: *Csutak Vilmos Székely Nemzeti Múzeuma.* Acta Siculica. Sepsiszentgyörgy, 2009, 547–566.

BOÉR Hunor: *A Székely Nemzeti Múzeum.* In: Vargha Mihály (Szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum.* T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2013.

CSEH Valentin: *Műtárgyak a bombazáporban (A Balatoni Múzeum és a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek pusztulása 1945-ben).* Pannon Tükör, 2016. március–április, 21. évf., 2. szám.

FARKAS Gábor, BOÉR Hunor: *Ferencesek és székelyek: két elrejtett kincs a páncélszekrény mélyéről.* Magyar Könyvszemle, 80. évf., 1. szám, 2017.

HEREPEI János: *A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944.* Acta Siculica, Sepsiszentgyörgy, 2003, 37–132.

KATÓ Zoltán: *A Székely Nemzeti Múzeum története és gyűjteményei.* T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2005.

Kós Károly Székely Nemzeti Múzeuma. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2012.

M. SZABÓ Miklós: *A magyar királyi honvéd légió a második világháborúban.* Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1987.

PAIS Ágnes: *Adatok Nagy Géza sepsiszentgyörgyi éveire.* Acta Siculica. Sepsiszentgyörgy, 2001/1.

PATAKY Iván, ROZSOS László, SÁRHIDAI Gyula: *Légi háború Magyarország felett. I–II.* Zrinyi Kiadó. Budapest, 1991–1992.

PATAKY Iván: *Zalai légihelyzet, 1944–45.* Budapest, 1996.

SAS Péter: *Mozzanatok a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum történetéből.* Nyugat Irodalmi Kiadó, 2000.

SAS Péter: *A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum elmenekített anyagának pusztulása 1945-ben.* EME, Kolozsvár, 2006.

VERESS D. Csaba: *A Dunántúl hadi krónikája 1944–1945.* Zrinyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.

VINCZE Gábor: *A Székely Nemzeti Múzeum anyagának részleges elszállítása és pusztulása 1944–45-ben.* Acta Siculica, 1995.

VINCZE Zoltán, BOÉR Hunor: *Kovács István, a Székely Nemzeti Múzeum éremtárának rendezője (1916–1944).* Acta Siculica, 2016–2017.

Művészek bibliográfiája

A 63. csoportos kiállítás katalógusa. Nemzeti Szalon, Budapest, 1930. november.

A 77. csoportos kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

A 81. gyűjteményes kiállításának katalógusa. Nemzeti Szalon, Budapest, 1933. április.

A 84. csoportos kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1932.

A 85. csoportos kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1932.

ALMÁSI Tibor: *Gyárfás Jenő.* Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2007.

A mi Nagy Imrénk. Válogatás Zsögödi Nagy Imre festőművész műveiből. Csíkszereda Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2008.

A Munkácsy–céh harmadik reprezentatív kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

A Munkácsy–céh negyedik sorsolással egybekötött reprezentatív kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

A Szinyei– Merse Pál Társaság művésztárgyjainak harmadik kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

Az 1930. évi őszi kiállítás műtárgyjegyzéke. Műcsarnok, Budapest, 1930.

Az 59. csoportos kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

BANNER Zoltán: *Bordi András.* Kriterion könyvkiadó, Bukarest, 1978.

BANNER Zoltán: *Barabás Miklós önéletrajza.* Dacia Kiadó, Kolozsvár, 1985.

BÁRDOS István: *Képzőművészek a XIX-XXI. Századi Esztergomban.* Art Limes. 15. évf., 2. (65.) szám, Tatabánya, 2018.

BARLA- SZABÓ László: *A Vastagh művészcsalád.* Ernst Múzeum, Budapest, 2004.

BARTH Mária: *Barth Ferenc életrajza.*
http://www.okgyk.hu/inc/irasok/barthf/Barth_Ferenc.pdf Letöltve: [2019. 12. 15, 22:54]

BEKE László: *Kozma Lajos.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968.

BÉNYI László: *Rudnay.* Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1961.

BIRÓ Béla: *Sikó Miklós élete és művészete 1818-1900.* Minerva Kiadó, Kolozsvár, 1944.

BODÓ Sándor, VIGA Gyula: *Magyar Múzeumi arcképcsarnok.* Tarsoly Kiadó, Budapest, 2002.

DÁVID Gyula (Szerk.): *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon.* Kriterion Kiadó, Budapest, 1994.

DR. BAYER József: *Kissolymosi Simó Ferencz festő.* Erdélyi Múzeum, 1. évf., 3. szám, 2015.

DR. LÁZÁR Béla: *Az Ernst Múzeum 33. kiállításának katalógusa.* Ernst Múzeum Kiadóvállalata, Budapest, 1918.

DR. LÁZÁR Béla: *Az Ernst Múzeum 74. kiállításának katalógusa.* Ernst Múzeum Kiadóvállalata, Budapest, 1924.

DR. LÁZÁR Béla: *Szönyi István gyűjteményes kiállítása.* Ernst Múzeum, Budapest, 1924.

EGYED Péter: *Fényes pillanatok Barabás Miklóssal.* In: JÁNÓ Mihály (Főszerk.): *Eszmény és hasonlatosság.* Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2010.

ELEKFFY Jenőné: *Tizennégy nyár Zebegényben.* Szönyi Múzeum, Zebegény, 1970.

Ernst Lajos és dr. Lázár Béla tiszteletére szervezett jubiláris kiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1931.

FÁBIÁN Gergely: *Tichy Kálmán festőművész és grafikus.* Múzsza, 2018. <https://muzsa.sk/muveszet/tichy-kalman-n-festomuvesz-es-grafikus> Letöltve: [2020. 02. 12, 12:54]

FOLTIN Brunó: *Tichy Gyula festő pályája.* Művészettörténeti értesítő, 31. évf., 4. szám, 1982.

FÜLEP Lajos, DERCSÉNYI Dezső, ZÁDOR Anna: *A magyarországi művészet története.* Corvina Kiadó, Budapest, 1970.

GÁBOR Dénes: *Centenárium tünődések. Varga Nándor Lajos, 1895–1978.* Művelődés, 46. évf., 12. szám, 1994.

GAZDA József: *Gyárfás Jenő.* Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1969.

Gejza Angyal. <https://en.isabart.org/person/2121> Letöltve: [2019. 11. 07, 16:22]

GEREVICH Tibor: *Aba Novák Vilmos emlékkiállítás.* Nemzeti Szalon, Budapest, 1942.

GÖMÖR Béla: *Tipary Dezső élete és munkássága.* Magyar Elektronikus Könyvtár. GMR Reklámügynökség, Budapest, 2010. <https://mek.oszk.hu/19600/19635/19635.pdf> Letöltve: [2020. 02. 04, 11:30]

Gy. Szabó Béla emlékkiállítás. Községi Közösségi Ház, Szank, 1990.

Gy. Szabó Béla. Kortárs magyar művészeti lexikon, 3. kötet, Budapest, Enciklopédia Kiadó, 2001.

HAJDU Zoltán: *Bordi András festőművész kiállítás.* Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1981.

Karol HILLER: *The Alchemist from the Evil City.* <https://culture.pl/en/interrupted-country/karol-hiller-the-chemist-from-the-evil-city> Letöltve: [2019. 12. 15, 22:36]

HOFFMANN Edit: *Barabás Miklós.* Művelt Nép Könyvkiadó, Budapest, 1950.

KÁLLAI Ernő: *Aba Novák Vilmos gyűjteményes kiállítás.* Nemzeti Szalon, Budapest, 1936.

KAPOSVÁRI Gyula: *Patay Mihály grafikusművész emlékkiállítás.* Damjanich János Múzeum, Szolnok, 1956.

Képzőművészet Magyarországon. <https://www.hung-art.hu/>

Kieselbach Galéria és Aukciósház. <https://www.kieselbach.hu/>

KIESELBACH Tamás: *Nagy István (1873-1937). Tisztaság, tömörség, transzcendencia.* Kieselbach Galéria, Budapest, 2019.

KMETTY János: *Festő voltam és vagyok.* Corvina Kiadó, Budapest, 1976.

KOZMA Lajos: *Az új ház.* Corvina Könyvkiadó, Budapest, 1978.

KOVÁCS Árpád: *Egy művészcsalád sárvári indulásának képeleméi.* Vasi Szemle, 71. évf., 4. szám, 2017.

KOVÁCS Árpád, FÁBIÁN DÉNES: *Fábiánné Biczó Ilona.* Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely, 2019.

KOVÁCS László: *Erdélyi csillagok.* Erdélyi Szépművészeti Céh, Kolozsvár, 1924.

Krón Jenő grafikusművész kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. május.

LÁSZLÓ Gyula: *50 rajz a Honfoglalókról.* Móra Könyvkiadó, Budapest, 1982.

László Gyula Széchenyi díjas régész képzőművész. Zirci Galéria, Zirc, 1992.

LÁSZLÓ Gyula: *Arckép és kézírás.* Új Horizont Kiadó, Veszprém, 1994.

LYKA Károly: *Vida Árpád.* Művészet, 14. évf., 3. szám, 1915.
<http://www.mke.hu/lyka/14/165-167-vida.htm> Letöltve: [2020. 02. 12, 13:50]

Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/>

M. HEIL Olga: *Patkó Károly emlékkiállítás.* Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1971.

MOLNOS Péter: *Aba- Novák.* Népszabadság Kiadó, Budapest, 2006.

MOSKÁL Tibor: *Varga Nándor Lajos* (portréfilm)

MURÁDIN Jenő: *Dési évek.* Korunk, 3. évf., 5. szám, Kolozsvár, 1972.

MURÁDIN Jenő, MÁRTON Árpád: *Szentkatolnai Bálint Benedek.* Ambrózia Kiadó, Kézdivásárhely, 1998.

MURÁDIN Jenő: *Szathmári Pap Károly.* Krietrion Könyvkiadó, Bukarest, 2003.

MURÁDIN Jenő: *Szopos Sándor.* Tibera Kiadó, Budapest, 2006.

MURÁDIN Jenő, ZOMORI István, SÜMEGI György: *Márton Ferenc*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2009.

MURÁDIN Jenő: *Melka Vince*. Tinta Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2017.

Franziska Möllinger. <https://www.photobibliothek.ch/seite007f.html> Letöltve: [2019. 12. 15, 22:28]

NAGY Ildikó: *Rippl-Rónai, Vaszary, Szőnyi*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1967.

NAGY Imre: *Kétszáz rajz*. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1973.

NAGY Imre: *Ahogy Csikba megérkeztem*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1983.

PASSUTH Krisztina: *A Nyolcak festészete*. Corvina Kiadó, Budapest, 1967.

Patkó Károly festőművész gyűjteményes kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1930.

Patkó Károly emlékkiállítás. Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, Budapest, 1941.

POGÁNY Ö. Gábor: *Nagy István (1873–1937)*. Fővárosi Képtár, Budapest, 1948.

POGÁNY Ö. Gábor: *Gy. Szabó Béla gyűjteményes kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1966.

P. SZABÓ Ernő: *Grafikák történelmi háttérrel (Száz éve született Varga Lajos)*. Magyar Szemle, 29. évf., 3–4. szám.

Raoul ŞORBAN: *Nagy Imre kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1976.

SAS Péter: *Melka Vince*. Művelődés Kiadó, Budapest, 2009.

SOLYMÁR István: *Nagy István*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, Budapest, 1977.

SOÓS Klára: *Krón Jenő 1882 kiállítása*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1972. június.

Stephen CSOKA: *Endless is the way leading home: The art of Stephen Csoka*. Vail Fine Art Press, Colorado, 2001.

SUPKA Magdolna: *Aba- Novák Vilmos*. Corvina Kiadó, Budapest, 1966.

SÜMEGI György, LÓRÁNTH László: *Nagy István*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2007.

SÜMEGI György: *Nagy István festőművész és életműve-ma*. Forrás, 51. évf., 4. szám, 2019.

SZABÓ András: *A bőfény forrása. Zsögödi Nagy Imre.* Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2006.

SZÉKELY Zoltán: *Gyárfás Jenő emlékkiállítás.* Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 1957.

Székely Andor. Művészlexikon. <https://artportal.hu/lexikon-muvesz/szekely-andor-8176/>
Letöltve: [2019. 11. 11, 15:27]

Szép művészeti kiállítások magyar mesterek műveiből. Nemzeti Szalon, Budapest, 1932.

SZŐNYI István: *Szőnyi István tizenhat képe.* Korvin Corona Grafikai Intézet, Budapest, 1932.

Szőnyi István. Budapest Aukció. <https://budapestaukcio.hu/szonyi-istvan/festo> Letöltve:
[2019. 11. 11, 19:17]

TICHY Gyula: *Egy tusos üveg meséi.* Világosság Nyomda, Budapest, 1909.
<http://mek.oszk.hu/09000/09001/#> Letöltve: [2020. 02. 12, 12:36]

Tichy Kálmán. Magyar Életrajzi Lexikon. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/t-ty-780F8/tichy-kalman-78262/>
Letöltve: [2019. 11. 11, 19:51]

Tipary Dezső. Kieselbach Galéria és Aukciósház. https://www.kieselbach.hu/muvesz/tipary-dezso_1092 Letöltve: [2019. 11. 12, 17:03]

Tizennyolc magyar művész kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1934.

TÓBIÁS Áron: *Nyár Zebegényben.* Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 1982.

TÓTH Árpád: *A Lipszky- térkép rézmetszője: Johann Gottfried Prixner.*
<https://blog.oszk.hu/foldabrosz/lipszky-terkep-rezmetszoje-johann-gottfried-prixner>
Letöltve: [2019. 12. 13, 18:59]

TUSNÁDI ÉLTHES Gyula: *Márton Ferenc élete és művei.* Stádium Részvénytársaság, Budapest, 1940.

URY Ibolya: *Kmetty János.* Képzőművészeti Alap Kiadó, Budapest, 1979.

VARGHA Mihály: *Varga Nándor Lajos Sepsiszentgyörgyön.* Emlékkiállítás. Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum, 1995.

VARGHA Mihály: *Panteon. A sepsiszentgyörgyi Gyárfás Jenő Képtár állandó kiállítása.* Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 2010.

VÉCSI- NAGY Zoltán: *Bordi András*. Erdélyi Művészeti Központ, Sepsiszentgyörgy, 2015.

Winold Reiss festőművész indián képeinek és Barth Ferenc, Schrotta Frigyes, kákai Szabó György, Turchányi László, Molnár Géza, vitéz Pataky Ferenc és zólyomi Zierlich Dezső kiállítás. Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, Budapest, 1936.

ZSÁKOVICS Ferenc: *Tarjáni Simkovics Jenő*. Budapest, 1995.

Reprodukciók forrásai

Elsődleges források:

- A Székely Nemzeti Múzeum fotótára
- A Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályának adattára

További források:

A Biblia a magyar képzőművészetben.

http://biblia.hu/a_biblia_a_magyar_kepzomuveszetben/a_tizparancsolat Letöltve :[2020. 02. 26, 15:58]

Aszódi Weil Erzsébet.

http://www.magyarvagyonok.hu/kultura/hiresegek/kepzo_muveszek/festomuveszek/5561-Aszodi-Weil-Erzsebet.html?t=content_img2&i.izb=m0z2i&id=Njg1Ng==&uid=MA==

Letöltve: [2020. 02. 27, 09:54]

Budapest Aukció. <https://budapestaukcio.hu/bajor-agost/festo/esztergomi-utca-11843619>

Letöltve: [2020. 02. 27, 11:27]

Budapest Aukció. https://budapestaukcio.hu/tarjani-simkovics-jeno/festo/zsuzsanna-es-a-ke-t-oreg_3 Letöltve: [2020. 02. 27, 11:39]

Darabanth Aukcióház.

<https://www.darabanth.com/de/fernauktion/254/kategorien~Andere-Sammelgebiete/Gemalde-und-Grafiken~400001/Zador-Istvan-1882-1963-Gemeskut-Rezkarc-papir-serult-uvegezett-keretben-25C39733-cm-II1194232/>

GÖMÖR Béla: *Tipary Dezső élete és művészete*. GMR reklámügynökség BT, Budapest, 2010.

JÁNÓ Mihály: *Eszmény és hasonlatosság*. Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 2010.

Képzőművészet Magyarországon a kezdetektől a 20. század közepéig. <https://www.hung-art.hu/supporth/viewer/z.html> Letöltve: [2020. 02. 26, 15:53]

Koller Galéria és Műkereskedés.
https://www.kollergaleria.hu/art/aki_nem_erti_a_tavaszt-692-hu?language_chosen=true&lang=HU Letöltve: [2020. 02. 26, 16:55]

KÖPÖCZI Rózsa: *A grafikus Szőnyi.* Nalors Grafika, Zebegény, 2000.

LYKA Károly: *Kozma Lajos rajzai.* Művészet, 7. évf., 4. szám, 1908.

Nyugat folyóirat. 24. szám, 1930. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00504/15710.htm>
Letöltve: [2020. 02. 27, 11:33]

Pintér Aukciósház. <https://pinterauckioshaz.hu/vajdahunvad-vara-3> Letöltve: [2020. 02. 26, 17:03]

Savaria Galéria. <https://galeriasavaria.hu/termekek/reszletek/kep-grafika/2650421/Patko-Karoly/> Letöltés: [2020. 02. 27, 11:37]

VARGA Nándor Lajos: *Barabás Miklós három képe a sepsiszentgyörgyi múzeumban.* Aluta, 1. évf., 1969.

https://www.europeana.eu/portal/hu/record/2032011/Pet_fi_Irodalmi_M_zeum_opac_pim_hu_object_828842.html Letöltve: [2020. 02. 26, 16:19]

https://www.europeana.eu/portal/hu/record/2032011/Pet_fi_Irodalmi_M_zeum_opac_pim_hu_object_828435.html Letöltve:[2020. 02. 26, 16:18]

<http://ekultura.hu/2004/06/26/vorosmarty-mihaly-a-ket-szomszedvar-harmadik-enek>
Letöltve: [2020. 02. 26, 16:02]

http://www.arte.hu/index.php?option=com_phocagallery&view=category&id=135&Itemid=265&lang=hu Letöltve: [2020. 02. 26, 16:43]

http://corvina.mke.hu:8080/voyager/images/grafika/00476_print.htm Letöltve: [2020. 02. 26, 17:01]

<https://www.pinterest.cl/pin/713116922224949370/> Letöltve: [2020. 02. 26, 16:58]

https://www.europeana.eu/portal/hu/record/2048092/Athena_Plus_ProvidedCHO_Hungarian_University_of_Fine_Arts_Budapest_bibMKF45538.html Letöltve: [2020. 02. 26, 16:57]

<http://corvina.mke.hu:8080/voyager/images/grafika/00061.htm> Letöltve: [2020. 02. 27, 11:30]

<http://corvina.mke.hu:8080/voyager/images/grafika/00854.htm> Letöltve: [2020. 02. 27, 11:35]

http://www.magyarvagyonok.hu/kultura/hiressegek/kepzo_muveszek/festomo_muveszek/5561-Aszodi-Weil-Erzsebet.html?t=content_img2&tvk6=g7zr1&id=Njg1Nw==&uid=MA==
Letöltve: [2020. 02. 27, 09:50]

A Székely Nemzeti Múzeum második világháborús képzőművészeti veszteségének rekonstrukciója

(Kivonat)

A Székely Nemzeti Múzeum 1945-ös képzőművészeti vesztesége eddig feldolgozatlan anyag volt, mely csupán néhány címként és adatként létezett. Éppen fontosnak tartottam minél részletesebben elemezni egyrészt az anyagveszteség mértékét, tömegét, másrészt pedig a gyűjtemény összetételét. A dolgozat első része felsorolja azokat a művészeket, akiknek a művei megsemmisültek 1945-ben, továbbá számszerűsített adatokat közöl a gyűjtemény nagyságára vonatkozóan, és tárgyalja azokat a forrásokat és módszereket, amelyek a kutatást elősegítették. Részletesebb elemzésre kerültek továbbá egyrészt az alkotók, és életműveik, másrészt pedig azok a műalkotások, amelyek a korabeli sajtó hasábjain, aukciós házak oldalain, esetleg az alkotók még élő családtagjainál, magán-, és közgyűjteményekben, illetve monográfiákban fellelhetők, minek köszönhetően képileg is rekonstruálhatók. A zalaegerszegi bombázás veszteségét, valamint az 1945-ben a múzeumban maradt és így megmenekült műalkotásokat, továbbá az 1945 és 1951 közötti bő fél évtized képzőművészeti anyagát egy adattárban igyekeztem összesíteni az átláthatóság, illetve a további kutatás könnyedebb menetének elősegítése végett.

Reconstruirea colecției de artă plastică a Muzeului Național Secuiesc pierdut în timpul celui de-al doilea Război Mondial

(Rezumat)

Întrucât pierderea colecției de artă plastică a Muzeului Național Secuiesc din 1945 nu a fost cercetată în detaliu până în prezent, am considerat a fi importantă analiza aprofundată a pierderii atât din privința dimensiunii cât și a cuprinsului colecției dispărute în urma bombardamentului din 1945 în Zalaegerszeg. Prima parte a disertației este un studiu care prezintă artiștii ai căror lucrări au fost distruse în 1945, furnizând date cuantificate cu privire la dimensiunea colecției. Tot în acest studiu am prezentat sursele și metodele pe care se bazează cercetarea. În capitolele consecutive artiștii și opera acestora au fost supuse unei analize mai aprofundate, inclusiv operele de artă din colecția dispărută, dar care pot fi reconstituite din publicațiile presei contemporane, ori prin arhiva digitală a caselor de licitații, ori se regăsesc în monografiile, astfel

încât acestea sunt reconstituite vizual măcar, la nivelul reproducăiilor. Partea a doua a lucrării este o bază de date axată de de-o parte pe operele dispărute la Zalaegerszeg, iar pe de altă parte pe operele artistice achiziționate anterior anulul 1945, rămase în muzeu și existente și în zilele noastre. Am întocmit baza de date amintită în speranța că aceasta va facilita cercetările ulterioare ale temei și ai artiștilor prezenți (odinioară) în colecția Muzeului Național Secuiesc.

The fine art loss of the Sekler National Museum during the Second World War

(Abstract)

Since the fine art loss of the Sekler National Museum in 1945 has not been detailed so far, I considered it important to analyse it in as much detail as possible, focusing on the extent of the collection's loss as well as on its' content. The first part of the dissertation is a study listing the artists whose works were destroyed in 1945, also providing quantified data on the size of the collection. The sources and methods that have facilitated the research are also discussed in the introductory chapters. Further on the artists and their oeuvres are analysed in detail with special highlight on the works of art that can be reconstructed from the contemporary press, digital catalogues of auction houses, or that are reproduced in monographs. I consider it highly important to reconstruct these works of art visually, for an accurate collection history as well as for the nowadays visitors of the museum. I tried to summarize the loss of the bombing of Zalaegerszeg and the list of the artworks of the following period in a database in order to facilitate transparency and to facilitate further research of the subject. The above mentioned database is actually the second part of my dissertation.